

Utopia itsenäisten sinfoniasta

*systemaattinen analyysi Wilhelm Reichin
elämänprinsiipin kasvatusutooppisesta periaatteesta*

*Pro gradu -tutkielma
Jarkko Kumpulainen
Kasvatustieteiden tiedekunta
Lapin yliopisto*

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Utopia itsenäisten sinfoniasta – systemaattinen analyysi Wilhelm Reichin elämänprinsiipin kasvatusutooppisesta periaatteesta

Tekijä: Jarkko Kumpulainen

Koulutusohjelma/oppiaine: Mediakasvatuspainotteinen luokanopettajakoulutus/
kasvatustiede

Työn laji: Pro gradu -työ

Sivumäärä: 93

Vuosi: 2018

Tiivistelmä:

Nykyisessä opetussuunnitelmassa (OPM, 2014) on yhdeksi oppimiskäsityksen lähtökohdaksi nostettu kehollisuus. Mutta millainen kehollisuus? Pro gradu -työni kehollisen psykoanalyysin isästä Wilhelm Reichista (1897-1957) tarjoaa yhden näkökulman aiheeseen. Työni on kasvatustieteellinen katsaus ristiriitaisen psykoanalyttikon ja tiedemiehen kasvatuksellisiin ajatuksiin. Niissä keho-mieli on yksi kokonaisuus, jossa toisen attribuutin rajoite ilmentää rajoitetta myös toisessa. ”Kulttuurin tukahduttavat” voimat eivät siis tuota pelkkää kognitiivista rajoitetta, vaan myös kehollisen liikkeen moodin imaginaaria rajoittavaa ”luonnepanssaria”, ja päinvastoin. Myyttien dikotomiat kategorisoivat meidät niin ikään erilleen sisäisestä luonnostamme.

Työni on systemaattinen analyysi kirjasta Children of the Future – On the Prevention of Sexual Pathology sekä Character Analysis -teoksen valikoiduista kappaleista. Sijoitan Reichin ajattelun psykologisen utopianismin paradigmaan, jota Petteri Pietikäinen (2002) tarjoaa teoreettiseksi tulkintakehykseksi Reichin lisäksi myös Erich Frommin ja Herbert Marcusen töille. Psykologisen utopianismin tekstit argumentoivat, että ainoastaan yksilöiden ”sisäinen transformaatio” voi johtaa ”yhteiskunnan transformatioon”. Työssäni esittelen Reichin kasvatusutooppisen kokonaisuuden elämänprinsiipin, jonka tavoite kiteytyy yksilön immersioivisessä ja funktionaalisessa luontosuhteessa sanojen takana.

Reichin kontribuutio kasvatukselle on tuntematon. Hänen ajattelunsa jäljet näkyvät kuitenkin esim. A.S. Neillin Summerhill-koulun filosofiassa.

Avainsanat: Wilhelm Reich, kasvatustieteiden filosofia, utopiatutkimus, elämänprinsiippi, luontosuhde, luonnepanssari, kehollinen psykoanalyysi

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi _x_

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi _x_

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	4
2. WILHELM REICHIN LYHYT HISTORIA	7
2.1. Reichin perintö	13
3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	17
3.1 Elämänprinsiipin käsitehierarkia	17
3.2 Psykologinen utopianismi	20
3.3 Utopia käsitteenä ja dialogina vallitsevan tilan kanssa	22
3.4 Vietit – psykoanalyysin fundamentti	25
3.5 Reichin ja Freudin alitajuntojen erot	28
4. TUTKIMUSAINEISTO	29
4.1 Primääriaineisto	30
4.2 Sekundääriaineisto	32
5. SYSTEMAATTISEN ANALYYSIN ETENEMINEN	34
5.1 Oman analyysin eteneminen	35
5.3 Tutkijan ja kohteen horisonttien immersio	42
7. LUONNEANALYYSIN PERUSTEET	45
7.1 Primäärit ja sekundaarit viedit	45
7.2 Luonnepanssari mielen rajoitteena	48
7.3 Luonnepanssari kehon rajoitteena	49
7.4 Luonnepanssarin historia	51
8. KUKA MINÄ OLEN? - LUONNE MUODOSTUU TUKAHDUTTAMISEN JA PANSSAROITUMISEN SUHTEESSA	53
8.1 Egon ensimmäinen transformaatio	54
8.2 Egon lisätransformaatio	56
8.3 Identifioituminen tukahduttajaan	57
8.4 Tukahduttamisen ajankohdan vaikutus luonteeseen	58
9. ELÄMÄNPRINSIIPIN KASVATUSUTOPIA	60
9.1 Suunnitelma: Tulevaisuuden lapset	61
9.2 Tausta: funktionaalinen näkökulma luontoon ja elävään	63
9.3 Uhka: Emotionaalinen rutto	69
9.4 Tavoite: Biologinen vallankumous	73
10. TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	76
10.1 Tavoitteellinen kasvatus on ennaltaehkäisevää	76
10.2 Elämänprinsiippi kasvatusutopiana	78
11. POHDINTA	83
11.1. Tutkimuksen haasteet	83
11.2 Henkilökohtaisen tutkimushaasteet ja -mahdollisuudet	84
LÄHTEET	87

1. JOHDANTO

Tutkin kasvatustieteellisessä pro gradu työssäni Wilhelm Reichin (1897-1957) näkemyksiä kasvatuksesta. Tutkimukseni keskeisin ydin on hänen käyttämänsä elämänprinsiipin käsitteen eksplikointi. Analysoin käsitteen normatiivisia sisältöjä systemaattisesti ja rekonstruoin sen teoreettis-käsitteellistä utooppista kokonaisuutta. Ensisijaisena aineistonani ovat olleet Reichin kirjat *Children of the Future – On the Prevention of Sexual Pathology* sekä *Character analysis* teos soveltuvien osien. Lähestymistapa aineistoon on immanenttia, joten kritiikin sijaan pyrin jäsentämään tekstin sisältämää teoriaa loogisena kokonaisuutena. Toisin sanoen yritän ymmärtää mitä Reich tarkoittaa elämänprinsiipin käsitteellä ja mihin teoriakokonaisuuksiin sillä viitataan.

Reichin teoria sijoittuu psykologisen utopianismin paradigmaan. Luokittelu viittaa sellaisiin psykoanalyttisiin tai psykologisiin teoriakokonaisuuksiin, joille on yhteistä ajatus, että yhteiskunnallinen muutos on mahdollista ainoastaan yksilöiden sisäisen muutoksen myötä.¹ Työni yksi keskeinen tavoite on selvittää minkälaista yksilön ja yhteiskunnan transformaatiota Reich ajaa.

Reich on kehollisen psykoanalyysin paradigman luoja. Ajankohtaisen tulkintakehyksen työlleni antaa se, että vuonna 2016 käyttöön otetussa opetussuunnitelmassa kehollisuus on nostettu yhdeksi oppimiskäsityksen attribuutiksi. Niinpä työni on siis historiallinen katsaus nykyisin vallitsevan suuntauksen yhteen teoreettiseen lähtökohtaan.

Reichin kontribuutio on yleiselle kasvatustieteelle tuntematon. Hänen ajattelunsa jälkiä on kuitenkin havaittavissa muun muassa Alexander Sutherland Neillin Summerhill-koulun filosofiassa. Kasvatus on Reichille ennaltaehkäisevää toimintaa, jonka keskeinen tavoite on kiinnittää huomio lapsen luonteen rakenteen muodostumiseen. Pyrkimys on tuottaa ”luonnolliseen” itsesääteilyyn kykeneviä ihmisiä, jotka suhtautuvat myönteisesti vapaaseen elämään ja sen ilmauksiin sekä itsessään että muissa. Reich korostaa yksilön dynaamista ja itsetuntevaa suhdetta sekä sisäiseen että ulkoiseen luontoonsa sekä rajoittamattomaan rakkauteensa ja seksuaalisuuteensa. Tavoitteena on kasvattaa ihmisiä, jotka eivät ”pelkää vapautta.”

¹ Pietikäinen, 2002

Reich on ehdottomasti yksi 1900-luvun kiistellyimmistä, ristiriitaisimmista, parjatuimmista sekä vaikeimmin lähestyttävistä tiedemiehistä ja psykoanalytikoista. (Virtanen, 1983, 97; Välimäki, 2007). Aikanaan laajoin vedoin tietensä tuottanut Reich ei mahdu olemassa oleviin tieteen paradigmoihin; Reich on niin psykoanalyysia, sosiologiaa, seksologiaa, biologiaa, kasvatusta, lääketiedettä, fysiikkaa kuin myös poliittista aktivismia. Reich väittää, että poliittiset vallankumoukset ovat turhia. Tavoiteltavampaa on luonteenrakenteiden kumoaminen, joka tapahtuu hänen mukaansa seksuaalisen vallankumouksen prosesseissa, ja lopullisessa vaiheessa kyse on biologisesta vallankumouksesta.

Psykoanalyysin traditiossa Reich laventaa Freudin viettienergiateorian kokonaisvaltaiseksi elämänfilosofiaksi ², joka korostaa syvää kehollista luontosuhdetta kosmisessa mittakaavassa. Reichin aineiston utooppiseen ominaisuuteen viittaa muun muassa tutkimani aineiston nimeke ja Reichin maailmanparannushanke ”Tulevaisuuden lapset”. Utooppinen ajattelu tulkitaan työssäni Mannheimin (1954, 177) esittelemästä näkökulmasta, jossa utopiat esittävät vastakuvia vallitseville tiloille. Siten kyse on terveesti toimivan demokratian työkalusta. Käytän työssäni elämänprinsiipin periaatteesta myös ilmaisua kasvatusutopia.

Tutkimaani aineistoa määrittelee keskeisesti emansipaation tavoite. Kehollisuuden paradigmassa vapauden käsite ei ole pelkkä teoreettis-käsitteellinen tavoitteellinen abstraktio, vaan vapaus määritellään ensisijaisesti kehon todellisuudessa olemisen muotona. Tutkielmani nojaa emansipatoriseen tiedonintressiin ja tutkimushypoteesiani määrittelee kysymys ”Onko ihminen vapaa, jos hänen materiansa liikkeen moodin imaginääri on ulkoa rajattu?”

Hypoteesin yhteys kasvatustieteen käytäntöön ilmenee arkisessa tapahtumassa, jossa koulunsa aloittavan lapsen dynaamista kehoa koulutetaan kahdentoista vuoden ajan viitenä päivänä viikossa löytämään staattisuutensa, eli istumaan paikallaan pulpetissaan, ja olemaan mahdollisesti hiljaa. Kun kyseisessä projektissa opitaan välittömien impulssien tukahduttamisen käytännöllinen taito, niin kehollistuuko samassa prosessissa kyky alistua

² Charles Rycroft kutsuu Reichin uransa loppupuolella kehittämäänsä pisimmälle vietyä ajatusten systeemiä elämänfilosofiaksi, Weltanschauungiksi. Reichin ajatukset voi tulkita hänen mukaansa jopa ”kosmologiaksi tai teologiaksi”. (Pietikäinen, 2002, 162.)

institutionaalisille auktoriteeteille? Oppiiko lapsi koulussa vapaudesta luopumisen taidon?

Työni rakenne muodostuu seuraavasti: Luvussa kaksi esittelen lyhyesti Wilhelm Reichin värikkään elämän vaiheita sekä hänen perintöään. Työni kolmas luku pitää sisällään teoreettisen viitekehyksen ja sen ensimmäinen alaluku taustoittaa Reichin teorian keskeisiä käsitteitä. Esittelen myös psykologisen utopianismin ja utopiaan liittyvän ajattelun perusteita. Teoria osuuden viimeinen kappale taustoittaa lukijalle psykoanalyttisen tradition käsitystä vieteistä.

Luku 4 esittelee tutkimusaineistoni primäärit ja sekundaarit lähteet. Kappale 5 käsittelee käyttämiäni tutkimusmenetelmiä sekä oman analyysini etenemistä. Varsinaisen analyysini esittelen kappaleissa 7 – 9. Luku 7 kuvaa Reichin luonneanalyysin perusteita. Kappaleessa 8 kuvaan hänen näkemystään ihmisen luonteen muodostumisesta simultaanisti luonnepanssarin muodostumisen ja egon vahvistumisen kanssa. Kappaleessa 9 taustoitan elämänprinsiipin kasvatustavotuksen sisäistä logiikkaa analyysiyksiköiden suunnitelma, tausta, uhka ja tavoite kautta. Kappaleessa 10 esitän tutkimukseni tulokset eli elämänprinsiipin utooppisen tavoitteen. Toisin sanoen esittelen Reichin tavoitteellisen kasvatuksen näkemyksiä elämänprinsiipin käsitteen alla. Luvussa 11 reflektoin omaa tutkimustani ja tutkimustapaani.

Analyyksiani ohjaamaan esitän tutkimusaineistolleni pääkysymyksen:

1. Mitä Reich tarkoittaa elämänprinsiipin kasvatustavoitteellaan?

Sekä syventävät kysymykset

2. Miten (ja millaisessa suhteessa) yksilön luonteen ja luonnepanssarin muodostuminen sekä egon vahvistuminen tapahtuu?
3. Millaisia yksilön transformaatiota elämänprinsiippi utooppisena rakenteena ehdottaa?
4. Miten yhteisön olisi tarkoitus transformoitua elämänprinsiipin kasvatustavotuksen toteutuessa?

2. Wilhelm Reichin lyhyt historia

Wilhelm Reich syntyi maaliskuussa 1897 Itävalta-Unkarin keisarikuntaan. Lapsuutensa hän vietti perheensä maatilalla Bukovinassa, joka sijaitsee nykyisen Ukrainan alueella. Vuonna 1918, heti palattuaan ensimmäisen maailmansodan rintamalta, hän aloitti Wienin yliopistossa oikeustieteen opinnot. Ennen sotaa hän oli menettänyt paljon: Äitinsä, joka teki itsemurhan, suurtalallisen isänsä, joka kuoli tuberkuloosiin, ja venäläisten vallatessa Bukovinan alueen vuonna 1915, hän menetti myös perintötilansa, jota tuolloin 17-vuotias Wilhelm ehti hoitaa isänsä kuoltua vuoden ajan nuoremman veljensä kanssa. Lähdettyään veljineen kotitalalta maanpakoon, Reich ei päässyt enää koskaan palaamaan kotiseudulleen. (Välimäki, 2007.)

Heti opintojensa aloitussyksynä Reich vaihtoi pääaineensa oikeustieteistä lääketieteeseen. Psykoanalyysi tuli mukaan muutaman kuukauden sisällä (Reich, 1973/c, 20- 21). Reich oli Sigmund Freudin oppilas ja eteni psykoanalyttisessä liikkeessä nopeasti. Häntä pidettiin Freudin lemmikkinä. Freudista muodostui Reichille myös isähahmo. Lääketieteen tiedekunnasta Reich valmistui vuonna 1922 erinomaisin arvosanoin, ja nopeasti – neljässä vuodessa normaalin kuuden vuoden sijaan. Valmistuessaan hänellä oli jo oma aktiivinen vastaanottonsa. Psykoanalyttisten opintojen lisäksi hän jatkoi erikoistumista Wienin yliopistollisen sairaalan neuropsykologian osastolla. Työssä Reichia ohjasi Wagner von Jauregg, joka myöhemmin sai Nobelin palkinnon. Vuodesta 1924 vuoteen 1930 Reich toimi Wienin psykoanalyttisen liikkeen tekniikkaseminaarin johtajana. (Välimäki, 2007.)

30-luvulle tultaessa Reich oli menestyvä analyttikko ja Freudin yksi lupaavimmista oppilaista. Sitten näkemykset hänen ja oppi-isänsä välillä riitautuivat. Näkemysero kulminoitui kuoleman vietin teoriaan. Reich kielsi koko vietin olemassaolon. Näkemyseroista muotoutui Reichille ominainen viettiteoria, joka poikkeaa keskeisesti Freudin perinnöstä. Samalla eriytyi myös heidän näkemyksensä piilotajunnan luonteesta. (Virtanen, 1983, 117.)

Freudin mielestä sivilisaation säilyttäminen vaatii alitajunnan viettielämän osittaista tukahduttamista. (Freud, 1933, 50). Reich puolestaan ei nähnyt alitajunnassa ontologisesti yhtään ensisijaista vietti-ilmentymää, joka vaatisi tukahduttamista. Päinvastoin, hänelle ensisijaisten viettien tukahduttaminen oli juuri se syy, miksi maailmassa ylipäätään oli neurooseja. Reichille alitajunnan syvintä osaa ilmensi tukahdutettu libido, ”kielletty ja

kutistettu vahvojen ja genitaalisten yllykkeiden virta, mahdollisuus rakkauteen.” (Virtanen, 1983, 117-118).

Freudin ja Reichin välinen kiista antoi sytykkeen myös muille psykoanalyttisessä liikkeessä kyteneille Reichin vastaisille voimille. Ristiriita johti lopulta muutamaa vuotta myöhemmin hänen ulossulkemiseensa Kansainvälisestä psykoanalyttisestä yhdistyksestä (IPA). Kitkaa aiheutti se, että Reich vaati psykoanalyysiä ottamaan huomioon myös yhteiskunnalliset ja kulttuuriset käytänteet neuroosien aiheuttajina. Hän siis vaati liikkeeltä myös käytännöllistä ja aktiivista yhteiskunnallista lähestymistapaa.

Vaadetta ja hänen näkemystään psykoanalyysin mahdollisuuksista kuvaa päiväkirjamerkintä ensimmäiseltä kerralta, kun hänet kutsutiin, vuosi opintojen aloittamisen jälkeen, Wienin psykoanalyttisen yhdistyksen vierailevaksi jäseneksi:

”Psykoanalyttinen seura näyttää olevan yhteisö ihmisiä, jotka taistelevat yhdessä maailman vihollisia vastaan. Se oli kaunista. Tällaista tiedettä kohtaan on tunnettava arvostusta.” (Tögel, 2006.)

Psykoanalyttisen seuran jäsenissä epämukavuutta aiheutti lopulta Reichin seksuaalipoliittinen ja kommunistinen aktivismi ³, sekä ylipäätään tukahdutetun seksuaalisuuden korostaminen kulttuurin neurooseja aiheuttavana tekijänä. (Välimäki, 2007.)

Vuonna 1928 Reich perusti muutaman ystävänsä kanssa seksuaalineuvontaa antavia klinikoita Wienin köyhempiin osiin. Klinikoiden ennen kokematon tehtävä oli tarjota ihmisille yleistä tietoa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen, sekä ennen kaikkea uranuurtavaa konsultaatiota ehkäisystä ja syntyvyyden säätelystä. Vanhemmille oli tarjolla myös tietoa lasten seksuaalisuudesta. Keskeisenä kohderyhmänä olivat nuoret, ja heidän seksuaalisuuteensa liittyvien psykologisten ristiriitojen keventäminen. (Greenfield, 1974, 25.)

Ajan asenteita seksuaalisuuteen kuvaa Reichin tuntemukset kyseiseltä seksologian luennoilta, joka oli hänen ensi kosketuksensa psykoanalyysiin. ”Opetuksen sisältö väisti kaikki sävyt, että seksuaalisuus olisi luonnollista. Näytti siltä kuin koko luonnollista seksuaalisuutta

³ Vuonna 1927 Reich liittyi Kommunistiseen puolueeseen. Sysäyksenä toimi Wienin oikeuspalatsin aukion verilöyly, jossa poliisi ampui kuoliaaksi 89 ja haavoitti yli tuhatta yleislakon yhteydessä mieltään osoittanutta työläistä. Ampuminen kesti kolme tuntia. (Sharaf, 1983, 122.)

ei olisi olemassakaan, vaan alitajunta oli täynnä pelkästään perverssejä viettejä.” (Reich, 1973/c, 20- 21.)

Reichin agenda seksuaalineuvontakeskusten suhteen oli kahtaalla. Ensimmäisenä kyse oli ennaltaehkäisevästä psykologisesta työstä, koska hänen mielestään kaikki neuroosit johtuivat seksuaalisuuden toimintahäiriöstä. Toinen agenda oli sosiologinen. Hänen mielestään seksuaalisesti vapautuneet ihmiset vapautuvat myös autoritääristä käytänteistä. Reich kutsui tätä klinikkatoimintaa ”käytännön sosiologiaksi”. Reichin Klinikat rahoitti sosialistinen puolue ja ennen kaikkea nuorisolle suunnatut luennot olivat valtavan suosittuja. Pian sosialistinen puolue alkoi kuitenkin häiriintyä Reichin sosiologisten ideoiden radikalismista. Lopulta puolue syytti, että nämä ”seksihygieniaklinikat” levittävät kommunistista propagandaa, ja ne lopetettiin. (Greenfield, 1974, 25.)

Syyskuussa 1930 Reich muutti Berliiniin osin Freudin ja psykoanalyttisen yhdistyksen tuen vähenemisen takia. Siellä hänen kanssaan tekemisissä olivat muun muassa Erich Fromm, Otto Fenichel, Edith Jacobson ja Karen Homey. (Sharaf, 1983, 155.) Berliinin vuodet olivat Reichille poliittisen aktivismin aikaa. Liittyttyään Saksan kommunistiseen puolueeseen, Reich perusti sen alaisuuteen seksuaalipoliittisen järjestön. Se ajoi muun muassa parempia asumisolaja tavalliselle kansalle ja nuorisolle sekä kaikkien sellaisten lakien poistamista, jotka vastustivat aborttia, homoseksuaalisuutta, ehkäisyä ja seksuaalikasvatusta sekä avioliittolainsäädännön uudistamista. (Greenfield, 1974, 26-27.) Lopulta Reichin seksuaalipoliittiset kannanotot, etenkin ne jotka koskivat nuorison oikeutta toteuttaa seksuaalisuuttaan, olivat liikaa myös Saksan kommunistiselle puolueelle. Puolue erotti Reichin riveistään. (Välimäki, 2007.) Lokakuussa 1932 Berliinin psykoanalyttinen seura kielsi Reichia pitämästä enää seminaareja harjoittaville ja opiskeleville analytikoille. Reich kieltäytyi seuraamasta käskyä. (Sharaf, 1983, 176.)

Hitler nousi valtakunnan kansleriksi 30. tammikuuta 1933 ja Reich pakeni maasta heti maaliskuun alussa. (Ollendorf, 1969, 24.) Hän joutui jättämään taakseen kymmenen huoneen talon, auton, paljon henkilökohtaista omaisuutta ja hyvin menestyvän vastaanoton. Käytännössä hän palasi Wieniin pennittömänä. (Greenfield, 1974, 29.)

Wienissä hän viihtyi vain noin kaksi kuukautta, koska vanhat ammatilliset yhteydet olivat

poikki ja vaikeasti uudelleen rakennettavissa (Ollendorf, 1969, 25-27). Oppilaidensa pyynnöstä Reich muutti Tanskaan vappupäivänä 1933, ja jo seuraavana päivänä Reichin hotellihuoneessa parveili joukko ihmisiä, jotka hakeutuivat hänen terapiaansa, tai tahtoivat keskustella yhteisistä aiheista. (Sharaf, 1983, 177.) Reich ehti olla Tanskassa puoli vuotta, kun Tanskan valtio kieltäytyi uusimasta hänen oleskelulupaansa (Ollendorf, 1969, 27). Hänet saatteli pois maasta tanskalaisessa päivälehdessä julkaistu artikkeli, jossa kerrottiin Reichin maastakarkotuksen olevan tärkeä teko, jotta: ”estämme yhden näistä saksalaisista ns. seksologeista pelleilemästä meidän nuorten miestemme ja naistenemme kanssa, sekä käännättämästä heitä tähän perverssiin pseudotieteeseen.” (Sharaf, 1983, 178.)

Tanskasta Reich muutti Malmöön tammikuun alussa 1933. Työ tanskalaisten opiskelijoiden kanssa jatkui, kun nämä vuokrasivat laivan, jolla kulkea Juutinrauman yli useita kertoja viikossa. Sijainti oli hyvä myös oslolaيسille opiskelijoille. Oleskelu Ruotsissa jäi lyhyeksi. Reich ehti olla siellä noin 1,5 vuotta, kun kesäkuussa 1934 oleskelu- ja työlupa kumottiin. Reichin ystävät yrittivät vedota viranomaisiin, mutta laaja kampanjointi oli turhaa. Yhdistelmä seksiä, psykoanalyysiä ja politiikkaa oli liikaa myös aikalaisille ruotsalaisille vallanpitäjille. Oleskeltuaan laittomasti kesän Tanskassa ystävänsä kesäasunnolla Slettenin kalastajakylässä Peter Stein valenimellä (Sharaf, 1983, 178-191), Reich muutti lokakuussa 1934 yhdessä avovaimonsa Elsa Lindenburgin kanssa Osloon. Sinne hänet kutsui Oslon yliopiston psykologisen instituutin johtaja tohtori Harald Schjelderup. (Ollendorf, 1969, 33.)

Ennen Norjaan muuttoaan Reich erotettiin Sveitsin Luzernessa järjestetyssä kongressissa myös Kansainvälisestä psykoanalyttisesta yhdistyksestä (IPA). Edellä mainittujen syiden lisäksi erottamiseen vaikutti Greenfieldin mukaan myös se, että IPA toivoi Reichin erottamisen liennyttävän natsien vihamielisyyttä järjestöä kohtaan. (Greenfield, 1974, 33.) Natsien antipatiat Reichia kohtaan olivat muodostuneet viimeistään hänen julkaistuaan Fasismien massapsykologian vuonna 1933.

Reich asui ja työskenteli Norjassa noin viisi vuotta. Vuoteen 1935 mennessä Reich oli saanut koottua aikaansa nähden modernin laboratorion tutkimuskalustoineen, ja hän aloitti pitkään suunnitelmissa olleet kokeet seksuaalisuuden ja ahdistuksen bioelektrisestä luonteesta. Vastaavaa tutkimusta tekivät samaan aikaan muutkin. Unkarilainen Albert Szent-Györgyi teki samansuuntaisia tutkimuksia solujen ja kudosten bioenergeettisistä prosesseista. Hän sai tutkimuksestaan Nobel-palkinnon 1937. (Välimäki, 2007.)

Norjassa Reichilla oli jälleen ympärillään eläväinen ja taitava ryhmä ihmisiä – psykoterapeutteja, sosiaalitieteilijöitä ja kirjoittajia. Bioelektronisten laboratorikokeiden lisäksi hän kehitti uusia tekniikoita lihaspanssareihin perustuvalla terapialle, jota hän kutsui tässä vaiheessa vegetoterapiaksi. Hän työsti kirjaansa *People in Trouble*, jossa hän aloitti jäsentelemään työdemokratian⁴ teoriaa. (Sharaf, 1983, 206.)

Helmikuussa 1936 Reich perusti Osloon kollegoidensa kanssa Seksuaaliekonomisen biotutkimuksen instituutin (*Sexualökonomische Lebensforschung*). Intituutissa Reichin työn alueet yhtyivät saman katon alla. Instituutin tiloissa tehtiin kokeellista laboratoriotyötä, opetusta, julkaisutoimintaa ja annettiin koulutusta. Siellä työskenteli niin lääkäreitä ja psykologeja kuin myös kasvattajia, varhaiskasvatuksen asiantuntijoita, lastentarhan opettajia, sosiologeja, taiteilijoita ja laboratorioassistentteja sekä kustantamon työntekijöitä. Täällä Reich aloitti myös bioni-tutkimuksensa, joka johti sittemmin orgonomian kehittämiseen. (Ollendorf, 1969, 36.)

Reichin rauhaisan ja viihtyisän Norjassa olon katkaisi yllättäen lehdistön mustamaalauskampanja, joka käynnistyi syyskuussa 1937. Se kesti reilun vuoden marraskuuhun 1938 saakka. Tuona aikana Norjan johtavissa sanomalehdissä julkaistiin yli sata Reichin tapaukseen liittyvää artikkelia. Otsikot sisälsivät seuraavia mielikuvia: ”puoskari psykoanalyttikko”, ”juutalainen pornograafikko” ja ”Jumala Reich luo elämää”. Syntynyt kohu oli alkua Reichin Norjan instituutin romuttumiselle ja keskeisten henkilöiden hajaannukselle. (Ollendorf, 1969, 43-45.)

Elokuussa 1939 Reich sai viisumin Yhdysvaltoihin. Reich lähti, koska Norjan hallitus empi hänen viisuminsa jatkamista, ja hänen ystävänsä olivat hoitaneet hänelle viran New Yorkista *The New School for Social Research*ista. Reich poistui Norjasta viimeisellä laivalla ennen toisen maailman sodan syttymistä. Kun laiva jätti taakseen Stavangerin vuonon elokuun 19. päivä, alkoi maailmanpalo vanhalla mantereella noin kahta viikkoa myöhemmin. (Sharaf, 1983, 245.)

⁴ Työdemokratian tarkoitus on kehittää demokratia, joka muodollisesti merkitsee vain poliittisten edustajien valitsemisoikeutta, mutta ei edellytä valitsijoiltaan enempää. Tavoitteena on aito, tosiasiallinen kansanvalta, joka ulottuu yli kansallisuusrajojen. Reichin mielestä tällainen demokratia syntyy rakkauden, tiedon ja työn yhteisvaikutuksesta. Se taistelee mystiikan ja totalitaarisen valtion aatetta vastaan, mutta sen aseena ei ole poliittiset asenteet vaan käytännölliset elämäntoiminnot, jotka toteutuvat niiden omien lakiensa mukaan. (Reich, 1973, 9.) Reichille työdemokratiassa oli kyse neurooseja ennaltaehkäisevästä toiminnasta. (Välimäki, 2007.)

Yhdysvalloissa Reich jatkoi energiatutkimustaan. Oltuaan joitakin vuosia New Yorkissa hän osti vuonna 1942 maatilan Mainesta Rangleyn kylästä. Sinne hän perusti Orgonon-nimisen tutkimuskeskuksensa. Yhdysvalloissa orgoni sai hänen työssään ja mielessään uudet ulottuvuudet, ja hän kehitti aluksi pieniä metallilla ja orgaanisilla aineilla vuorattuja laatikoita tutkiakseen ilmiötä. Myöhemmin ne jaloistuivat orgoni-akkumalaattoreiksi, jotka Reichin mukaan varasivat ilmakehästä orgonienergiaa. Koppeja käytettiin fysikaaliseen orgoniterapiaan istumalla kopin sisällä. Koppeja vuokrattiin sankoin joukoin ihmisille ympäri USA:ta, jonka seurauksena valtiollinen FDA (Food and Drug Administration) kiinnostui Reichin toiminnasta ja syytti tätä puoskaroinnista. (Välimäki, 2007.)

FDA:n tutkinnasta käynnistynyt tapahtumasarja teki Reichista poikkeuksellisen hahmon tieteen historiassa: hänen kirjallinen tuotantonsa yritettiin tuhota kahdesti. Ensin sitä yrittivät natsit (Turner, 2011/b), ja sitten amerikkalainen tuomioistuin määräsi 50-luvulla hänen tuotantoaan poltettavaksi. Tuomiossa häntä kiellettiin mainitsemasta enää koskaan sanaa orgonomia tai orgonienergia, ”elämän energia”, kuten hän löydöksestään ajatteli. Kyseinen sattumusten sarja johti lopulta siihen, että Reich vangittiin, ja hän kuoli 3. marraskuuta 1957 USA:n Lewisburgin rangaistuvankilassa, kun hänen sydämensä petti. (Sharaf, 1983, 14.)

Karkeasti yksinkertaistaen Reichin elämän voi jakaa neljään kronologiseen jaksoon. Ensimmäistä määrittelee nopea menestys ja vertaisyhteisön kunnioitus. Aikalaiskollegoiden mielissä nuoren psykoanalyytikon uran ennustettiin olevan nousujohteinen matka kohti johtavaa paikkaa psykoanalyttisessä liikkeessä. Toista kautta määrittelee maanpakolaisuuden jatkuminen, irtaantuminen taustayhteisöstä ja oman teorian luominen kehollisen psykoanalyysin alueella; analyysin ulottaminen sanojen taakse.⁵

Kolmatta kautta, jonka voi määritellä alkaneeksi muutosta New Yorkiin vuonna 1939, määrittelee hybrisi luonnontieteellisesti tulkinnanvaraisen orgonienergian ja orgonomian parissa. Toisaalta jaksoon sisältyy myös selkeimmin työni huomion kohteena oleva

⁵ Reichin orgasmiteoria vei ihmisyyden psyyken käsittelyn sanojen tuolle puolen. ”Kyseisen maailman hiljaisuus – hitaan, liikekitkan, tietoisuuden raukeamisen, ei tahdonalaisten supistumisien maailma – tekee jyrkän pesäeron yleiseen analyttisen suuntaukseen, joka kiinnittää huomion tunteen ja irrationaalisen sanallistamisen kognitiiviseen hallintaan. Tämä sisältää ironian siinä, että Reich valitsee mentaalisen terveyden kriteeriksi kyvyn mennä mentaalisen ilmentymän tuolle puolen, olla vailla ajatusta, jopa ilman tiedostamista, ja antautua täysin ei tahdonalaiselle ja nautinnon sensaatioille.” (Sharaf, 1983, 96.)

kasvatukseen teoriaan liittyvä aines. Reich perusti vuonna 1949 luonneanalyysin orgonomisista sovelluksista ammentaneen Orgonomic Infant Research Centerin (OIRC). (Reich, 1983, 7.)

Neljäntenä kautena Reich näyttäytyy lyötynä ja mielenterveytensä työlleen uhranneena yksilönä. Nykyisiä asenteita ja mielikuvia, joiden myötä Reich on rajautunut tiedeyhteisön ulkokehälle, leimaa erityisesti hänen kolmannen ja neljännen kautensa edesottamukset. Toisiakin näkemyksiä Reichin mielen järkkymisestä hänen elämänsä loppuvuosikymmeninä on. Muun muassa Markku Välimäen (2007) mielestä Reich ei luonut ”villeihin fantasioihin perustuvaa maailmanselitysooppia” ja Reichin loppuvuosien sekoamiseen ja mahdolliseen skitsofreniaan liittyvät asenteet ovat ylivirittyneitä huhuja. Hän vetoaa R. Corringtoniin (2003, 232), jonka mukaan: ”Reichin ajattelu oli johdonmukaista, loogista ja eksaktia kaksikymmentäluvun alusta hänen viimeisiin elinvuosiinsa saakka.” Samaa mieltä on Reichin laajan elämänkerran kirjoittanut Myron R. Sharaf.

Tutkimukseni keskittyy ensisijaisesti kolmeen ensimmäiseen kauteen, jättäen neljännen kauden asiat omaan arvoonsa.

2.1. Reichin perintö

Reichin tunnetuimmat teokset ovat Fasismin massapsykologia sekä Characteranalyse, jotka molemmat julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1933. Ensimmäisessä hän esittää väitteen, ettei fasismi ole tietyn yksilön, ryhmän tai kansakunnan toimintamalli, vaan se on seurausta ihmisten biologisten perustarpeiden tuhansia vuosia jatkuneesta tukahduttamisesta. Reich on tavallaan sitä mieltä, että jokainen on vähän fasisti. (Reich, 1973. 18.)

Vaikka Fasismin massapsykologia oli aikanaan suunnattu fasismia vastaan, aiheutti se hylkimisreaktion myös kommunistien leirissä. Reichia syytettiin ”politiikan psykologisoinnista”. Tässä yhteydessä Reich näyttäytyy ennen kokemattoman tulkintakehyksen uudisraivaajana. Noin kymmentä vuotta myöhemmin Frankfurtin koulukuntalaiset Erich Fromm (Escape from Freedom, 1941) ja Theodor Adorno (Authoritarian Personality, 1950) toivat yleiseen linjaan ajatuksen, että ymmärtääkseen poliittisia liikkeitä on ymmärrettävä myös niihin liittyvien

ihmisten psykologisia rakenteita. Fasismin massapsykologiassa tämä ajatus oli originaalina. Kaikkia kirjoja yhdistää myös ajatus ”vapauden pelosta”. (Sharaf, 1983, 159.)

Characteranalysessa Reich esittelee oppinsa luonneanalyysistä. Siinä hän johti tulkintansa psykoanalyysin resistanssianalyysistä laajempaan inklusiiviseen tekniikkaan. Pääväittäjä on, että yksilön luonne asenteineen muodostuu emotionaalisia impulsseja tukahduttamalla. Asenteita ilmentää ”luonnepanssari”, jolla on myös keholliset vasteensa kroonisina lihasspasmeina. (Reich, 1990.)

Carletonin (2009, 28) mukaan psykologian historiassa Reichin perintö yltää laajemmalle, kuin viittauksien määrä hänen työhönsä antaa ymmärtää. Reich oli uuden paradigman luoja ja ensimmäinen psykoanalyttikko, joka painotti neuroottisten sairauksien sympaattisia vasteita. Sen lisäksi, että hänen työstään on versonut koko kehollisen psykoterapian suuntaus, niin paikoin myös nykyinen neuropsykologia päättyy Carletonin mukaan vastaaviin tuloksiin, joita Reich kehitteli muun muassa painottaessaan ihmisen itsesäätelyä.

Reichin terapiamuotoja harjoitetaan ja sovelletaan edelleen ympäri maailmaa. Luonneanalyttistä kehopsykoterapiaa on harjoitettu Suomessa jo 70-luvulta ja vuonna 1999 Suomeen perustettiin Luonneanalyttinen kehopsykoterapiayhdistys. Yhdistys järjesti omaa psykoterapiakoulutustaan vuodesta 1994 vuoteen 2011⁶. (Luonne.fi, 2017.) Norjassa luonneanalyttinen vegetoterapia-koulutusinsituutti toimii edelleen valtion taloudellisella tuella (Välimäki, 2007).

Vuonna 1968 Reichin oppilaan ja työtoverin tohtori Elsworth F. Bakerin perustama The American College of Orgonomy, jatkaa edelleen koulutus ja julkaisutoimintaansa (ACO, 2018). Samoin tekee Reichin itsensä perustama Wilhelm Reich Infant Trust, joka hallinnoi muun muassa Reichin jäämistöä ja arkistoja. Ennen kuolemaansa Reich määräsi arkistonsa salaisiksi 50 vuodeksi, ja niitä on alettu avata vuonna 2007.

Reich nimesi säätiönsä ”infant” (lapsi, vauva) nimikkeeseen alle, koska hän uskoi, että ainoa mahdollisuus päihittää psykologiset häiriöt ja niitä seuraavat somaattiset sairaudet, oli ennaltaehkäisy. Ennaltaehkäisy oli mahdollista ainoastaan varmistamalla las-

⁶ Vuonna 2011 lakimuutos asetti psykoterapiakoulutuksen yliopistojen yksinomaiseen alaisuuteen.

ten ”turmeltumaton protoplasma” ja ”panssaroimaton elämä”. Näitä lapsia hän kutsui nimellä ”Tulevaisuuden lapset” - ”The Children of the Future” (WRIT, 2018).

Reichista suoraan polveutuvia terapeuttisia suuntauksia on joitakin. 1960-luvun kynnyksellä Reichin entinen oppilas Alexander Lowen loi oppi-isänsä teorian ympärille oman bioenergeetiikan terapiamuotonsa. Reichin ajatukset johtivat myös Paul Goodmanin ja Fritz Perlin Gestalt-terapian sekä Arhur Janovin Primaali-terapian syntyyn. Lisäksi yksi Reichin keskeinen metafora ”ihminen ansassa”, eli ihminen oman luonnepanssarinsa vankina, täytti Sharafin mukaan 1970-luvun amerikkalaisen terapian ilmapiirin. (Sharaf, 1983, 15-17.)

Viitteet Reichiin on A.S. Neillin kasvatustieteen osalta sananmukaisesti pyyhitty pois. Sen teki Jonathan Croallin A.S. Neillistä kirjoittaman kirjan mukaan, Neillin tietämättä, Summerhill-kirjan kustantaja. Kustantaja oli säikähtänyt antropologi Margaret Meadin ilmaisema yleinen asenne Reichia kohtaan. Asenne oli ilmennyt kirjeessä, joka oli vastaus pyyntöön kirjoittaa kirjan esipuhe. Vastaus kuului: ”Tämä Neill on reichlainen. En koske kirjaan joka mainitsee Reichin.” (Croall, 1983, 351.)

Jos Reich olikin elinaikansa (ja ehkä myös nykyisen) *l'enfant terrible*, niin hänellä on säilynyt silti seuraajansa läpi 1900-luvun tähän päivään. Fasismin massapsykologian sosiologiset näkemyksensä herättivät ”edistyksellisten” kiinnostuksen jo Reichin elinaikana, ja vielä vuoden 1968 opiskelijamellakoissa Pariisissa ja Berliinissä protestoijien kerrotaan heitelleen mellakkapoliiseja kirjan kappaleilla (Louv, 2013). 70-luvun Suomessa kirja oli sosiologiasta kiinnostuneiden yleistä lukemistoa ja edelleen törmää aika-ajoin teksteihin, joissa viitataan siihen. Yleisesti Reichiin tunnutaan suhtautuvan usein Välimäen tiivistämällä tavalla: ”Monet hänen oivalluksistaan olivat aikaansa edellä, ja saattavat olla sitä vieläkin” (Välimäki, 2007).

Alkuperäiset beatnikit Kerouac⁷, Ginsberg ja Burroughs⁸, sekä muun muassa Sean Con-

⁷ Jack Kerouacin Tiellä kirjassa orgonilaturi mainitaan kohdassa, jossa päähenkilö Sal Paradise vierailee Old Bull Leen luona. Lee hehkuttaa laturia: ”Say, why don't you fellows try my orgone accumulator? Put some juice in your bones!” Kerouac jatkaa kuvailua: ”The orgone accumulator is an ordinary box big enough for a man to sit inside on a chair, a layer of metal, and another layer of wood gather in orgones from the atmosphere and hold them captive long enough for a human body to absorb more than a usual share. According to Reich, orgones are vibratory atmospheric atoms of the life-principle. People get cancer because they run out of orgones.” (Kerouac, 2001, 89.)

⁸ William S. Burroughs käytti orgonilaturia herooinin vierotusoireiden hoitoon. Hän kuvaa kokemustaan Nisti-novellinsa poistetussa kappaleessa: ”When I went into the accumulator and sat down I noticed a special silence that you sometimes feel in deep woods, sometimes on a city street, a hum that is more rhythmic vibration than a sound. My skin

nery Bond-uransa huipulla ylistivät Reichin orgoni-teorioita. (Turner, 2011, 6.) Samoin tekivät kirjailijat Paul Goodman, Norman Mailer ja kirjallisuuden nobelisti Saul Bellow. (Sharaf, 1983, 15-17.)

40 ja 50-luvulla Reich nousi USA:ssa tunnetuksi uuden seksuaalisen liikkeen johtohahmona. Hänet kreditoidaan usein "seksuaalisen vallankumouksen" -käsitteen luojaaksi, jonka hän esitteli kirjassaan *The Sexual Revolution* (1945). Liike leimasi 60-luvulta 80-luvulle yltänyttä yhteiskunnallista liikettä, joka haastoi perinteiset seksuaalisuuteen ja ihmissuhteisiin liittyvät käyttäytymismuodot. (Turner, 2011/b.) Turnerin (2011, 6) sanoin: "Boheemit juhlivat hänen orgoni-akkumalaattoria vapautuksen koneena, vaatekaappina joka veisi utopiaan, samalla kun konservatiivit pitivät sitä Pandoran laatikkona, josta oli karannut maailmalle freudilainen rutto, joka aiheutti moraalista korruptiota, anarkismia ja esiaviollista seksiä."

Orgonomia on sittemmin ollut innoituksena myös useille muusikoille. Tunnetuin lienee Kate Bushin hitti *Cloudbusting* vuodelta 1985. Kappale on saanut innoituksensa Reichin pojan Peter Reichin *The Book of Dreams* -muistelmakirjasta. Myös Hawkwindin *Space Ritual* livelevyltä löytyy *Orgone Accumalator* -niminen kappale. Albumi on vuodelta 1973, jolloin Lemmy Kilmeister oli vielä basistina.

Vuonna 2008 Anders Trolf haastatteli uuden aallon klassikkoyhtyeen Devon kärkihahmoa Mark Motherbaughia. Tämä kertoi camp-hengessä, että yhtyeen ikoniset Lego-kartion -näköiset hatut olivat energiadomeja, joiden tarkoitus oli kierrättää orgonienergiaa takaisin kehoon, sen karatessa yhtyeen mielestä pois päältäen kautta. (Trolf, 2008.)

Islantilainen kokeellinen tekno-duo Kiasmos julkaisi äskettäin vuonna 2016 *Orgoned* -nimisen kappaleen. Reichista innoittuneita yhtyeitä löytyy enemmänkin, kuten muun muassa vuonna 2011 perustettu ohiolaislähtöinen rockyhtye, joka on lainannut nimensä Reichin *Listen, Little Man* -kirjan nimestä, sekä kalifornialainen funk-bändi *Orgone*.

prickled and I experienced an aphrodisiac effect similar to good strong weed. No doubt about it, orgones are as definite a force as electricity. After using the accumulator for several days my energy came back to normal. I began to eat and could not sleep more than eight hours. I was out of the post cure drag." (Burroughs, 2003, 159.)

3. Teoreettinen viitekehys

3.1 Elämänprinsiipin käsitehierarkia

Työssäni selvitettävä pääkäsite on elämänprinsiippi (lebensprinzip, living principle, principle of life). Sen ympärille muodostuu teoreettis-käsitteellinen kokonaisuus, jonka selvittäminen vaatii ensisijaisesti Reichin luonneanalyysin sekä orgonomisen teorian alaisten käsitteiden avaamista. Niistä työssäni keskeisimpiä ovat luonnepanssari, emotionaalinen rutto sekä primäärit ja sekundaarit vietit.

Elämänprinsiipin käsitteellä viitataan tässä työssä ensisijaisesti kasvatustavoitteeseen, jonka tavoitteena on itsesääätelyyn kykenevä ihminen, joka ei tarvitse autoritääristä hallintoa tai suhteita. Elämänprinsiippiä voi tulkita siitä näkökulmasta, että kasvattajan ja kasvatettavan intersubjektivisen suhteen keskeinen sisältö ei välity opetettavissa sisällöissä, vaan siinä kuinka kasvattaja itse on maailmassa ja kasvatustilanteessa – sekä asenteellisesti, mielellisesti että kehollisesti. Elämänprinsiipin filosofia viittaa ihmisen luontoyhteyteen ja elämän käsitteen luonnolliseen funktionaaliseen muotoon. Sen ihmiskuva viittaa vapaaseen ja dynaamiseen mielen ja kehon liikkeeseen, elämän kaltaiseen vapaaseen elävän virtaan.

Kasvatuksen paradigmassa käsite näyttäytyy tutkimassani aineistossa hierarkisesti ylimmän tason käsitteenä. Elämänprinsiipin määrittely vaatii sisällöllistä synteisiä, koska Reichin tuotannossa ei ole kohtaa, jossa hän kokoasi yksiselitteisesti mikä elämänprinsiippi on. Hänen työnsä käsitteen parissa voi tulkita jääneen kesken, yhtä lailla kuin kesken jäi Reichin työn kasvatuksellisen teoriansa parissa.⁹

Kasvattajan kannalta keskeinen käsite on myös emotionaalinen rutto. Reichilaiselle kyse on historiallisesta affektiivisesta epidemiasta, joka on ”vuosituhansia hämännyt jokaista yritystä, jolla ihmiskunta on yrittänyt selvittää kärsimyksensä tilasta.” (Reich, 1983, 58.) Toisin sanoen kyseessä on ylisukupolvinen, mentaalinen, skeemallinen, moralistinen ja affektiivinen

⁹ Reich perusti kasvatussovelluksiaan tutkivan The Orgonomic Infant Research Centerin (OIRC) vuoden 1949 lopussa seitsemän vuotta ennen kuolemaansa. Keskuksen yksi keskeinen tutkimustehtävä oli selvittää mikä on terve lapsi. Pelkästään tämän selvittämiseen Reich ajatteli kuluvan kymmenestä-viiteentoista vuotta. (Reich, 1983, 17-21.)

epidemia, jota kantaa ja levittää ajoittain jokainen. Se on "intrapsyykkisten konfliktien variaatioiden ja seurauksien siirtymä sosiaaliseen kehään irrationaalisella ja tuhoisalla tavalla." Käytännössä yksilön ruttoreaktiossa kipeät tunteet kuten pelko, raivo ja ahdistus vältetään ja väistetään kanavoimalla ne vääristyneeksi yritykseksi kohdata maailma. (Apple, 2005, 108.)

Reichille emotionaalinen rutto leimaa länsimaista kasvatusta ja ihmiskäsitystä, ja sen lopullinen muoto oli fasismi. Fasismi ei olisi näin ollen erillinen kupla, vaan mekaniikkaan ja mystiikkaan luonnollisen ytimensä eriyttävän olemisen lopputulema. 1900-luvun fasismin ydin oli Reichin mielestä se, että se mahdollisti tukahdutettujen viettien irrationaalisen esiinpurkautumisen. Näitä olivat autoritäärinen, vallalle alistuva luonteenrakenne sekä perversioiden, sadismin ja vainoharhaisten piirteiden laaja levinneisyys, jotka olivat myös fasismin tunnusmerkkejä. (Virtanen, 1983.)

Fasismin Reich määrittelee olevan "koneellisen sivilisaation ja mekanistis-mystisen elämäntähtäyksen autoritäärisesti nujertaman ihmisen tunne-elämälle ominainen perusasenne." (Reich, 1973, 15.)

Reichin näkemys vieteistä perustuu primäärien ja sekundaarien viettien olemuksien erittelyyn. Ensisijaiset vietit ovat sisäistä luontoa ja luonnollisia tarpeita ilmentäviä vapaan libidoenergian virtauksia maailmaa kohti. Toissijaiset puolestaan syntyvät, kun ensijaiset tukahdutetaan. "Tukahduttaminen" on niin ikään keskeinen osa reichilaisista ajattelua. Reichin mukaan maailma toimii pääasiallisesti toissijaisten viettien varassa. Sekundäärit vietit ovat luonteeltaan antisosiaalisia, perverssejä ja sadistisia, ne saavat meidät alistumaan auktoriteeteille sekä alistamaan. Sekundäärit vietit vaativat synnyttyään kasvattajalta autoritääristä asennetta ja ulkoisen moraalien korostamista niiden tukahduttamiseen. (Reich, 1983, 43-45.)

Sekundäärien viettien vallitsevuus saa maailman näyttämään reichilaisittain, jonkin asteisena psyykkisenä virtualiteettina, luonnosta irti olevana kehollis-käsitteellisenä käyttöliittymänä, johon subjekti on immersioivisessa suhteessa. Tähän johtaa subjektiivinen prosessi, jossa yksilö on ensin ylioppinut itse tukahduttamaan omat ensisijaiset, luonnolliset viettinsä, ja motivoi sitten toimintaansa sekundäärien viettien mukaan, sekä arvottaa toimionsa, kokemansa, aistimansa ja valintojensa mielekkyyden itselleen ulkoisin, toissijaisin perustein. Tätä motorisoi luontaisesta ytimeistään eriytyneiden tai sublimoitujen viettien sekä motiivien momentti.

Keskeisin Reichin (1983, 43-45) kokonaisteorian käsitteistä on luonnepanssari. Luonnepanssari on yksilön luonteenrakenteellinen, asenteellinen ja psyykkinen, sekä samalla myös fyysinen panssari, joka estää kroonistuessaan ”elämän energian vapaan virtaamisen”. Sen muodostavat, ihmisen puolustuksena toimivat luonteenpiirteet. Panssari vertauskuvana ilmentää näiden luonteenpiirteiden kokonaisuutta. (Välimäki, 2007)

Luonnepanssari voidaan ymmärtää vain, jos ymmärretään primäärien ja sekundaaristen viettien luonne ja erot. Reich näkee luonnepanssarin muodostuvan meihin, samankaltaisessa ja -aikaisessa prosessissa, jossa myös luontemme ja egomme vahvistuminen tapahtuu. Oikeastaan kyse on saman prosessin eri tulkintakulmista. (Reich, 1990, 155-156.) Haasteellisen panssarista tekeekin juuri sen ”luonteenkaltaisuus”, jolloin se on kokonainen oma eheä ihmisyyden psyykkis-fyysinen ekonomiansa. Panssarista luopuminen haastaa siis yksilön luonteen muodostaman funktionalisoituneen ”harmonian”. Tasapaino, harmonia (oli se kuinka ristiriitainen tai tuhoisa tahansa) halutaan usein säilyttää. (Reich, 1990, 48.)

Reichilaisen kasvatuksen synonyymi on ennaltaehkäisevä mentaalihygienia. (Reich, 1983, 20-36.)

3.1.1 Tulkinnan tueksi: orgoni symbolina ja ”totalitaarisuuden kokemus”

Reich käyttää, myöhemmin urallaan luomassaan, kyseenalaisessa organomian teoriakokonaisuudessa orgoni-energian käsitettä kuvaamaan vietti- eli libido-energiaa. Ilmiön luonnontieteellinen validiteetti on kyseenalainen, joten suhtaudun siihen samalla symbolisella periaatteella kuin Freud suhtautui lopulta libidon käsitteeseensä. Freud luopui alkuperäisestä tavoitteestaan löytää psyykkinen energia fyysikaalisena ilmiönä, mutta libidon symbolisesta käytöstä hän ei koskaan luopunut. Päinvastoin, hän rakensi koko järjestelmänsä libidoteorian varaan. (Virtanen, 1983, 104.) Reichille (1973, 7) itselleen orgonienergia oli kuitenkin ”kosmista ja universaalista – kautta koko maailmankaikkeuden ilmenevää – alkuenergiaa. Sen olemassaolo voidaan todeta silmin, lämpötilamittauksin ja Geiger-Müller -laskijoin. Elollisessa oiossa, elimistössä, se ilmenee bioenergiana,

elinvoimana.” Reich havaitsi ja käsitteellisti organiksi nimeämänsä ilmiön vuosina 1936-40.

Reichin ilmauksia ja argumentaatiota määrittelee Ferencin (2011) mukaan ”totalitaarisuuden kokemus”. Kyseinen määre ohjaa keskeisesti tulkintakehystäni. Reichin elinaikana Eurooppa hajosi; poliittisia ryhmiä tuettiin aseellisin joukoin, Hitler nousi valtaan, Stalin käynnisti ”punaisen fasismia”, Dollfus lakkautti parlamentarismia Reichin kotimaassa Itävallassa. Lisäksi kaksi maailmansotaa tuottivat Euroopan mantereelle yhdessä satamiljoonaisen ruumismyröyksiön kirkkojen siunauksella. Reichin tekstit ovat siis tulkittavissa tätä historiallista taustaa vasten argumentoituna.

Gadamer (2006, 508) ehdottaa tutkijan ja tutkittavan kohteen historiallisten horisonttien yhteen saattamista, joten työtäni värittää keskeisesti sodan- ja autoritäärisyyden vastainen perusvire. Tämä ilmenee kasvatuksen paradigmassa siten, että Reichin mukaan jokainen kasvatuksellinen projekti ”joka ei ensin katso ympärilleen ja opi mikä on murhannut ihmisyyttä iät ja ajat, pitäisi olla laiton”, koska se ”vain lisää kärsimystä olemassa olevaan”. (Reich, 1971, 7.)

3.2 Psykologinen utopianismi

Elämänprinsiippi, kuten koko Reichin myöhempi työ, luokituu työssäni ”psykologisen utopianismin” käsitteen alle (Pietikäinen, 2002, 157). Reich ei tarjoa kaavakuvaa konkreettisesta yhteiskuntajärjestelmästä tai sen rakentamisesta, joten enemmän kuin varsinaista konkreettista utopiaa, Reich ilmentää utooppisen ajattelun elementtejä argumentaatioissaan.

Psykologinen utopianismi viittaa sellaiseen utooppiseen ajattelun muotoon, jossa ”tietoisuuden ideaalin tilan saavuttaminen vaatii sellaisten psykologisten näkemysten ja metodien käyttöönottoa, jotka ovat tuloksellisia muuttamaan ihmisen persoonallisuuden, ja siten koko yhteiskunnan ja kulttuurin. Tämä tarkoittaa sitä, että niillä jotka esittävät psykologisia utopioita on yksityiskohtainen näkemys sekä ihmispsykyydestä että visio maailmasta joka tarjoaisi ideaalin matriisin psykologiselle hyvinvoinnille.” (Pietikäinen, 2002, 163-164.)

Yleisesti psykologisen utopianismin määre liitetään Reichin lisäksi muun muassa Frankfurtin koulukunnan Herbert Marcusen ja Erich Frommin oppikokonaisuuksiin. Myös C. G. Jungilla ja Otto Grossilla oli taipumusta utooppisiin elementteihin ajattelussaan. (Pietikäinen, 2002, 157-158.) Amerikkalaiset psykologit A. H. Maslow ja J. G. Marowski kannustivat niin ikään utooppiseen spekulatioon lähestyttäessä sosiaalisia ongelmia. (Stewart, 2007, 22.) Niinpä utooppisia elementtejä löytyy psykoanalyysin lisäksi myös behaviorismin¹⁰ ja kognitiiviseen psykologian alueilta. Psykologisen utopian esittäjä ei välttämättä ole itse psykologi tai psykoanalyytikko, eikä sitä tule ymmärtää minkään tietyn ryhmän (esim. freudo-marxistisen) ominaispiirteeksi. (Pietikäinen, 2002, 157-158)

Pietikäisen (2002, 165) ehdottamaa määrittelyä mukaillen psykologisen utopianismissa korostuvat itsen (self) ja yhteiskunnan (society) välisessä suhteessa neljä teesiä.

- 1) **Ihmiset voivat vapauttaa itsensä sosiaalisesti ainoastaan sisäisen minuuden vapauttamisen kautta.** ”Sisäisellä transformaatiolla” on merkitystä sosiaaliselle ja kulttuuriselle.” Persoonallisuuden transformatio” on välttämätöntä, jotta ”yhteiskunnan transformatio” voi tapahtua.
- 2) **Yhteiskunnan rakenteita voidaan muuttaa muuttamalla sen yksilöiden persoonallisuuksien rakenteita.** Jos väitetty keskinäinen linkki näiden etäisten rakenteiden välillä on olemassa, niin silloin on periaatteessa mahdollista, että yhteiskunta muuttuu, kun sen persoonallisuuden rakenteet muuttuvat. Tämä vaatii sosiaalisen ja psykologisen linkin *determinaatin*¹¹ eli määrittelevän tekijän löytämistä.
- 3) **Yksilön psykopatologiat heijastavat yhteisön patogeenisyyttä.** Näkemys perustuu ”antropologiseen ja holistiseen näkemykseen sairaudesta, jonka mukaan koko yhteisö voidaan parantaa palauttamalla niiden yksittäisten yksilöiden terveys, jotka ovat psyykkisesti häiriintyneitä tai epäautenttisuuden tilassa.”

¹⁰ ”Välineellisen ehdollistumisen” teorian luonut B. F. Skinner on muun muassa kirjoittanut utopiaa kuvaavan romaanin *The Walden Two* (1948). Siinä utopian ihannetila saavutetaan muun muassa käyttäytymisen ja mielen muokkaamisella. Useille Skinnerin utopia näyttäytyy dystopiana. (Altus & Morris, 2009).

¹¹ Determinaatti on elämänprinsiipin kasvatusutopian yhteydessä ”emotionaalinen rutto”. Se näyttäytyy aineistossa selkeänä yksilöön sekä yhteisöön vaikuttavana ja viittaavana yhteisenä tekijänä.

- 4) **Psykoutopianismi on antagoninen suhteessa historiaan ja aikamme käytänteisiin.** Psykologinen utopianismi irrottautuu historiallisuudesta. Se suhtautuu syvällisen antihistoriallisesta perspektiivistä kysymyksiin, jotka liittyvät ihmiselämän rakenteen osiin ja ihmisyyden parantamiseen.

Reichin ajattelu pitää sisällään kaikki neljä psykoutooppista teesiä. Hän uskoi ehdottomasti sisäisen muutoksen mahdollisuuteen. Hänen työnsä olemassaolon syy jäsentyy Pietikäiselle sisäisen luonnon ja kulttuurin vastakkaisten voimien ristiriidan sovittelun ja harmonian mahdollisuuteen. Pietikäinen näkee tämän korostuneen utooppisena. Ultimaatuminsa toteuttamiseksi Reich siis ehdotti ihmispsykyen uudelleen strukturointia ja sitä seuraavaa persoonallisuuden transformaatiota. Edelliset rakennemuutokset yksilöissä olivat ennakkoehto yhteiskunnan läpikotaiselle transformaatiolle. (ibid.)

Rajaan työssäni Reichin utopian rekonstruktion siten, että avaan elämänprinsiipin utooppisen käsitteen yhtäältä ”persoonallisuuden transformaation” ja toisaalta tavoitellun ”yhteiskunnallisen transformaation” näkökulmasta. Näin ollen rekonstruktion utopia sisältää niin yksilöllisen psyykkisen kuin kollektiivisen tavoitteen utooppisia ominaisuuksia. Luokittelu rajaa keskeisesti tutkimuksessani tekemiäni valintoja ja tutkimusongelmaani. Ensisijaisesti kohdistan huomioni elämänprinsiipin utopian tavoitteleman kasvattajan ”sisäisen transformaation” kuvaamiseen.

3.3 Utopia käsitteenä ja dialogina vallitsevan tilan kanssa

Tutkimukseni kannalta on syytä tehdä ero utopianismin ja varsinaisen utopian välillä.

Utopia tarkoittaa ”yksityiskohtaisesti kuvailtua olemassaolematonta yhteiskuntaa, joka on yleensä sijoitettu aikaan ja paikkaan”, ja utopianismi puolestaan viittaa sosiaaliseen unelmointiin, jonka ilmaukset tarjoavat näkemyksiä ihmisyyden muutoksesta. (Pietikäinen, 2002, 164.)

Utopian käsitettä käytetään yleensä enemmän pilkkasanana, kuin vakavaa ajattelua edustavana ilmiönä. Lähinnä utopia sana on liitetty puheenvuoroihin, joissa sitä on käytetty ideologisena lyömäaseena radikaalia muutosta vaatineita yhteiskunnallisia liikkeitä ja poliittisia

ohjelmia vastaan. (Lakkala, 2014, 7.)

Konnotaation vahvistaa Gummeruksen Suuri Sivistyssanakirja (2001): ”Epätodellinen unelma, pilvilinna; haave paremmasta maailmasta tai ihanneyhteiskunnasta, jota ei voida toteuttaa.” Utopisti on ”epäkäytännöllinen uneksija, haaveilija; maailmanparantaja”. (Nurmi, Rekiaro, Rekiaro & Sorjanen, 2001)

Utopian käsite mainitaan ensimmäisen kerran Thomas Moren kirjassa Utopia (1516). Kreikan kielen topos-sana tarkoittaa paikkaa, joten negatiota kuvaavan lisääminen määrittää utopian tarkoittamaan ”ei-paikkaa” (u-topos). Käsite siis viittaa esitetyn maailman kuvitteellisuuteen. Utopian etymologia on niin ikään lähellä myös sanaa eutopia, joka puolestaan tarkoittaa ”hyvää paikkaa”. Kun kantasanan topos eteen puolestaan liitetään kreikan ”pahaa” tarkoittava prefiksi dys, syntyy dystopia eli ”huono paikka”. (Pietikäinen, 2016, 9). Fantastisen fiktion lisäksi käsitteellä on siis myös eettinen, eli poliittinen merkitys (Lakkala, 2014, 26).

Historian ensimmäisenä utooppisena teoksena pidetään Platonin (2008) Valtiota. Keskeinen utooppisen ajattelun lähde on myös juutalais-kristillinen perintömme ja sen kuvaukset kadotetusta paratiisista. Raamatun alkusivuilla ihminen saa syntiinlankeemuksessa perimäänsä perisyntin ja karkotuksesta lähtien kristillistä elämää on leimannut odotus, paluu tuohon paratiisiin (Lakkala, 2014, 27-28.) eli utopiaan.

Perusluonteenomaista utopialle on, että se tähtää transformoimaan, ei ainoastaan tiettyjä yhteiskunnan aspekteja, vaan myös sen fundamentaalisia rakenteita ja ihmisten sosiaalisia relaatioita. Kyse on siis ”ajatuskokeista”, joissa esitetään vaihtoehtoisia näkemyksiä ihmiselämästä ja ehdotetaan uusia periaatteita sosiaalisille organisaatioille. Esitetyt kuvat ja periaatteet tarjoavat positiivista vaihtoehtoa vallitsevalle todellisuudelle. Erityisesti ne painottavat tarvetta arvojen merkittävälle uudelleen suuntaamiselle. (Pietikäinen, 2002, 164-165.)

Utopiat ovat, tai niiden ainakin pitäisi olla, keskeinen modernin demokratian väline. Uskoa järjestelmään ja ”parempia tulevaisuuden näkymiä” on mahdollista syntyä ainoastaan, jos yhteisössä vallitsee paitsi usko muutoksen mahdollisuuteen, niin myös kyky hahmottaa ja artikuloida laaja-alaisia nyky-yhteiskunnan ’vastakuvia’. Toisin sanoen vasta utopiat antavat

politiikalle mielekkyyttä. (Lakkala & Eskelinen, 2017).

Zygmunt Baumanin (1976, 13) mukaan utopia kyseenalaistaa nykyisyyden luomallaan vastakuvalla. ”Haravoimalla mahdollisuuksien alueen”, utopia osoittaa vallitsevan todellisuuden tilan alan todellisen pienuuden sekä ”puolueellisuuden”. Utopia siis luo pohjaa kriittiselle ajattelulle ja teorialle sekä toiminnalle, jotka jo itsesään voivat muuttaa ihmisyyden ahdinkoa. ”Utopian läsnäolo, kyky ajatella vaihtoehtoisia ratkaisuja nykyisiin hiertäviin ongelmiin, voidaan siten nähdä historiallisen muutoksen edellytyksenä.” Utopia näyttäytyy toteutuskelvottomana aina ja ainoastaan valmiiksi olemassaolevan annetun sosiaalisen järjestyksen näkökulmasta (Mannheim, 1954, 177).

Kirjassaan *Ideology and Utopia* (1954) Mannheim tekee eroa utooppisen ja ideologisen ajattelun välille. Hänen mukaansa (1954, 173-175) utopioiksi on määriteltävissä vain ne ”todellisuuden ylittävät orientaatiot”, joilla on ”toimeenpanoon siirtyessä taipumus rikkoa vallitseva tila joko osittain tai kokonaan.” Toisin sanoen ideologia jäsenyytään utopiaksi vastasen vallankumouksellisen funktion aktualisoituessa. Mannheimin mukaan jokainen historiallinen jakso on sisältänyt ”vallitsevan tilan ylittäviä ideoita”, mutta funktionaalisten utopioiden sijaan ne ovat useimmiten aikansa eksistenssin asiamukaisia ideologioita, jos ja kun ne ovat olleet ”orgaanisesti ja harmonisesti” integroituna ajanjaksolle luonteenomaiseen maailmankuvaan (ts. eivät tarjonneet vallankumouksellisia mahdollisuuksia).

Mannheim (ibid.) antaa esimerkin keskiaikaisen papiston ja feodaalisen hallinnon välisestä järjestelystä, jossa pystyttiin sijoittamaan ”paratiisi” yhteisön ulkopuolelle. Paratiisin idea, eli parempi huominen ja kaipuu muutokseen eli oikeudenmukaiseen yhteiseloön, oli keskeinen toismaailmallinen integroitu osa keskiaikaista yhteiskuntaa. Mutta kun ”toisen maailman” mahdollisuus siirrettiin papiston toimilla kadotetun paratiisin muodossa yhteisön ulkopuolelle, menetti sekä yhteisö että paratiisi ”vallankumouksellisen teränsä.”

”Vasta kun tietyt sosiaaliset ryhmät sisällyttivät nämä toivekuvansa varsinaiseen toimintaansa, ja yrittivät realisoida ne, tuli näistä ideologioista utooppisia.”

3.4 Vietit – psykoanalyysin fundamentti

Jotta Reichin teorian keskeisimmän käsitteen ”luonnepanssarin” voi ymmärtää, vaatii se tutustumista hänen näkemykseensä viettien primääristä ja sekundaarista luonteesta, sekä niiden toisistaan eroavaisuuden ymmärrystä. Reichille valtaosa ihmisen vieteistä on sekundäärejä, jotka syntyvät tukahduttamalla primäärit vietit. (Reich, 1983, 43-45.)

Teoriat vieteistä ovat psykoanalyttisen tradition peruskivi. Vieteillä ilmaistaan ihmisen tiedostamattoman liikettä, affektin liike-energiaa. Teoria sai alkunsa psykoanalyysin isän Sigmund Freudin (1856 – 1939) tavoitteesta luoda tieteellinen psykologia. Sen perustaksi hän oletti uransa alkuaikoina tietynlaisen mentaalisen (henkisen) energian olemassaolon. Hän siis yritti selittää ihmisen vietit, eli libidon, jollakin ilmenevällä energialla, joka vastaa fysiikan käsitystä energiasta.¹² (Virtanen, 1983, 104)

Vuonna 1894 Freud kirjoitti, että tällä energialla on: ”kaikki määrällisyyden luonteenpiirteet (vaikkakaan meillä ei ole keinoja niiden mittaamiseen), joka voi lisääntyä, vähetä, siirtyä, purkautua, ja joka on levittäytynyt kaikkialle ideoiden muistijälkiin ikään kuin sähkövaraus on levittäytynyt ruumiin pinnalle.” (Freud, 1894, 135.) Myöhemmin Freud kuitenkin luopui ideastaan löytää libido konkreettisena fysikaalisena ilmiönä (Virtanen, 1983, 104).

Yleisesti libido mielletään yksiselitteisesti seksuaalienergiana, mutta tarkemmin ilmaistuna Freudin libido oli ”energia”, joka oli *kauttaaltaan* seksuaalinen (ibid). Reich lavensi viettienergiaa vitalistiseksi ”elämän energiaksi”, ja päätteli edelleen, että seksuaalisuus oli näin ollen yhtä kuin elämä *per se* (Ollendorf, 1969, xx-xxi). Reich päätteli, että koska elämänprosessi ja seksuaalinen prosessi ovat yksi ja sama, on itsestään selvää, että seksuaalinen, ”vegetatiivinen energia” on aktiivinen kaikessa mikä elää. Hän tiedosti ajatuksen ”vaarallisuuden” juuri siksi, että se on niin yksinkertainen ja ”absoluuttisen oikea.” (Virtanen, 1983, 123-124.)

Virtanen toteaa, että on selvää, että Reich pyrki kuvaamaan seksuaalisella prosessilla sitä samaa perienergiaa, mitä on aikoinaan primitiivisesti nimitetty manaksi, orendaksi tai wakaniksi sekä kehittyneemmällä tasolla taoksi, brahmaniksi, Jumalaksi tai Jehovahiksi,

¹² Fysiikassa energia määritellään usein voiman, kappaleen tai systeemin kyvyksi tehdä työtä. Dynaaminen voima (Tieteen termipankki, 2018).

Allahiksi. Lopulta Reichin kritiikki Freudia kohtaan olikin se, että hänen mielestään tämä ei uskaltanut edetä seksuaaliteoriassaan "loogiseen johtopäätökseen". "Seksuaalisuus niin pitkälle vietyinä kuin Reich sen vei, muuttui jo lähes vastakohtakseen suhteessa siihen tapaan, millä seksuaalisuus -sanaa yleensä käytetään. (ibid.)

Energian käsitteen tuominen fysiikan maailmasta psyykkisten toimintojen piiriin ja ihmistä ajavaksi voimaksi, oli Freudin argumentointia ajan idealistisia ja uskonnollissävyytteisiä käsityksiä vastaan. Freud sai fysiologisen koulutuksensa Helmholtzin lääketieteellisessä koulukunnassa, joka hylkäsi jyrkällä biologismillaan kaikki mystiset selitysyrietykset, jotka liittyivät henkeen, sieluun, ideaan, "elämän voimaan" tai muuhun vastanlaiseen "vitalismiin". Koulukunnan pääväittäjä kuului Brucken ja du Boisin muotoilemana vuonna 1842 seuraavasti: "Muita voimia kuin yleiset fysikaaliset ja kemialliset ei toimi aktiivisina organismeissa. Niissä tapauksissa, joita ei voida välittömästi selittää näillä voimilla, on löydettävä fysikaalis-matemaattisten menetelmien avulla tarkasti määritelty keino tai muoto käsitellä kyseisiä toimintoja tai oletettava uusia voimia, jotka ovat verrannollisia kemiallis-fyysisille voimille, jotka aineessa ilmenevät myötäsyttyisinä ja jotka voidaan palauttaa veto- ja hylkimisvoimaan." (Virtanen, 1983, 103-104.)

Virtasen mielestä Freudin elinikäinen uskollisuus koulutustaustalleen näyttäytyi tiukkana determinisminä, fysikaalisena kohtalonomaisuutena. Työtä leimasi oletus, että jokainen niin psyykkinen kuin fyysinen maailmantapahtuma perustuu syy-seuraus-suhteelle. (ibid.)

3.4.1 Onko meillä synnynnäinen tarve tuhota?

Reich ja Freud ovat siis samaa mieltä siitä, että libido on kauttaaltaan seksuaalinen, käsitteen laajimmassa mahdollisessa merkityksessään. (ibid.) Freud ei kuitenkaan tyytynyt pelkkään libidoon vaikuttavana voimana ihmisessä, vaan tuli siihen tulokseen, että meissä vaikuttaa myös toinen tuhoon pyrkivä ja synnynnäinen kuoleman vietti.

Tämä sai Freudin muotoilemaan yksilön ja yhteiskunnan suhdetta kuvaavan kehyksen, jonka mukaan osa yksilön vieteistä on "tukahdutettava" sivilisaation säilyttämiseksi. Freudin ja Einsteinin kirjeenvaihdossa, joka on koottu kirjaksi *Why War?* (1933), Freud

selittää: "Ihmisen viettejä on kahdenlaisia: ne jotka suojelevat ja yhdistävät, joita me kutsumme "eroottiseksi" (merkityksessä, jonka Platon antaa Erokselle Symposiumissaan), tai toisaalla "seksuaaliseksi" (eksplisiittisesti laventaen populaaria seksin konnotaatiota); ja toisekseen on vietti tuhoamiseen ja tappamiseen. Nämä ovat, kuten hyvin ymmärrät, Rakkaus ja Viha, transformoituina teoreettisiksi entiteeteiksi; ne ovat, ehkä toinen näkökulma niihin ikuisiin polariteetteihin, veto- ja hylkimisvoima, jotka asettuvat sinun tutkimusalaasi. Mutta meidän pitää olla pidättyväisiä ryntäämästä mielikuviin hyvästä ja pahasta. Kumpikin näistä vieteistä on rahdultaankin yhtä korvaamaton kuin vastakohtansa ja kaikki elämänilmiöt johtuvat näiden aktiviteeteistä, toimivat ne yhteen tai oppositiossa." (Freud, 1933, 40-41.)

Freudin mielestä tämä tuhoon pyrkivä kuoleman vietti on funktionaalinen, jokaisessa ihmisessä. Se pyrkii tuhoamaan ja vähentämään elämää "aineen reaktiokyvyttömään alkukantaiseen tilaan" saakka. Kuoleman vietti muuttuu impulssiksi tuholle, "tiettyjen anatomisten orgaanien" avustuksella, kun se suuntaa toimintansa ulos, kohti ulkopuolista objektia. (Freud, 1933, 45.)

Freudin näkemys tarkoittaa sitä, että sivilisaatio vaatisi selviytyäkseen vapautemme rakenteellista rajoittamista. Toisin sanoen inhimillinen ahdistus ja kulttuurin tuhoavat voimat ovat välttämätön hinta. Niinpä sivistys vaatii viettien tukahduttamista "järjen sanelemassa mittakaavassa" (Freud, 1933, 50). Reichin lisäksi Freudia on kritisoinut näkemyksestä muun muassa Herbert Marcuse, jonka mielestä Freud sekoitti tässä ajatuksessaan keskenään yhden sivilisaation historiallisen vaiheen ja sivilisaation sinänsä. (Lähde, Ville, 1998, 57.)

Freudin näkemyksessä kuoleman vietti sublimoidaan rakentavasti. Kulttuuri kehittyy, kun libido sublimoidaan eli kanavoidaan esimerkiksi taiteeseen, tieteeseen tai urheiluun – ylipäätään muuhun toimintaan, joka purkaa viettienergian kateksia. Sublimaatio on freudilaiselle ennakkoehto korkeammille psyykkisille toiminnoille, kuten tieteelliselle, taiteelliselle ja ideologiselle kehittymiselle. (Carleton, 2009, 27.)

3.5 Reichin ja Freudin alitajuntojen erot

Luonnepanssarin sekä primäärien ja sekundäärien viettien erittelyn logiikka erottaa Reichin ja Freudin käsitykset alitajunnasta. Freudin mielestä alitajunnassa sijaitsevat kaikki ”vaaralliset voimat ja vallat”, jotka itsekontrollin herpaantuessa ”ovat valmiina nielemään ihmisen”. (Virtanen, 1983, 117-118) Reichille puolestaan ytimemme on hyvä ja kaunis, luonnonkaltainen ja sanaton, mutta panssarimme vääristää sen.

Virtasen määritelmän mukaan Reichin piilotajunta koostuu kolmesta päällekkäisestä tasoista:

1) Pintakerros eli panssari muodostuu ”pakkoneuroottisesta, vallanhaluisesta auktoriteeteille alistuvaisesta naamiosta, johon sisältyy esim. tekopyhää kohteliaisuutta, valheellista sosiaalista henkeä.”

2) Pinnan alla seuraavana kerroksena muhii tiedostamaton sekundäärinen, toissijainen kerros, joka on syntynyt tukahduttamisen tuloksena.

”Tätä kerrosta leimaa voimakas neuroottinen jännitys, joka vaatii purkautumista. Tällä tasolla ovat ihmisen perverssit taipumukset, masokistis-sadistiset halut ja himot, mustasukkaisuus ja valtaisa kastratioahdistus [...] Kun luonnollinen kasvu on estetty eli ihmiseltä on kielletty oma herkkyyks ja ainutkertaisuus yhteiskunnan pehmein inkvisitiomenetelmin, on ihmiselle jäänyt selittämätön kostonsävyinen tuska koko vallitsevaa elämänjärjestystä kohtaan. Tässä kerroksessa asustaa ’paha’, maailman oma luomus, ihmisen kieltämisenä syntynyt.”

3) ”Pohjimmaisena kerroksena on kielletty ja kutistettu vahvojen ja elinvoimaisten genitaalisten ylykkeiden virta, mahdollisuus rakkauteen. Tämä on se pelätty ’libido’, kaiken olemisen kannattaja, jonka tukahduttamisessa kaikessa ’maailmallisuudessa’ on kyse.” (ibid.)

Lopulta se mikä erottaa Reichin ja Freudin piilotajuisuuden käsitteet, on ennen kaikkea Reichin usko perienienergian rakkaudellisuuteen. Freudille libido oli, jotakin joka piti voittaa tai vähintään ohjata siitä huomio muualle sublimaation kautta. (Virtanen, 1983, 117.)

4. TUTKIMUSAINEISTO

Analyysini keskeisin kohde on Reichin kasvatukseen liittyvistä kirjoituksista postuumisti koostettu kirja *Children of the Future – On the Prevention of Sexual Pathology* (1983). Lisäksi analyysin kohteena on myös *Character Analysis* -kirjan kappale *The Characterological Resolution of the Infantile Sexual Conflict* (Reich, 1990, 154-168). Kerron kirjoista tarkemmin seuraavassa kappaleessa.

Englanninkielisenä Reichin kirjoja on saatavana 21 kappaletta ja niiden lisäksi häneltä löytyy suuri määrä aikakausijulkaisuissa ilmestyneitä artikkeleita. Elämänkertoja Reichista oli kirjoitettu vuoteen 2007 mennessä kahdeksantoista (Välimäki, 2007). Sen jälkeen on ilmestynyt ainakin Christopher Turnerin (2011) *Adventures in the Orgasmatron – How the Sexual Revolution Came to America* ja James E. Strickin (2015) Reichin luonnontieteellistä tutkimusta nykytietämyksen valoon vertaileva *Wilhelm Reich -Biologist*.¹³

Reichin ainoa suomennettu teos on Erkki Purasen vuonna 1973 kääntämä *Fasismin mas-sapsykologia*. Pääteoksen *Charakteranalysen* käännös on ollut tarkoitus julkaista vuonna 2007 Helsingin yliopistopainon toimesta (Välimäki, 2007), mutta jostain syystä julkaisu on viivästynyt. Painosta ei osata kertoa syytä.

Reichin tekstejä leimaa tendenssimäinen ilmaisu, jopa julistava luonne. Se asettaa tulkin-taan omat haasteensa, kun hän risteyttää sujuvasti sosiaalipoliittisia ja sosiologisia näke-myksiään tutkimustuloksiinsa. Teemat kiirehtivät yhdestä toiseen, ja usein syventävää ym-märrystä käsitteille saa hakea toisista teoksista. 20-luvulla aikojen ensimmäinen naispsyko-analyytikko Helena Deutsch piti Reichin tapaa ilmaista ajamiansa ideoita seksuaa-lisudesta ”aggressiivisena” ja ”fanaattisena”. (Sharaf, 1983, 99.) Reichin ilmaisun voima on toisaalta kirjallisesti kiinnostavaa lukijalle.

Jaan tutkimuksessani käyttämäni aineiston primääreihin ja sekundääreihin lähteisiin. Pri-määrilähteet käsittävät alkuperäismateriaalin, johon varsinainen analyysi kohdistuu ja se-kundäärilähteet sisältävät valikoituja viitteitä toisiin aineistoihin. Sekundäärit aineistot ovat

¹³ Strickin *Wilhelm Reich -Biologist* on tietääkseni ensimmäinen tutkimus, joka käyttää hyväkseen vuonna 2007 va-pautuneita Reichin arkistoja. Strictillä oli muun muassa käytettävissä Reichin Norjan bionitutkimuksen tutkimuspäivä-kirjat ja laboratorimerkinnot. (Strick, 2015, 10.)

Reichin muu tuotanto, johon olen tutustunut tutkimuksen edetessä sekä ennen kaikkea Reichista kirjoitetut elämäkerrat ja muut viitteet.

Reich kirjoitti teoksensa saksaksi, joten tulkintani on kohdistunut käännöksiin. Primääriaineisto on englanninkielistä, ja samoin sekundaariaineisto kolmea lähdettä lukuunottamatta. Reichin käyttämä käsitteistö on myös pitkälle hänen omaansa, joten hänen systeeminsä on suomenkielellä kehittymätöntä. Niinpä käännöstyö on vaatinut työssäni ponnistuksensa. Reichin suorat lainaukset olen kääntänyt valtaosin itse, kuten myös osan käsitteistä. Joitakin käännettyjä käsitteitä olen verrannut saksankielisiin alkuperäismuotoihin tutustumalla Fasismin massapsykologian alkuperäiskieliseen painokseen *Die Massenpsychologie des Faschismus* (1986). Siellä missä on ollut mahdollista, olen käyttänyt niin ikään käsitteiden käännösapuun ja tarkastukseen Erkki Purasen suomennosta kyseisestä teoksesta. Myös Markku Välimäen (2007) ja Pertti Virtasen (1983) artikkelit ovat tarjonneet käännöksiä käsitteille. Elämänprinsiippiä ei suomenkielisissä lähteissä mainita. Massapsykologian saksankielisessä painoksessa *lebensprinzip* (Reich, 1986, 7) on mainittu vain kerran ja Puranen on kääntänyt sen suomennokseen ”elämänarvoiksi”. Koska kyseessä on elämänarvojen generistä merkitystä spesifimpi oppikokonaisuus, on kyseessä käännösvirhe.

Reichin kirjoitukset jakaantuvat kolmeen kronologiseen kategoriaan, joista ensimmäistä määrittelee Freudin työtoverina ja analytikkona toimiminen, toista marxilaisuus ja kolmatta luonnontieteet. (The Charnel-House, 2018.)

4.1 Primääriaineisto

Työni ensisijaiset lähteet ovat Reichin *Children of The Future – On the Prevention of Sexual Pathology* (1983) ja *Character Analysis* (1990). Ensimmäisessä oleellisin aineisto rajautuu sen kuuteen kappaleeseen kahdestatoista. Niissä kuvataan sekä raportoidaan Reichin vuonna 1949 perustaman The Orgonomic Infant Research Centerin (OIRC)¹⁴ kasvatusfilosofiaa, teoreettista taustaa, löydöksiä ja tapauskertomuksia. (Reich, 1983, 5-135.)

¹⁴ Pietikäisen mukaan ”suureellisesta” nimestään huolimatta, keskuksen vaikutus ulkomaailmaan jäi pieneksi. (Pietikäinen, 2002, 166.)

OIRC muodostettiin 120 ehdokkaan joukosta valitusta 40 lääkäristä, sairaanhoitajasta ja sosiaalityöntekijästä. Tutkimuksen aihe keskittyi Reichin sanoin kasvatuksen tehtävistä ja kysymyksistä vaikeimpaan: ”Mikä on terve lapsi?” (Reich, 1983, 7.) Kirjan otsikko viittaa Reichin utooppiseen tavoitteeseen, jossa elämän periaatteen mukaan kasvatettavat ja kasvavat lapset tuottavat pohjan tulevalle paremmalle huomisellemme. Nimi on laina William Blaken *Songs of Innocence* kokoelmasta (1794) löytyvästä *Little Girl Lost*¹⁵ -runosta, jonka säe on painettu kirjan alkusivuille. Sama runonpötkä on myös A.S. Neillin *Summerhill*-kirjan¹⁶ alkusivulla.

Tutkimukseni kannalta oleellisten kappaleiden lisäksi kirjaan on koottu joukko eri julkaisuissa aiemmin esiteltyjä Reichin kasvatusta sivuavia kirjoituksia. Yksi näistä on Reichin vuonna 1928 *Zeitschrift für Psychoanalytische Paedagogik* -julkaisussa ilmestynyt lasten masturbaatiota käsittelevä artikkeli *Onanie im Kindesalter* sekä vuonna 1932 *Verlag für Sexualpolitik* -lehden julkaisusta käännetty *The Sexual Rights of Youth*, joka on seikkaperäistä ja aikanaan radikaalia seksuaalivalistusta nuorisolle. (Reich, 1983, xi.)

Character Analyse -teoksen osalta tutkin osaa, joka kuvaa luonteenmuodostumisen teoriaa (Osa II). Eriytyisesti analyysini kohdistuu kappaleeseen *The Characterological Resolution of the Infantile Sexual Conflict* (Reich, 1990, 154-168), jossa kuvataan luonteen ja luonnepanssarin muodostumisen sekä egon vahvistumisen samanaikaisuutta ja -kaltaisuutta.

Luonneanalyysi-kirjan ensimmäinen versio julkaistiin vuonna 1933. Tutkimani versio on kolmas, ja se julkaistiin ensimmäisen kerran 1949. Teos esitteli alun perin psykoanalyttisen luonneanalyttisen teorian ja tekniikan. Myöhemmät painokset on Reichille ominaisesti muokattu valikoiduin osin uusiksi hänen orgonomian paradigmansa mukaiseksi. Lähtökohteisesti kirjassa luonnehditaan tyypillisiä luonteen asenteita, jotka yksilö on tuottanut tukahduttamalla emotionaaliset kiihtymyksensä eli luomalla itselleen luonteenpanssarin. Varsinaisen analyysin kohteena olevan osan lisäksi kirja toimii työssäni keskeisenä hakuteoksena täydentävää määrittelyä vaativissa kohdissa.

¹⁵ Children of the future age/ Reading this indignat page/ Know that in a former time/ Love, sweet love, was thought a crime.

¹⁶ Tulevaisuuden ihmiset/ lukiessaan näitä harmin sanoja/ huomaavat ennen olleen ajan/ jolloin rakkautta/ suloista rakkautta! / Luultiin rikokseksi. (Suom. Markku Lahtela, 1960)

4.2 Sekundääriaineisto

Keskeisin käyttämäni sekundääriaineisto on Myron Sharafin Reich biografia *Fury on Earth*. Vuonna 1983 julkaistu kirja on kattavin ja monipuolisin Reichista kirjoitetuista elämäkertoista. Kirja kuvaa seikkaperäisesti Reichin työtä ja tutkimusta, mutta samalla myös hänen henkilökohtaista elämäänsä ja luonnettaan. Sharaf on itse psykoanalytikko ja hän oli 50-luvun vaihteen molemmin puolin kymmenen vuoden ajan Reichin oppilas, potilas ja kollega. Kirjan kirjoittaminen vei Sharafilta vuosikymmenen ja sen objektiivisuutta leimaa kirjan ensimmäinen kappale, jossa Sharaf avaa vaikeaa suhdettaan Reichiin. Reichilla oli muun muassa suhde Sharafin tyttöystävän kanssa, josta olit tarkoitus tulla hänen vaimonsa. (Kendrick, 1983.)

Toinen keskeinen elämäkerta työssäni on *Wilhelm Reich – A Personal Biography of Ilse Ollendorf Reich*. Kyseessä on Reichin kolmannen vaimon vuonna 1969 julkaisema henkilökohtainen ja historiallinen näkemys miehensä elämästä ja urasta. Tarkentavia viitteitä Reichin elämänvaiheisiin löytyy myös hänen kirjeenvaihdostaan Summerhill-koulun luojan A.S. Neillin kanssa. Ystävykset kirjoittivat toisilleen ahkerasti 20 vuoden ajan. Kirjeet ovat luettavissa Beverley Placzekin vuonna 1982 toimittamassa kirjassa *Record of a Friendship - The Correspondence Between Wilhelm Reich and A. S. Neill 1936-1957*. Reichin tuomioon ja kirjojen tuhoamiseen johtaneesta oikeusprosessista taustoinen saa kattavan kuvan Jerome Greenfieldin kirjasta *Wilhelm Reich vs. the U.S.A.* (1974).

Suomeksi Reichin elämää taustoittavaa kirjallisuutta ja artikkeleita löytyy vähän. Reichin Luonneanalyysin suomennokseen tarkoitettu Markku Välimäen kirjoittama laajennettu esipuhe on kattava kuvaus henkilöhistoriasta ja teorian pääkohdista. Laajennettu vajaa parikymmenliuskainen versio johdannosta on luettavissa Luonneanalyttisen kehopsykoterapiayhdistyksen nettisivuilla.

Myös Pertti ”Velto” Virtanen on kirjoittanut vuonna 1983 hyvän yleiskuvauksen Reichin ajattelusta Erkki Kiviniemen toimittamaan *Ehyeksi ihmiseksi* -kirjaan. Törmätessäni ensimmäisen kerran Reichin ajatteluun vuonna 2011, haastattelin Virtasta ylioppilaslehti *Uljaaseen*. Viittaan työssäni myös lyhyesti tuohon puhelinhaastatteluun. Kertomansa mukaan Virtanen käytti 80-luvulla Reichin teorioita aktiivisesti psykoanalyttisessä työssään. Hän muun muassa koulutti Suomen kumparemaajoukkuetta reichilaisin metodein. Anekdoottina mai-

nittakoon, että Virtasen lisänimi ”Velto” on hänelle reichilaista huumoria.

Oulun yliopiston aate- ja oppishistorian professori Pertti Pietikäinen (2002) on kirjoittanut laajan ja hyvän artikkelin Reichin työstä psykologisen utopianismin näkökulmasta. Artikkelin on englanninkielinen ja luonteeltaan valaisevan kriittinen. Esitettyä kritiikin terää syö hieman Pietikäisen aiempi artikkeli Psykokulttuurin kritiikki (2000), joka suhteellistaa hänen henkilökohtaista tulkintakehystään. Artikkelissaan hän kuvaa aikamme yksilön psykologiaa ja henkisen kehittämisen tarvetta korostavaa kulttuuria ”psykokulttuurina”. Samalla hän esittää huolensa, että ”arjen psykologisoituminen voi johtaa epäpolitisoitumiseen, demokratiaa uhkaavaan kehitykseen. Äänestämisen, yhteisöllisen vaikuttamisen tai vaikkapa Amnesty Internationalin toimintaan osallistumisen sijasta moderni itseäntoteuttaja saattaa keskittyä omaan kasvuunsa.” Kyseistä artikkelia kritisoineet Marja Jalava ja Jukka Relander (2001) toteavat, ettei ”privatisoituminen ja minäkeskeinen subjektivismi ole syy vaan seuraus. Näin ollen sitä ei myöskään voida estää lakaisemalla intiimin elämämme ongelmat maton alle ´mentaalihygienian katseen näkymättömiin´, kuten Pietikäinen toivoo.”

Tutkimukseni pääkäsite elämänprinsiippi näyttäisi ilmenevän ensimmäisen kerran vuonna 1951 julkaistussa *Selected Writings – An Introduction to Orgonomy* (Reich, 1973b, 508). Eräs aiempi kirjallinen maininta käsitteestä löytyy vuotta aiemmin, kun Reich mainitsee sen kirjeessään ystävälleen A.S. Neillille. Kirjeessä Reich kertoo suunnitteilla olevasta OIRC:in kurssista, johon myös Neill on osallistumassa. Kurssi on nimeltään: ”Panssaroituneiden elävien olioiden viha vauvan luonnollista elämänprinsiippiä kohtaan”. (Placzek, 1982, 273.)

Jo edellä mainittujen Reichin kirjojen lisäksi olen tutkimukseni edetessä tutustunut sekä hakenut täydentävää aineistoa Reichin useista kirjoista. Näitä ovat *The Function of the Orgasm*¹⁷ (1942), vuonna 1948 julkaistu *Listen, Little Man!* (1974), 1951 julkaistu *Selected Writings – An Introduction to Orgonomy* (1973/b), 1953 julkaistut *Murder of Christ* (1971) ja *People in Trouble – The Emotional Plague of Mankind* (1976) sekä postuumisti vuonna 1967 julkaistu Reichin litteroitu haastattelu *Reich Speaks of Freud* (1972). Lisäksi tutkimukseni ammentaa vuonna 1945 ensimmäisen kerran julkaistusta *The Sexual Revolution* (1974/b) -kirjasta, jossa korostuu Reichin utooppisen ajattelun tavoitteellisuus.

¹⁷ Kirjaa ei tule sekoittaa vuonna 1927 julkaistuun *Die Funktion des Orgasmus* -kirjaan, jossa Reich esitteli ensimmäisen kerran orgasmiteoriaansa. *The Function of the Orgasm* julkaistiin Reichin muutettua Amerikkaan. Sen tarkoitus oli koota hänen siihen astinen työ yksin kansiin ja esitellä se amerikkalaisyleisölle. (Sharaf 1983, 249.)

5. Systemaattisen analyysin eteneminen

Työni on teoreettinen ja kvalitatiivinen tekstianalyysi. Se asettuu kasvatusteorian, psykoanalyysin sekä utopiatutkimuksen paradigmoihin. Käytän tutkimusstrategiana systemaattisen analyysin työkaluja.

Systemaattinen analyysi on filosofistyyppiseen tutkimukseen kuuluva menetelmä, jonka avulla selvitetään jonkin teorian tai aatteen sisältöjä, ja tarvittaessa jatketaan sen kehittelyä. Tarkoituksena on tutkittavan kohteen ajatusrakenteen kannalta olennaisten oivallusten esiin nostaminen. (Jussila, Montonen, Nurmi, 1989, 160.)

Systemaattista analyysia ovat käyttäneet väitöskirjoissaan muun muassa Aino Hannula (2000) sekä Kirsi-Marja Saurén (2008) ja Matti Taneli (2012). Jälkimmäinen tutkii väitöskirjassaan suomalaisen J. A. Hollon sivistysajattelua.

Hannula on puolestaan tutkinut menetelmällä Paulo Freiren Sorrettujen pedagogiikkaa. Tutkimuksessaan hän (2000, 9) on eristänyt Freiren ajattelun tiedostamisen ja muutoksen käsitteisiin. Sovellan vastaavaa dikotomiaa omassa tutkimuksessani aineiston luokittelun väliin. Saurén on tutkinut teologi ja aikuiskasvattaja Ivan Illichin esittämää kritiikkiä kulutusyhteiskuntaa vastaan

Systemaattisella analyysillä on kaksi tehtävää: analyttinen ja synteettinen. Analyttisellä tehtävällä tarkoitetaan olemassa olevan ajatuslähtökohdan, esimerkiksi ajattelijan tai tutkijan kirjaan sisältyvien käsitysten eli hänen ajatussysteminsä erittelyä. Synteetillä puolestaan tarkoitetaan uuden käsitteen tai ajatusrakennelman kokoavaa luomista. Tutkimukseni keskeisin tavoite on luoda rekonstruktio Reichin elämänprinsiipin kasvatusutopiasta. Koska elämänprinsiipin utopistinen kokonaisuus on vain vihjeinä aineistossa, vaatii analyysi sekä analyttistä että rekonstruoivaa, mutta pirstaleisuutensa takia paikoin myös synteettistä otetta. (Jussila ym., 1989, 158)

Systemaattinen analyysi lähtee liikkeelle jonkun ajattelijan, tutkijan tai käytännön kasvattajan ajatusmaailmasta, ja tutkimustehtävä voidaan rajata siten, että pääongelmaksi otetaan jokin hänen ajattelunsa keskeisen käsitteen tai ajatuskokonaisuuden tutkiminen. Itse analyysi on kvalitatiivista sisällönerittelyä, jossa toiminta on rajatun ja valitun tekstikokonaisuuden eli korpuksen tarkastelua, lukemista, referointia ja esittelyä. (Jussila, Montonen, Nurmi,

1989, 157-160.)

Tutkimustapani on ensisijaisesti luonteeltaan immanenttia. Se tarkoittaa, että pitäydyn tutkimuksessani aineiston omaan käsitteistöön. Toisin sanoen nostan hypoteesit, väittämät, käsitteet ja käsitekonstruktiot tutkittavasta tekstistä, en sen ulkopuolelta. Immanentissa tutkimuksessa tutkijan suunta on tekstin sisään, ja analyysi on tulkintaa siellä – tekstin sisäisessä todellisuudessa ja lainalaisuuksissa. (Jussila ym., 1989, 199.)

Tutkimukseni strategiaa ja analyysia ohjaa Jussilan ja kumppaneiden (1989, 177-180) esittämä malli. He jakavat analyysin suorittamisen kolmeen pääosaan:

- 1) Ongelman ja aineiston hahmottamisvaihe
- 2) Varsinainen analyysivaihe. Vaihetta luonnehtii käsitteiden etsiminen, väitteiden rekonstruointi ja argumentaation erittely.
- 3) Analyysitulosten selittämisen- ja käyttövaihe.

5.1 Oman analyysin eteneminen

Oman tutkimukseni ensimmäistä analyysivaihetta edelsi pinnallinen taustakäsitys Reichin teorian peruslähtökohdista ja kehollisesta paradigmasta. Ensimmäinen tutkimustehtäväni oli selvittää, löytyykö Reichilta nimenomaisesti kasvatukseen liittyvää aineistoa. Löydettyäni lähteekseni *Children of the Future* -kirjan, aloitin työni lukemalla kirjan läpi hahmottaakseni kokonaiskuvan aineistosta. Ensimmäinen lukukerta oli siis aineiston temaattista ymmärrystä tuottavaa lukemista kasvatukseen liittyvän teeman alla.

Toisella lukukerralla etenin varsinaiseen analyysivaiheeseen. Lukemisen tavoitteena oli aineiston käsitteellinen haltuunotto. Käytännössä tämä tarkoitti käsitteiden poimintaa ja muistiin kirjaamista. Tein samalla merkintöjä ja huomautuksia käsitteiden yhteyteen kirjan sivuille. Käsitteiden toistuessa merkitsin muistiinpanoihini sivunumeron käsitteen yhteyteen. Tällä työtavalla päädyin keräämään noin 40 käsitettä sisältävän konkordanssin kaltaisen (Jussila ym., 1989, 186) listauksen sivuviitteineen. Varsinaisten käsitteiden kartoittamisen lisäksi esitin aineistolle temaattista kyselyä teeman ”kasvatuksen tavoite” alaisuudessa. Tämä tarkoitti kasvatukseen liittyvien normatiivisten ilmauksien ja argumenttien erittelyä

tekstistä.

Seuraavana analyysivaiheena oli vuorossa käsitteiden välisen hierarkian selvittäminen. Ymmärsin tässä vaiheessa, että primääriaineistoni on luonteeltaan kokoava teos, eli se ei sisällä varsinaisten teorioiden kehittelyä. Tämä huomio johti tarpeeseen laventaa analyysini varsinaisesta primääriaineistosta myös Reichin muihin teoksiin.

Seurasin kyseisessä tutkimusvalinnassa Saurénin (2011, 85) ohjetta, jonka mukaan systemaattisessa analyysissä aineistoon perehtyminen, aineiston rajaaminen ja tutkimuskysymyksien muodostaminen, etenevät keskenään vuorovaikutuksessa. Vasta kun tutkija tuntee aineistonsa, kykenee hän arvioimaan, millaisiin kysymyksiin aineisto pystyy antamaan kiinnostavia ja merkityksellisiä vastauksia. Systemaattisen analyysin kohdalla tutkimuskysymysten asettelu saattaa edellyttää aineiston useita lukukertoja (Saurén, 2011, 87). Tämä piti työni kohdalla paikkansa.

Saurénin viesti toimi tässä kohden tutkimustani siten käänteisesti, että tajusin vajaan tietoni Reichin kokonaisteoriasta. Toisin sanoen, kun aloitin primääriaineistostani poimimieni käsitteiden taustoittamisen muista Reich-teksteistä, ymmärsin että kasvatuksellisesti relevanttien kysymyksien esittäminen primääriaineistolle vaatii kokonaisen teoriakehyksen haltuunottoa, jolle ei ollut varsinaisessa aineistossa tarjolla tarvittavia sisältöjä.

Niinpä päädyin jakamaan tutkimusongelmani kahteen osaan. Tein pro gradu työni pohjaksi kandidaatin tutkielman Reichin kokonaisteoriasta. Siinä kasvatuksellinen aines oli sivuroolissa ja Reichin kokonaisteoria pääosassa. Työssäni esittämät kysymykset olivat ”Mikä on Reichin näkemys ihmisen psykofyysisestä olemuksesta?”, ”Minkälaisissa prosesseissa luonnepanssari muodostuu?”, ”Kuinka emotionaalinen rutto vaikuttaa ihmisen kasvuprosessiin?” ja ”Mille periaatteille tavoiteltava kasvatusta perustuu Reichin mielestä?” Selvitin työssäni käsitteet orgonomia, luonnepanssari ja emotionaalinen rutto, jotka olivat jo tuossa analyysin vaiheessa jäsenyneet korkean hierarkian käsitteiksi. Myös Reichin primäärien ja sekundäärien viettien keskeinen merkitys avautui suhteellisen alkuvaiheessa. Tutkimukseni ensimmäisessä vaiheessa tuottamani ja sisäistämäni tieto, toimi tukevana pohjana analyysin syventämiseen pro gradu -tutkielmassa.

Systemaattisessa analyysissä tutkija tekee tulkintatyötä omista lähtökohdistaan käsin.

Tämä tarkoitti työssäni sitä, että tukeuduin omaan ajatteluun ja päättelyyn. Tavoitteena oli eksplikoida tekstin sanomaa, löytää siihen mahdollisesti uusia näkökulmia tai ymmärtää siitä jotakin, mikä ei suoranaisesti ilmene tekstistä. (Jussila ym., 1989, 199-200.) Elämänprinsii-pin käsitteen hahmottaminen reichilaisen kasvatuksen yläkategoriana vaati yllättävän paljon aikaa ja jäsentymistä. Ymmärrys siitä syntyi tutkimuksen ensimmäisen osan aikana. Vaikka konsepti on primääriaineistossa selkeästi tarjolla, ei sen esiintymistaajuus ole silti suuri. Se mainitaan perusmuodossaan ”living principle” ja ”principle of life” vain viitisen kertaa. Myöskään sen esittelyyn ja rakenteluun ei juuri käytetä sivutilaa. Tulkintaa sotkee myös se, että käsitteen kaltaisiin ajatuskehittelyihin viitataan toisaalla esimerkiksi muodoissa ”laws of life” tai ”natural principle”. Samoin käsitteet ”enemies of life” ja ”killing of life” viittaavat epäsuorasti konseptin yhteyteen. Elämänprinsiippi ei ilmene kovin usein myöskään Reichin muissa teoksissa.

Käsitteen tärkeyden hahmottamista vaikeutti myös se, että koska Reichista on suhteellisen vähän tarjolla viitteitä kasvatuksellisista näkökulmista, ei käsitteen merkitys korostu myöskään toisen käden lähteissä. (Toisen käden lähteiden huomio on pääasiallisesti aikuisväestön terapeuttisissa käytänteissä.) Oikeastaan lopulta ymmärsin käsitteen keskeisyyden vasta lukiessani Reichin tyttären Eva Reichin artikkelia *The Battle for a New Humanity* (2009), jossa siinäkin ei käytetä suoraan kyseistä käsitettä, mutta artikkeli selkeästi tiivistää Reichin ajattelua kohti eheää ja selvärajaista kasvatuksellista periaatetta. Tässä kohden analyysiani aineistosta etsimäni selkeä kasvatuksellinen periaate vaati selkeää nimeämistä, ja se löytyi palatessani *Children of the Future* -kirjan pariin. Tämän jälkeen elämänprinsiippi avasi itsensä selkeänä ylimmän hierarkian kasvatuksellisena pääkäsitteenä. Sen hahmottaminen sekä siihen liittyvien muiden teorioiden ja käsitteiden eksplikointi määritteli myöhempiä lukukertoja aineiston parissa.

Työni analyysivaiheet vaativat keskeisesti myös Jussila ja kumppaneiden (1989, 184-185) vaatimaa itsereflektiota, eli systemaattista analyysiä suorittavan oman tekstin tulkinnan kyseenalaistamista. Tavoite on selkeämmillään erityisesti silloin, kun tulkittava aineisto ei ole tutkijan äidinkielistä. Koska oman tutkimukseni aineisto on kahta lähdeä lukuunottamatta englanninkielistä, ja Reichin käyttämä käsitteistö pitkälle hänen omaansa, vaatii tulkinnan kyseenalaistaminen työssäni erityistä huomiota.

Työhöni päätyneiden sitaattien käännöksen lisäksi, käytin kääntämistä myös konkreettisenä

analyysin välineenä. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että käänsin toisella lukukerralla aineistostani temaattisesti ”kasvatuksen tavoitteeksi” erittelemäni kohdat. Ratkaisu antoi välineet kirkastaa ymmärrystäni ja se toimi selkeänä koosteena, josta oli helppo tehdä hakuja ja luoda kokonaiskuvaa. Valikoimani ja kääntämäni aineisto kattoi noin seitsemän sivua suomennettua tekstiä Reichin kasvatustutkimuksesta. Ratkaisu oli hyvä ja käytännöllinen.

Mihin analyysi sitten kohdistuu validissa tulkinnassa? Ainola (2000, 35-36) vastaa E.D. Hirschin sanoin: ”Ainoa validi tulkinta on oivaltaa uudelleen, mitä tekijä on tarkoittanut.” Toisin sanoen rekonstruoitava asia on tekijän tarkoitus.

Ainola viittaa Ricoeurin: ”Se, mitä tekstissä pyritään ymmärtämään, on tekstin itsensä merkitys, sen voima paljastaa sitä maailmaa, johon teksti viittaa ja miten se suuntaa ajatuksia.” Tulkitsijan tehtävä on saada teksti puhumaan. Tulkitsijan on sekä ymmärrettävä tekstin merkitys että etsittävä sellainen kieli, että tekstin merkitys välittyy tutkimuksen lukijalle. (ibid.)

Analyysini kolmannen vaiheen, eli elämänprinsiipin selittämisen tutkimuksellista haastetta, määritteli mainittu ”tekstin merkityksen välittävän kielen löytäminen”. Kuten aineistokappaleessa mainitsin, Reichin itsensä kieli on julistavaa ja normatiivista. Täten utooppisen näkökulman löytyminen työni välineeksi tarkoitti tutkijan mahdollisuutta suurentaa ilmaisuaan. Ilmaista analyysin tulokset, kuten Reich asiansa esitti. Toisin sanoen utopian rekonstruointi ja esiin piirtäminen antaa tutkijalle näkökulman lisäksi, itsensä aineistosta etäännyttämisen mahdollisuuden. Reichin elämänprinsiipin esittely kasvatuksen utopian kehityksessä antaa tilaa ja työkalun ilmaista sisältöjä deskriptiivis-fenomenologisella ilmaisutavalla. Tiivistäen tämä tarkoittaa tutkimuskohteen historiallisen kieliasun ja hänen aikansa ilmaisun tarpeen säilyttämistä.

Vaikka utopian käsite oli työssäni mukana vähintään otsikkotasolla, jo ennen utooppisen metodin mukaantuloa, niin vasta sen oivaltaminen rajasi lopulta tutkimukseni muotoonsa. Utopian kieli ilmaisutapana määritteli uudestaan myös tutkimuskysymyksiäni. Nyt tutkittava kohde ja analyysin raportointi perustuu utooppisen kokonaisuuden välittämiseen Reichin kokemuksen historiallisesta horisontista tähän päivään.

Utopia metodina (Levitas, 2013) tarjoaa niin sosiologialle, yhteiskuntakriitikille kuin kriittiselle kasvatustieteelle käyttökelpoisen ja distinktiivisen tutkimusstrategian. Sen ajankohtaisuus sekä tarve korostuu ekologisten ja ekonomisten kriisien ajamassa ”muutosta enteilevässä

ajassamme”. Levitas kuvaa IROS (Imaginary Reconstitution of Society) metodiaan ”yhteiskunnan mielikuvitukselliseksi uudelleen muodostamiseksi”. (Levitas, 2013, viii – xi.)

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kyseinen strategia perustuu keskeisesti ajatukselle, että utooppinen ajattelu kritisoi vallitsevaa yhteiskuntaa esittämällä sille kriittisen vastakuvan utopian muodossa (Lakkala, 2017).

5.2 Aineiston kategorisointi oman analyysini välineenä

Aineiston sisäistä logiikkaa, käsitteiden välistä hierarkiaa ja viittaussuhteita jäsentäessäni olen käyttänyt erilaisia luokitteluja ja analyysiyksiköitä (Uljas-Rautio, 2017). Ensimmäinen yrittämäni oli aineistoviitteiden karkea jako kategorioiden ”kasvattaja ja kasvatettava” alle. Tavoite oli eriyttää karkeasti kasvattajaa sekä kasvattajuutta koskevaa sekä kasvattajalle suunnattua normatiivista aineistoa lapseen kohdistuvista sisällöistä.

Jako näyttäytyi kuitenkin pian epäluontevana ja liian joustamattomana rakenteena. Valtaosassa aineiston teemoista korostuu kasvatuksen luonne kasvattajan ja kasvatettavan intersubjektiiivisena toimintana. Kasvatus siis tapahtuu tästä näkökulmasta maailmassa olemisen muodossamme ja kohtaamisiin tuomissamme olemisen tavoissa. Kun siis tavoitteena on ihmisyyden vapaan luonteenrakenteen muoto, niin dikotomia kasvatuksen subjektin ja objektin välillä on väkinäinen, koska lopulta Reichin tarjoama sisäinen transformaatio on yleisinhimillinen rakenne, jossa kasvattaja ja kasvatettava ovat samalla linjalla.

Toisin sanoen tekstin sisäisessä logiikassa lapsi ei pysty kehittymään toivottuun suuntaan, ennen kuin hänen kasvattajansa on ryhtynyt sisäisen muutoksensa tielle, ja toivotun maailman toteuttajaksi ja samaistumiskohteeksi. Tosin aineistossa on tarjolla myös kasvatuksen subjektille ja objektille suunnattua normatiivista sisältöä, mutta sen kuvaaminen ei ole relevanttia ilman selkeää kokonaiskuvaa kasvattajan transformaatiosta. Elämän periaate korostaa kasvattajan ensisijaista muutosta ja tiedostamista lapsen hyvinvoinnin ja vapaan elämänmuodon tavoittamisen kannalta.

Vaikka edellinen luokittelu ei ollut toimiva, niin silti sen kokeilu tuotti keskeisen ymmärryksen

siitä, miten tutkimukseni analyysi ja raportointi tulee rajata. Seuraavaksi kokeilin onnistuneesti aineiston ilmauksien jakoa aineistolähtöisesti kolmeen kategoriaan yläotsikolla ”kasvatuksen muutosvoima” (*Taulukko 1.*). Nämä kategoriat ovat kehys, logiikka ja tavoite. Ne puolestaan jakautuvat kasvatuksen muutoksellista voimaa enteilevään tiedostamiseen ja siitä seuraavaan toimintaan (Hannula, 2000, 40-41). Kategoriat olivat käyttökelpoinen työkalu lajittelemaan aineistoani.

Reichin käsitteet asettuvat analyysiyksiköiksi kategorioiden alle seuraavasti:

Taulukko 1:

KASVATUKSEN MUUTOSVOIMA:

I - TIEDOSTAMINEN

- 1) **Kehys** = Elämänprinsiippi = ihmiskäsitys
- 2) **Logiikka** = a) sisäinen- ja b) ulkoinen rakenne. = a) Primäärit ja sekundaarit vietit sekä luonnepanssari ja b) emotionaalinen rutto (= determinaatit yksilön ja yhteisön transformaation välillä).

II - TOIMINTA

- 3) **Tavoite** = Itsesäätely (= sisäinen muutos) (= kasvatettavan tavoite) ja ennaltaehkäisevä toiminta. (= kasvatettavan ulkoa tuleva muutos) (=kasvattajan tavoite) = Tulevaisuuden lapset = Biologinen vallankumous

1) **Kehys** viittaa tulkintakehykseen, jossa analysoitava käsite elämänprinsiippi nostetaan korkeimman hierarkkisen arvon sisältäväksi pääkäsitteeksi. Elämänprinsiippi konstruoi kategoriassa ihmiskäsityksen, sillä oletuksella, että aineiston viitteet elämänprinsiippiin sekä sitä kokoaviin alemman tason käsitteisiin, tuottaisivat samalla ja ensisijaisesti ymmärrystä myös aineiston ilmaisemasta ihmiskäsityksestä

2) **Logiikka** puolestaan viittaa Reichin kokonaisteorian sisäiseen loogiseen ja immanenttiin kokonaisuuteen. Se jakautuu niin ikään a) yksilön sisäiseen ja b) ulkoiseen eli yhteisössä vaikuttaviin psyykkisiin tekijöihin. Ensimmäisen käsitteistöä ovat primäärien ja sekundäärien viettien eron ymmärtäminen ja siten luonnepanssarin muodostumisen logiikan oivaltaminen.

Yksilön ulkokehällä psyykeeseen vaikuttaa emotionaalisen ruton epidemiologinen luonne. Emotionaalinen rutto näyttäytyy determinaattina yksilön ja yhteisön transformaation välillä.

3) **Tavoite** kuvaa aineiston sisäisen logiikan tuottaman muutoksen pyrkimystä ja lopputulemaa. Toisin sanoen käytäntöä, jossa kasvatuksen kohteen muutos viittaa itsesäätelyn kykyyn. Kyse on myös kasvattajan sisäisen transformaation tavoitteesta. Ennaltaehkäisevä toiminta viittaa kasvatuksen toiminnalliseen raison d'êtreen, neurooseja estävänä ja mentaalihygieniää tuottavana toimintana.

Edelliset kategoriat jakaantuvat kasvattajan roolin näkökulmasta kahteen muutoksen perusyksikköön. Niistä ensimmäinen on "tiedostaminen", ja se viittaa esiymmärrykseen muutoksen tarpeesta, sekä mahdollisen muutoksen muodon ja logiikan sisäistämisestä. Tiedostaminen on siis ennakoiva yksikkö suhteessa käytäntöön eli "toimintaan". Tiedostaminen on abstrakti, idea, joka materialisoituu maailmaan toimintana. Konkreettinen toiminta määrittyy tässä yhteydessä oman sisäisen transformaation työstämisenä, jonka lopputulema on kyky tuottaa emansipoivaa kasvatusilmastoa.

Edellisen analyysivaiheen ja sen tuottaman ymmärryksen myötä, syvensin edelleen analyysikategorioita koskemaan nimenomaisesti elämänprinsiipin käsitettä. Viimeisessä analyysikappaleessani, joka vastaa varsinaiseen tutkimuskysymykseeni, käytän sekä analyysia välineenä että raportointia ohjaamaan Taulukossa 2. esiteltyä kategorisointia.

TAULUKKO 2. – Elämänprinsiipin analyysiyksiköt

1. **Suunnitelma:** Ketä ja mihin kasvatetaan? = "*Tulevaisuuden lapset*" = itsesäätelvä genitaalinen persoona
2. **Tausta:** Millaisen logiikan teoreettis-käsitteelliselle alustalle elämänprinsiippi rakentuu? = Luonnon funktionaalisuus = Orgonominen funktionaalisuus
3. **Uhka:** Suhteessa mihin muutos tarvitaan? = "lapsuuden viholliset" = *emotionaalisen ruton* kyllästämä maailma, jossa ihminen/ ihmisyyys on *itsensä ansassa*.
4. **Tavoite:** mihin kasvatus tähtää? = uuteen ihmisyyteen = biologinen vallankumous

5.3 Tutkijan ja kohteen horisonttien immersio

Immanentissa tutkimuksessa tutkijan suunta on tekstin sisään, ja analyysi on tulkintaa siellä – tekstin sisäisessä todellisuudessa ja lainalaisuuksissa. (Jussila ym., 1989, 199.)

Analyysi on siis ”ajatuksen keinoin tapahtuvaa retkeilyä systeemin muodostamassa maailmassa” (Jussila ym., 1989, 160.).

Mutta missä tuo maailma sijaitsee? Hannulan (2000,34) mukaan se sijaitsee siinä tulkinnallisessa tilassa, jossa tutkijan ja tutkittavan kohteen synteesi luo ajateltavia muodostelmiaan. Keskeistä on yritelmä asettua tutkijana tutkittavan kohteen maailmaan.

Hans-Georg Gadamer (2006, 508) käyttää kyseisestä toisen maailmaan asettumisesta mielikuvaa kohteen ja tutkijan kokemuksellisten historiallisten horisonttien kohtaamisena. Tutkimustyö on näin ollen näiden kahden horisontin vastavuoroisuutta. Kyse on siis jonkinlaisesta ajan ylittävästä yrityksestä immersioiviseen suhteeseen tutkijan ja tutkittavan todellisuuksien välillä.

Tämä tarkoittaa asettautumista dialogiin tutkittavan historiallisen maailman henkisen perinnön kanssa. Käytännön esimerkkinä Hannula (2000, 34.) ehdottaa tutkittavien tekstien horisontin tavoittamista tutustumalla kirjallisuuden välityksellä siihen yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen tilanteeseen, jossa tekstit on kirjoitettu. Reichin tekstien historiallista horisonttia olen yrittänyt tavoittaa yhtäältä tutustumalla psykoanalyysin perinteeseen sekä toisaalta lukemalla Reichin omaa ja hänestä kirjoitettua henkilöhistoriaa.

Toinen keskeinen huomiotani suunnannut tekijä on Ferencin (2011) analyysi, jonka mukaan Reichin ilmauksia leimaa ”autoritäärisyyden kokemus”. Annetun vihjeen perusteella olen yrittänyt ymmärtää, miksi hän koki niin? Toisin sanoen olen taustoittanut ymmärrystäni tutkimuskohteesta tutustumalla maailmansotien väliseen (ja edeltäneeseen) aate- sekä poliittiseen historiaan. Ajan henkeä olen sisäistänyt myös lukemalla Reichin aktiivisen kauden kaunokirjallisuutta ja filosofiaa. Toisin sanoen olen piirtänyt itselleni kuvaa ajan yleisestä kulttuurihistoriasta. Joitakin mainitakseni keskeiseen asemaan on noussut ateistisen eksistentiaalisen isän Jean-Paul Sartren ajattelu sekä toisaalta marxilaisen dialektisen ja historiallisen materialismin perusteet. Kaunokirjallisesta tuotannosta keskeisimpiä ajan hengen kuvaajia ovat ehkä olleet Herman Hesse'n teokset *Demian* (1919), *Arosusi* (1927) ja

Lasihelmipeli (1943). Hessen teokset antavat kiinnostavan kuvan ajan intrapsykologisesta olemuksesta, ilmentämällä toisaalta luonteen pirstaleisuutta, eksistentiaalista eksyneisyyttä ja toisaalta eheyden kaipuutta, joka korostuu Arosudessa. Puolestaan Demianissa esitelty Abraxas-jumalhahmo, joka eheyttää olemuksessaan hyvän ja pahan dikotomian yhdeksi, resonoi kiinnostavasti Reichin teksteissä (vrt. kappale 9.3) sekä yritelmässä kumota kuoleman vietti.

Yleisellä tasolla historiallisessa kysymyksen asettelussa Reichin tapaus näyttäytyy mielenkiintoisena tulkittavana niiden momenttien jännitteessä, jotka sijoittuvat 1900-luvun alun sotien ja fasismin sekä 1960-luvun hippiaikaa ja opiskelijoiden radikaalia humanismia pohjustaneeseen kulttuurihistoriaan. 60-luvun opiskelijaliikkeen keskeinen hahmo Paul Goodman (1969, xii-xiii) painottaa Reichin enteilleen keskeisesti hippiaatetta ja määrittelee tämän jopa jonkin kaltaiseksi esihipiksi. Goodman perustelee väitettään, että Reich enteili muun muassa Marcusen ja Frommin ”terävimpiä poliittisia ideoita vapauden pelosta, ja toisaalta spontaanisuuden sekä seksuaalisuuden organisoitumisesta moderneiksi yhteisöllisyyden instituutioiksi. Ne mainitsi ja nosti esiin ensimmäisenä ja voimakkaimmin Reich.” Toisaalta 60-luvun hengelle ominaisten itsesäätelyn ja kosmisten virtausten korostaminen, jotka rentouttavat ja ylittävät egon, olivat hippityylin aksioomia. Jälleen Reich, vegetoterapiassaan, kehitti 1930-luvulla käytännön joogaa länsimaalaisin käsittein ja ilman huumausaineita, joka mahdollisti mielen ja kehon uudelleen virittämisen ilman tajun kankaalle vetämistä.

Huomioitavaa kohteesta tehtävissä tulkinnoissa on myös tulkitsija itse.

Gadamer (2004, 22-27) painottaa, että totuus on aina kokonaisuus, jonka osa on myös tutkija itse. Hänen (2006, 508-531) mukaansa yhtä lailla totuus kuin ylipäätään historiallinen johdonmukaisuus, on aina ymmärrettävä sen koherenssin kautta, että kaikki määrittyy aina yksilön kokemushorisontissa. Tämä koskee sekä tutkittavan kohteen ilmauksia, että tutkijan itsensä analyysia ja ilmauksia. Subjektivisuus koskee myös valintoja jokaisessa tutkimuksen vaiheessa. Niinpä tutkijan yksi keskeinen pyrkimys on myös oman kokemushorisonttinsa käsittäminen.

Tutkijan oman kokemushorisontin, valintojen ja tutkimukseen johtaneiden motiivien avaaminen on keskeinen haaste jokaista tutkimusta. Rajaan oman kokemushorisonttini avaamisen tutkimukseni ulkopuolelle tiedostaen kuitenkin sen tärkeyden. Luotan tässä

lukijan analyyttiseen kykyyn ymmärtää, ettei yksikään tutkimuksellinen valintani ole voinut syntyä tyhjästä ilman arvopohjaa, jota ihmis- ja maailmankuvani minussa synnyttävät.

Ricoeurin (1976, 94) mukaan tekstin lukeminen on prosessi joka tuottaa itsetuntemusta. Teksti on projektiota ja lukijan paljastaessa uusia olemisen tapoja, hän oppii tuntemaan myös itseään. Matti Hyvärinen (2002, 73) ilmaisee saman asian Liz Stanleyta (1992) lainaten: "Toisen tulkitseminen on myös itsensä näkemistä. [...] Jokainen intohimoinen tutkimus kirjoittaa uusiksi myös kirjoittajaansa."

6. Luonneanalyysin perusteet

Luonnepanssari (charakterpanzer, character armor) on Reichin teorian avainkäsite. Se on luonteen rakenteellinen, asenteellinen ja psyykkinen sekä samalla myös fyysinen panssari, joka estää ”elämän energian vapaan virtaamisen”. Reich kuvaa kirjassaan *Function of the Orgasm* (Reich, 1942) luonnepanssarin olevan keskeisin tekijä modernin ihmisen luonteenrakenteen tyypittelyssä. Sen synnyttää, toisintaa ja pitää yllä ”6000 vuotta vanha autoritaarinen patriarkaalinen kulttuuri”, jonka käytänteet ja instituutiot nojaavat kieltäviin ja pakottaaviin käytänteisiin. Luonteen panssari rakentuu yksilön sisäisen luonnon ja toisaalta häntä ympäröivän sosiaalisen kurjuuden psyykkiseksi ja fyysiseksi suojaksi. (Reich, 1973/c, 7.) Panssari on tapa estää liikutukset. Kylmässä maailmassa on helpompi olla, kun on itsekkin kylmä. (Virtanen, 1983, 99.)

Reichille vastasyntynyt on kognitiivisesti tyhjä taulu. Tästä lähtökohdasta luonteenmuodostuu varhaislapsuudessamme egon¹⁸ kroonisessa muutoksessa. Kyseessä on sisäinen transformaatio, jonka tehtävä on suojata egoa ulkoisilta ja sisäisiltä vaaroilta. Prosessi tuottaa luonteen lisäksi luonnepanssaria. (Reich, 1990, 155-156.)

Tässä analyysikappaleessa avataan ensiksi Reichin näkemystä vieteistä. Sitten määrittelen luonnepanssarin käsitteen ja kuvailen sen psyykkisiä, fyysisiä ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Lopuksi esittelen Reichin teorian luonteen muodostumisesta rinnan egon panssaroitumisen kanssa.

6.1 Primäärit ja sekundaarit vietit

Reichille vastasyntynyt määrittyy seuraavasti:

”Vastasyntynyt tuo tullessaan ainoastaan valtavan tuottavan ja adaptiivisen energiasysteemin, joka omista voimavaroistaan käsin luo kontaktin ympäristönsä kanssa ja käy muokkaamaan tätä ympäristöä tarpeidensa mukaiseksi.” (Reich, 1983, 20.)

¹⁸ Ego on persoonallisuuden havainnoiva, integroiva ja toimeenpaneva osa, joka toimii realiteettiperiaatteen mukaan. (Duodecim, 2017.)

Reich siis uskoi, että synnymme maailmaan varustettuina ainoastaan libidinaalisella vietiillä, ja että lapsi on kykenevä aitoon itsesäätelyyn vain, jos tämän luonnollisia funktioita vaalitaan. Tuhoiset vietit eivät näin nähtynä ole synnynnäisiä. Ne ovat libidon tukahduttamisen tulosta, tai tarkemmin reichilaisessa paradigmassa, elämän energian eli orgonienergian vapaan virtauksen tukahduttamisen seurausta. Tukahdutettu affekti-energia ikään kuin kasaantuu jännitteeksi ja paineeksi, joka voi sitten ilmaista itseään ainoastaan väkivoimalla ja brutaalisti. Johtopäätelmä on, että rajoittaessaan lapsen luonnollisia viettejä kasvattaja tai yhteisö pakottaa hänet irrationaaliseen ja neuroottiseen käyttäytymiseen. (Baker, 1986, 2.)

Reichin mielestä lapsen bioenergeettiset jumit ilmenevät turhaumina. (Reich, 1983, 20-36.) Ideaali psyykinen ekonomia on seurausta viettielämän liikkeen vapaudesta, joka ilmenee muun muassa sosiaalisena ja seksuaalisena vapautena. Kuitenkin edelleen monet hyvää tarkoittavat kasvatustimet aiheuttavat libidon vetäytymistä egoon. Orgonomisen biofysiikan viitekehyksessä tämä ei tarkoita Reichille pelkästään mielenliikkeen rajoitteita, vaan jatkuva primäärien luonnollisten viettien turhauma johtaa biosysteemin kroonisiin jännitystiloihin. Konflikti kiellettyjen primäärien viettien ja luonnepanssarin välillä antaa siten syntyä toissijaisille antisosiaalisille ajureille. (Reich, 1990, 161.)

Reichin mukaan luonteen panssaroitumista ei voi ymmärtää, eivätkä lääketiede ja kasvatustieteet voi aidosti tavoittaa organismin ydinfunktioita, ellei panssaroitumisen keskeisiä implikaatioita primäärien ja sekundäärien viettien välillä jäsenetä. Reichille valtaosa ihmisen vieteistä on sekundäärejä, jotka syntyvät tukahduttamalla primäärit vietit. (Reich, 1983, 43-45.)

Prosessi näyttäytyy ihmisen luonnollisista tarpeistaan, ja siten syvistä merkityksellisyyden kokemuksistaan, vieraannuttavana prosessina. Primääreistä vieteistään eriytyneen tavoitteellinen ja palkitseva toiminta tapahtuu sekundäärien viettien dominantissa logiikassa, ja luonnollinen primääri ihmisydin jää latentiksi – yksityiseen ja yksinäiseen, sekä osin tiedostamattomaan.

Reichin näkökulman voi tulkita tarkoittavan sitä, että kaikkien viettien tulisi olla vapaassa virrassa suhteessa maailmaan, mutta näin ei suinkaan ole. Autoritäärisen kasvatuksen ja yhteiskunnan järjestelmät tulevat Reichin (1983, 43-44) mielestä ainoaksi vaihtoehdoiksi silloin, kun sekundäärit vietit ovat jo päässeet syntymään. Ne ovat luonteensa takia siis tukahdutettava pakolla ja moraalisella nuhtelulla, koska ne eivät säätele itseään, toisin kuin

luonnolliset sosiaaliset vietit. Toisin sanoen, koska sekundäärit vietit ovat irtaantuneet lapsen luontaisesta ytimeistä ja tarpeista, ei tämän itsesääteily yllä niiden hallintaan. Niiden logiikka ei siis näydydy lapsen psyykelle ensisijaisesti hänen omana tarpeenaan, vaan opittuna; pakon sekä palkinnon edessä opeteltuna; ulkoa annetusta sisäistettynä; sisäiseksi kroonistuneena; ulkoisena tarpeena. Se näyttäytyy juurettomana motiivina, ja turhauman ilmetessä, irrationaalisenä kapinana ja vastarintana.

Reich siis väittää, että jos lapsen luontoa ei alkuunkaan tukahduta, niin antisosiaaliset vietit eivät synny. Näin ollen ei tarvita myöskään viettien ulkoista tukahduttamista. ”Se mitä kieltämällä ja nuhtelulla yritetään tavoittaa, on olemassa jo vastasyntyneessä valmiina elämään ja toimimaan. Jotta itsesääteily pääsee syntymään olisi lapsen annettava kasvaa luontonsa vaatimalla tavalla, ja instituutiot pitäisi puolestaan muuttaa tämän vaateen mukaisiksi.” (Reich, 1983, 43-44.)

Kyseinen primäärien ja sekundäärien viettien dikotomia sekä niiden välinen jännite, ei sijaitse ainoastaan (menneissä) käytänteissä ja kulttuurimme myyttisessä kuvastossa, vaan se on nykyisin liudentunut ”rankaisevan jumalan” ja ”syntiin kutsuvan saatanan” -kuvastoista kulttuurin käytänteeseen, kielenrakenteisiin sekä asenteisiin. Jäätelön mainostaminen lauseella ”syntisen hyvää”, tai vaikka realitysarja Viettelysten saari, ovat laimeita esimerkkejä sekundäärien viettien logiikasta ja itsesääteilyn kehittämättömyydestä ajassamme.

Ennen kaikkea primäärien ja sekundäärien viettien dikotomia ilmenee Reichin mielestä kasvatuksen ja kulttuurifilosofian luonnon käsitteen väärintulkinnoissa. Väärä käsitys on, että luonto ja kulttuuri ovat toisiinsa sopimattomia. Reichin mielestä tämä johtuu ainoastaan kyvyttömyydestä ymmärtää ero ensi- ja toissijaisten viettien logiikassa. Ensisijaiset ovat luonnollisia yllykkeitä, toissijaiset eivät, ne ovat luonteeltaan julmia, ja ne tappavat jatkuvasti vastasyntyneen luontoa. Väärinymmärrys ilmenee asenteissa, jossa on tarkoitus ”taltuttaa brutaali pieni eläin ja esitellä hänet kulttuurin pariin”. Reich painottaa, että juuri luonnon periaatteen nujertaminen, luo meihin toissijaisen perverssin ja julman luonnon, niin kutsutun ihmisluonnon. Nämä keinotekoiset kulttuurin luomukset tekevät pakottavan moralismin ja brutaalit lait välttämättömiksi. (Reich, 1983, 18.)

Luontonsa vaatimalla tavalla kasvaminen tarkoittaa Reichia tulkiten kasvatuksellista orientaatiota, joka vaalii syntymästä saakka yksilön yhteyttä itseensä. Yhteys itseensä

tarkoittaa viettien ja maailman haasteiden monimutkaistuessa ja -muotoistuessa sitä, että kohdattavat asiat sekä niiden aiheuttamat affektit ja impulssit, eivät ilmene keho-mielessä irrationalisina momentteina. Sen sijaan itsesäätelyyn kasvaneen yksilön tunne-elämä ja vietit ovat rationaalisessa suhteessa yksilön keholliseen ja mielelliseen itsensä kokemukseen. Vietit ja affektit ovat tällöin siis yhteydessä omaan sisäiseen maailmaan ja ne suhteutuvat luonnosta vieraantumattomassa sisäisessä, subjektin itsensä motivoimassa elämässä.

6.2 Luonnepanssari mielen rajoitteena

Reichille luonneanalyttiseen teoriaan pohjaava johtopäätös on, että ihmiseläimen peräänantamaton panssari on tavallisin ja yleisin syy emotionaaliseen kärsimykseen. Koska tämä panssaroituminen sitten eriyttää ihmisen ("ainoana luonnonlajina") pois luonnollisesta funktionaalisuudestaan, niin reichilaisen kasvatuksen keskeisin tehtävä on peräänantamattoman panssarin ennaltaehkäiseminen. (Reich, 1983, 20-36.)

Ensimmäiset huomionsa luonnepanssarista Reich teki 20-luvun lopulla. Tällöin hän kiinnitti psykoterapiassa huomionsa siihen, että potilailla on erilaisia tapoja olla kertomatta, tai kiertää ja paeta, heille kipeitä asioita. Tutkiessaan tätä vastarintaa, Reich teki ristiriitaisen havainnon: "Potilaat eivät tahtoneetkaan tulla terveiksi." (Virtanen, 1983, 111).

Huomio johdatteli Reichin niihin tekijöihin, jotka merkityksellistävät luonteenpanssarin pysyvyyttä ja ylläpitoa yksilölle. Luonnepanssari on kokonainen oma eheä ekonomiansa, järjestelmä jolla on oma sisäinen tasapainonsa, eli harmoniansa. Oli tämä "harmonia" sitten kuinka ristiriitainen tai tuhoisa tahansa, niin se halutaan säilyttää, koska siihen on totuttu.

Tällöin konfliktin tai luonteen rakenteen kanssa ristiriidassa oleva analyttinen kyseenalaisuus, tai yleisemmin elämänilmaus, edustaa vaaraa järjestelmän tasapainolle – turvalliselle tottumukselle. Tätä elämänilmausta tai analyttikon huomiota vastaan sitten hyökätään, koska se on uhka "sisäisen harmonian" kyhäelmälle. (Reich, 1990, 48.) Ilmiö voi tuoda ymmärrystä myös "kognitiivisen dissonanssin" paradoksien sietämisen mysteerille.

Virtanen tiivistää ajatuksen panssarista siis puolustuskoneistoksi, jota ihminen pitää itse yllään. Panssarin viheliäisyys piilee siinä, että ihminen luulee sen olevan osa hänen omaa luontoaan; luonnettaan. Virtasen mielestä todellisuudessa kyseessä on sisäistetty sorto, jolle ihmiskasvatus usein perustuu. (Virtanen, 1983, 99.)

Tukahduttamisen tuloksena syntynyt luonnepanssari jakaa organismin myyttien dikotomiaan, jonka vastapoleina ovat paha ”synnillinen todellisuus” - ”paholainen” ja toisaalta moraalinen vaade, joka on hyvä, ja joka ikuisesti, mutta turhaan koettaa päihittää pahan. (Reich, 1983, 43-45.)

Luonnepanssari ei kuitenkaan aina ole pelkästään negatiivinen rakenne. Reichille tavoiteltava luonteenpiirre on genitaalinen luonne, joka on dynaamisesti itseensä, luontoonsa ja maailmaansa suhtautuva persoona. Myös genitaalisella persoonalla on kyky kantaa egonsa ympärillä ja ajoittain kehossaan, luonnepanssaria. Arvottava tekijä on kuitenkin kantajansa suhde siihen. Positiivinen suhde luonnepanssariin on olla sen valtias, ei sen armoilla. Se on siis hyvä renki, mutta huono isäntä tai emäntä. Genitaalisen luonteen ”panssari on tarpeeksi joustava adaptoidakseen itsensä mitä monimuotoisempiin kokemuksiin. [...] Hän [genitaalinen luonne] on kykenevä rakastamaan intensiivisesti ja innokkaasti, sekä vihaamaan intohimoisesti.” (Reich, 1990, 181.)

6.3 Luonnepanssari kehon rajoitteena

Reichin näkemys ruumiin ja psyyken yhteydestä voi yksinkertaistaa sanontaan ”terve mieli, terveessä ruumiissa.” Psykkiset häiriömme ja neuroosimme ovat ruumiiseen juurtuneita. ”Mielen jäykkyyttä säestää aina tietty ruumiillinen jäykkyys.” Ruumiillinen jäykkyytemme on meidän alitajuinen suojautumiskeinomme ulkoista uhkaa vastaan. Se mitä vastaan lopulta suojaudumme psyykkisellä ja ruumiillisella panssarilla, on itse elämä. ”Suojelemme itseämme Elämältä.” (Virtanen, 1983, 98.)

Tutkiessaan terapisissaan luonnevastarintaa Reich havaitsi, että jokaiseen neuroosiin liittyi jonkinlainen pallean jännitystila sekä jännityksen ja rentouden välinen tasapainohäiriö. Se oli hänelle merkki autonomisen eli vegetatiivisen hermoston häiriötilasta. Tämä johti pyrki-

mykseen ymmärtää, miten luonne on ankkuroitunut fysiologisesti puolustusreaktioihin, kuten esimerkiksi hengityksen häiriöihin ja lihasjännityksiin. (Välimäki, 2007)

Reich siis päätteli, että luonnepanssari ja lihaksiston panssari ovat funktionaalisesti identtisiä, ja pitävät toinen toistaan yllä. Tai oikeastaan vielä syvemmin, Reichille kyse ei ole fysiologisen transferenssista psyykkiseen kehään, eikä niiden välisestä analogiasta, vaan identiteetistä, joka on psyykkisten ja somaattisten toimintojen ykseys. (Reich, 1990, 340-352.)

Tässä kohden Reich liittyy samaan filosofiseen jatkumoon, jota esim. Baruch Spinoza edusti 1600-luvulla. Spinozalle tajunta ja ruumis olivat yksi ja sama. Tuo yksi vain käsitetään milloin ajattelun, milloin ulottuvaisuuden attribuutin kaltaisena.¹⁹ (Froude, 2007, 579.) Psyykkisen ja fyysisen yhteyttä korosti niin ikään Reichin elinajan kollega Carl Gustav Jung. Ehnberg (2013, 39) tiivistää Jungin näkemyksen: ”Emootio on kolmas tekijä, välittäjä psyykkisen ja fyysisen välillä.”

Kehollisuuden oivaltamisen myötä Reichin terapiamuoto muuttui luonneanalyysistä vegetoterapiaksi. Se pyrki Reichin itsensä mukaan vapauttamaan potilaan sidoksissa olevat vegetatiiviset energiat ja palauttamaan tämän biofyysinen liikkuvuuden (Reich, 1973, 9). Tavoite oli siis ”palauttaa potilaan vapaus vegetatiiviseen liikkeeseen” (Reich, 1990, 337-338). Menetelmä antoi välineen työskennellä suoraan tai epäsuorasti luonnevistarinnan somaattisen perustan kanssa²⁰ (Välimäki, 2007). Vegetoterapian nimi juontaa juurensa vegetatiivisesta hermostosta.

Mitä fyysinen panssaroituminen sitten tarkalleen ottaen tarkoitti Reichille? Ymmärtääkseen täytyy ensin valita näkökulma, jossa ihminen nähdään materialistisena, biologisena ja

¹⁹ Yhtäläisyydet Reichin ja Spinozan välille eivät jää tähän. Yhteistä oli myös ”luonnon” korostaminen ihmisessä. Spinozalle luonto oli kaiken lähtökohta, ja sen lait ainoita lakeja, jotka olivat jumalallisia. Hänelle ihmisen elämän tarkoitus, jos tarkoitus on rationaalinen, piti olla määräytynyt ihmisen oman luonnon mukaan. Jonkin muun ”luonnon seuraaminen” tarkoittaa sitä, että ihminen ei ole vapaa. Spinoza ajattelee, että ”yhtä järkevää on kehottaa meitä palaamaan luonnon valtakuntaan, kuin on kehottaa palaamaan uskovaisia Jumalan kaupunkiin.” (Spinoza, 2010, 64.) Reich olisi voinut muotoilla asian helposti teologina samoin, mutta sillä eroavaisuudella, että hän toteaa, ettei sille ole juuri käyttöä, että kutsutaan ihminen ”takaisin Jumalan luo”, ellei vihdoin ymmärretä mitä ”Jumala” oikeastaan on. (Reich, 1983, 69-70.) Reichille vastaus on sama kuin Spinozalle, Jumala on luonto, universumi, ja ihminen on osa näitä. Ihmisen tragedia onkin juuri hänen kyvyttömyytensä myöntää olevansa osa kokonaisuutta, luontoa ja kaikkeutta. Reichin mielestä ihminen ei vastusta mitään niin voimakkaasti kuin oman luontonsa ymmärtämistä, hänen biologisen alkuperäänsä ja kokonaisvaltaisimman olemuksensa perustaa siinä. (Reich, 1976, 6.)

²⁰ Reichin kehollisuuden korostaminen oli osin seurausta siitä, että Reichin toinen vaimo Elsa Lindenburg, jonka hän tapasi vuonna 1932, oli tanssija. Tämä oli tutustunut Laban-liikemenetelmään ja ollut myös liike- ja tanssiterapeutti Elsa Gindlerin oppilaana. (Välimäki, 2007.)

fyysisenä oliona. Näkökulma korostaa siis olion luonnonkaltaisuutta ja -mukaisuutta. Reichille luonto on ennen kaikkea funktionaalinen, ei mekaaninen tai mystinen, kuten hän kulttuuristamme ajatteli. Fyysisen luonnepanssarin näkökulma näin ollen korostaa jokaisen luonnon organismin ensisijaista funktionaalisuutta. Niinpä Reich kuvaa luonnollisen organismin panssarin funktiota ilmiöksi, jonka toiminta jäsentyy ”kroonisessa, jäätyneessä, lihaksiston kaltaisen olemuksen muodossa”. Näiden funktioiden identiteetti määrittyi käsitteistössä ”biofyysisen systeemin periferian panssaroituminen.” Kun ihminen mielletään näin fyysiseksi olioksi, on terapian kyseisen aspektin tavoite Reichille ”palauttaa potilaan vapaus vegetatiiviseen liikkeeseen.” (Reich, 1990, 337-338.)

6.4 Luonnepanssarin historia

Luonnepanssari -teoria syntyi, kun Reich kiinnostui 20-luvulla analyysissä ilmenneistä potilaan ”vastarinnan” muodoista. Niitä olivat aiemmin huomioineet myös ainakin Freud sekä Karl Abraham. He kutsuivat näitä ilmiöitä potilaan ”patologisiksi epämuodostumiksi”, jotka häiritsivät potilaan vapaata assosiaatiota. Freudin ja Abrahamin mielestä ilmiö koski vain joitakin potilaita, mutta Reichin mielestä näitä puolustuksena toimivia luonteenpiirteitä ilmenee meillä kaikilla. (Välimäki, 2007)

Reich aloitti työnsä laventamalla Freudin ja Abrahamin luettelemaa vastarintaa ilmentävien toimintamallien kirjoja. Ennen Reichin panosta haitallisena vastarintana oli pidetty pääasiassa ainoastaan potilaan ”tyhjäksi tulemistä” eli tapaa pysäyttää vapaiden mielenyhtymien ilmaiset silloin, kun tämä kohtasi hämmäntäviä ja tarkoituksettomina pitämiään ajatuksia. Niistä seurasi usein analyysin keskeytyminen.

Reichille tätä syvempi vastarinnan muoto oli kuitenkin tapa, joka ei keskeyttänyt potilaan ajatusten ja mielteiden virtaa, mutta esti ylipäätään potilasta kokemasta mielikuviaan ja muistojaan elämyksellisesti. Niin Reich vakuuttui siitä, ettei parantumiseen riittänytkään se, että potilas muisti, vaan että myös koki muistamansa. (Välimäki, 2007.) Toisin sanoen pelkkä rationaalinen, sanoilla mallinnettu narratiivi, draamankaarellinen tarina traumasta, ei siis ollutkaan riittävä tekijä, vaan jonkin asian, affektin, piti myös purkautua ilmoille.

Piirteitä, jotka ilmensivät luonnepanssaria ja analyysin vastustamista sekä muistojen herättämien voimakkaiden tunteiden väistämistä, olivat Reichin mielestä muun muassa kohteliaisuus, ylimielisyys, välttelevyys ja arkuus. Näitä piirteitä Reich alkoi kutsua ”defensiivisiksi luonteenpiirteiksi”. (Välimäki, 2007.)

7. Kuka minä olen? - Luonne muodostuu tukahduttamisen ja panssaroitumisen suhteessa

Seuraavissa kappaleissa esittelen Reichin näkemyksen luonteenrakenteen muodostumisesta. Luonne tarkoittaa yleisen määritelmän mukaan, yksilölle ominaista, ainutlaatuista tuntemisen, toimimisen ja käyttäytymisen tapaa, joka kehittyy jo lapsuudessa. (Mielenterveysseura, 2018.) Reichille luonteenrakenne oli ”yksilölle tyypillinen rakenne, hänen vakiintunut, stereotyyppinen tapansa toimia tai reagoida. Orgonomiassa luonteenrakenne ja luonne ovat funktionaalisia ja biologisia, eivät staattisia, psykologisia tai moraalisia käsitteitä.” (Reich, 1973, 7.)

Mutta kuinka luonteenme kehittyyvät? Luonteenrakenne ja sen muodostuminen ovat Reichin teorian fundamenttia, jonka hän valoi 1920-luvulla kehittämässään luonneanalyysin teoriassa. Luonneanalyysi on määreeltään ”psykoanalyysissä tavanomaisesti sovelletun oire-erittelytekniikan muunnelma, jonka puitteissa potilaan luonne ja luonneperäinen vastarinta mahdutetaan terapian kohteiksi.” (Reich, 1973, 7).

Reichin mielestä luonteenrakenne muodostuu lapsuudessamme saman logiikan alaisuudessa kuin sekundaarien viettien syntyminen tapahtuu. Toisin sanoen vietin ja turhauman törmäyksessä. Luonteen laatua määrittelevät tekijät ovat: 1) millä tavalla törmäys tapahtuu, 2) missä kehityksen vaiheessa luonteenmuodostumisen konfliktit ilmaantuvat ja 3) mitkä vietit ovat osallisina. (Reich, 1990, 160.)

Reich väittää, että luonteen muodostuminen tapahtuu rinnan ja samanaikaisesti egon vahvistumisen sekä luonteen panssaroitumisen kanssa. Niinpä luonne, luonnepanssari ja vahvistuva ego näyttävät Reichin teoriassa enemmän tai vähemmän yhtenä ja samana asiana. Reich selittää näkemystään seikkaperäisesti Character Analysis -kirjan VII kappaleessa nimeltään ”The Characterological Resolution on the Infantile Sexual Conflict” (1990, 153-168).

Reich esittää, että lapsen näkökulmasta luonteen muodostumisessa keskeinen ja korostunut motiivi on, todellinen tai kuviteltu, rangaistuksen pelko. Reich korostaa, että rangaistuksen pelkoa koetaan genitaalisten yllykkeiden takia. Ajan psykoanalyysille ominaisesti oidipus-kompleksi nostetaan keskiöön. (Reich, 1990, 156-157.) Oidipus-kompleksia ei pidetä nykyisin kovin relevanttina ihmisen psyyken muodostumista

kuvaavana kehityskulkuna (Pietikäinen, 2006, 50-51), joten ehdotan suhtautumaan siltä osin Reichin esittämään varauksella. Reichin logiikka voi kuitenkin seurata ylipäätään siitä näkökulmasta, että oidipus-kompleksiin viittaava logiikka tulkitaan ylimalkaan lapsuuden aikaisen seksuaalisuuden heräämisen ja rangaistuksen pelon suhteen ilmentyminä. Reichin mukaan lapset käyvät läpi ensimmäisen puberteettinsa 3-6 -vuotiaina. (Reich, 1983, 22.)

7.1 Egon ensimmäinen transformaatio

Reichin mukaan lapsen luonne ei ole synnynnäinen. Se opitaan. (Reich, 1990, 156-157.) Varhaislapsuudessa egon transformoituminen eli luonteen ja panssaroitumisen muodostuminen alkaa rangaistuksen pelosta. Viettien sisäisten vaatimusten ja rangaistuksen pelon kokemuksen yhteys varhaislapsuudessa liittyy Reichin mielestä poikkeuksetta lapsen genitaalisuuteen. Reichille tämä ensimmäinen ristiriita on oidipus-kompleksi. Hän tulkitsee löytäneensä sen ilmentymiä luonnepanssarimuodostelman ytimestä lähes poikkeuksetta terapioidensa edetessä. Tätä ydintä pitää kasassa konflikti, joka syntyy genitaalisten inestimielihalujen ja niiden tyydyttämisen eston välisestä turhaumasta. (Reich, 1990, 156-157.)

Luonteen muodostuminen rinnastuu reichilaisittain siis egon ²¹ kroonistuvaan transformaatioon. Kyseessä on muutos, jonka tehtävä on suojata egoa ulkoisilta ja sisäisiltä vaaroilta. Tätä muutosta voidaan kuvata jonkinlaiseksi kovettumiseksi, eli sama prosessi kuvaa siten myös luonnepanssarin muodostumista. Näin luonnepanssari määrittyy kroonistunutta egoa suojelevaksi krooniseksi muodostelmaksi – kroonistunut ego puolestaan konstituoituu luonteeksi. Kokonaispersoonalle panssari tarkoittaa psyykkisen joustavuuden rajoitetta. Se on kuitenkin siltä osin joustava rakenne, että sen reaktiotyyppi toimii aina nautinto - epänautinto -periaatteen mukaisesti. Epänautinnon hetkellä panssari tiivistyy ja nautinnollisissa tilanteissa se avartuu. (Reich, 1990, 155-156.)

²¹ Ego on persoonallisuuden havainnoiva, integroiva ja toimeenpaneva osa, joka toimii realiteettiperiaatteen mukaan. (Duodecim, 2017.)

Lapselle kehittyvää luonnetyyppiä, sen reaktiomoodin kroonisuutta ja perustaa määrittelee se, miksi ja miten ego transformoituu. Lapsi ymmärtää tavalla tai toisella rangaistuksen pelon paineessa tukahduttaa varhaisen genitaalisen viettinsä.²² Tukahduttaminen on siis vietin impulssien blokkauksista. Niiden sulkemista kehon ja mielen yksityiseen systeemiin, piiloon ulkomaailmalta. Rangaistuksen pelon kokemus saa aikaan sen, että patoaminen vaatii lapselta huomiota. Sisäistä pelkoa aiheuttaa myös se, että huomion herpaantuessa impulssien piilottaminen ulkomaailmalta on uhatta murtaa. Tämä aiheuttaa sisäisen uhan tunteen. Vaarana on, että yksittäinen tukahdutus muiden tukahdutettujen impulssien kanssa lyö läpi. Näin rangaistusta pelkäävälle, ei riitä pelkkä keskittyminen impulssiensa tukahduttamiseen, vaan myös egon täytyy muuttua – kroonistua. Egon luonteen pitää kroonistua sellaiseksi, että se tukahduttaa sisäiset impulssit jatkuvana automaationa, ainakin niissä hetkissä, joissa rangaistuksen pelko on kuviteltavissa. (Reich, 1990, 156-157.)

Toisin sanoen tämä tarkoittaa sellaisten varhaisen iän asenteiden kehittämistä, jotka on luotu torjumaan pelkoa. Reichille tämä tarkoittaa ensimmäistä vihjettä luonteen ominaisuudesta. Se on vihje tavasta, jolla *luonne opitaan*, ja kuinka opittu kroonistuu (i. yliopitaan/ automatisoituu) pysyviksi reaktiomuodostelmiksi myöhemmille ajoille. Näistä reaktiomuodostelmista Reich käyttää nimeä defensiiviset luonteenpiirteet. Tässä yhteydessä mm. arkuus on luonteenpiirteenä yksi esimerkki lapsen opettelemasta puolustusellisesta asenteesta. Ratkaisevia seuraamuksia on sillä, että opittu arkuus, tarkoittaa käytännössä asenteellista egon suojaamista, mutta samalla luonteen rajoitetta. Mutta edelleen rajoittaminen viittaa samalla myös vahvuuteen. Egon rajoittaminen enteilee vahvaa egoa. Yksilön vahvistamista siinä mielessä, että tavoitteena ja palkintona on torjua menestyksellä niitä ”vaarallisia tilanteita”, jotka saattavat provosoida tukahdutetun vietin pintaan. (ibid.)

Edellinen tarkoittaa tiiviisti ilmaistuna sitä, että voimme vetää yhtäläisyysmerkkejä seuraavien asioiden välille: vahva ego tarkoittaa vahvaa ”joustamatonta” ominaisluonnetta, joka puolestaan tarkoittaa vahvaa suojausta sekä ulkoisille- että sisäisille impulsseille eli uhille. Vahva suoja puolestaan markkeeraa luonteenpanssaria.

²² Reichille lapsen seksuaalisuus on vallitsevien sosiaalisten olosuhteiden subjekti. Jos näitä olosuhteita muutetaan, niin molemmat, sekä luonteenmuodostumisen ehdot, että luonteen rakenteet muuttuvat. Se mikä olosuhteille on yhteistä kautta aikojen, on että olosuhteiden subjekti, eli lapsi, omaa heikon ja vielä kehittymättömän egon, joka rangaistuksen pelossa pyrkii suojelemaan itseään tukahduttamalla. (Reich, 1990, 156-157.)

7.2 Egon lisätransformaatio

Reichin mielestä egon muutokset eivät jää ensimmäiseen transformaatioon, vaan tarvitaan luonteen automatisointia eli lisätransformaatiota. Toisin sanoen egon ensimmäinen transformaatio (esim. ujous) ei itsessään riitä päihittämään viettiä, eli ei tarjoa vielä riittävää suojaa rangaistuksen pelolle.

”Päinvastoin, se johtaa helposti ahdistuksen kehittymiseen, ja muodostuu aina lapsuusajan fobian käytännölliseksi pohjaksi.” Niinpä, pitääkseen yllä vietin jatkuvan tukahdutuksen, tulee *egon lisätransformaatio* välttämättömäksi. ”Tukahdutusten pitää olla sementoitu yhteen, egon on kovetuttava, puolustuksen pitää ottaa kroonisen operatiivinen, *automaattinen luonne*.” (Reich, 1990, 156-157.)

Lapsen kehittyvän sisäisen ”ahdistuksen” näkökulmasta lisätransformaatio tarkoittaa sitä, että viettien tuottamassa sisäisessä paineessa tapahtuu jossakin vaiheessa käänne. Käännettä ilmentää se, että panssaria ei pidetäkään enää yllä pelkästään siksi, että itse vietin vaatteet pysyisivät piilossa pelkästään ulkomaailmalta, vaan ne on piilotettava myös itseltä. Tämä siksi, että lapsen vietti-impulssin ja vallitsevien olosuhteiden rajojen yhteentörmäykset tuottavat lapsuuden aikaan ahdistusta. Tämä ahdistus puolestaan tuottaa jatkuvan uhan vietin tukahduttamisyrityksille. Toisin sanoen tukahdutettu materiaali tavallaan ilmaistaan tässä ahdistuksessa. ”Kun sen lisäksi ahdistus itsesään heikentää egoa, pitää myös ahdistusta vastaan luoda puolustava rakennelma.” (ibid.)

Lisätransformaatioissa on siis kyse prosessista, jossa ihminen piilottaa jotakin tavoittamattomiin myös itseltään. Myös egon lisätransformaatioon motivoi, ja sen taustalla on, tiedostettu tai tiedostamaton rangaistuksen pelko, jota ylläpitävät vanhempien ja opettajien käyttäytyminen. (Reich, 1990, 156-157.)

Johtopäätelmänä voi ajatella, että luontemme on sitä mitä vastaan taistelemme potentiamme tukahduttamalla. Kun lisätransformaatio on prosessi, jossa omia impulssejamme piilotetaan myös itseltämme, niin se johdattelee myös ymmärtämään, jotakin siitä prosessista, jolla tiedostamattomalle annetaan lisää territoria ihmisyksyksessä. Harvemmin kuulee puhuttavan vauvojen alitajunnasta, joten reichilaisessa viitekehyksessä lisätransformaatiosta voi tehdä päätelmiä myös alitajunnan muodostumisesta ylipäättäen. Onko alitajunnan olemuksessa myös jotain opittua?

7.3 Identifioituminen tukahduttajaan

Reichin mukaan lapsi identifioituu siihen henkilöön, jonka rangaistuksen pelossa tämä tukahduttaa viettejään. Lapsen viettien tukahduttamisesta vastuullinen henkilö on useimmissa tapauksissa joko lapsen rakastama tai ”arvostama” hahmo, eli jompikumpi vanhemmista tai opettaja. Niinpä ambivalentti asenne, myöhemmin identifikaatio, muodostetaan Reichin mukaan juuri tätä henkilöä kohtaan. Lapsi sisäistää tämän henkilön tietyt luonteenominaisuudet, jotka ovat juuri ne, jotka on kohdistettu lapsen omia viettejä vastaan. (Reich, 1990, 160-161.)

Identifikaation kannalta Reich nostaa perheyhteisön muita kasvattajatahoja keskeisempään asemaan. Perheyksiköiden varaan rakennetussa kasvatussystemissä vanhemmat toimivat yhteiskunnan kulloistenkin normien ja arvomaailmaan toimeenpanijoina. Eli vanhemmat ovat ”primääri sosiaalisten vaikutusten päätoimeenpanija”. (Reich, 1990, 163.) Näin ollen tukahdutettu identifioituu myös laajempien yhteiskunnallisten tukahduttavien arvojen ja normistojen kokonaisuuksiin.

Egon kovettumista ja kasvattajan suhdetta määrittelevät prosessit voivat tuottaa identifioitumisen kautta sisäistä ristiriitaa, aggressioita itseä kohtaan, eli itseinhon siemenen sekä lisäksi tyydytyksen mahdollisuuden ja vapaan tuottavuuden rajoittumista.

Pohjimmiltaan libido-ekonomian edellyttämä egon kovettuminen tapahtuu kolmen erilaisen prosessin lähtökohdista (Reich, 1990, 157):

1) ”Se identifioituu turhauttavan todellisuuden kanssa, siten kuin se personoituu pääasiallisen tukahduttaja persoonan figuurissa.”

Tämä ensimmäinen prosessi antaa panssaroitumiselle sen mielekkään sisällön. Tunnelukkoiselle pakkomielteiselle persoonalle tämä tarkoittaa sisältöä, että ”Minun on kontrolloitava itseäni, kuten isäni aina sanoi, että minun pitäisi”. Toisaalta sillä on myös sisäistä ristiriitaa aiheuttava merkitys: ”Minun pitää säilyttää nautintoni ja tehdä itsestäni piittaamaton isäni kielloille.”

2) ”Se kääntää itseään vastaan aggression, jonka se mobilisoi tukahduttavaa persoonaa kohtaan, sitä joka myös tuotti ahdistuksen.”

Tämä prosessi luo rajoittavan faktorin luonteeseen, se sammuttaa osan yksilön liikkeen moodia, jonka suunta on sisältä maailmaa kohti. Aggressio, jonka suunta on liikkeen moodin sisältä maailmaan, ei siis kohdistu tukahduttajaan vaan tukahdutettuun itseensä. Tämä prosessi sitoo keskeisimmin aggressiivisen energian elementin itseensä.

3) ”Se kehittää reaktiivisia asenteita seksuaalisia tarpeita kohtaan, esim. se hyödyntää näiden tarpeiden energian palvellakseen omia tarpeitaan, nimittäin näiden torjuntaa.”

Kolmas prosessi vetää puoleensa tietyn määrän libidoa tukahdutetuista libidinaalisista vieteistä niin, että niiden pakottavuus heikentyy. ”Myöhemmin tämä transformaatio ei ole pelkästään eliminoitu; siitä on tehty ylenpalttinen vahventamalla jäljelle jäänyt energia kateksi²³, liikkeen moodin, tyydytyksen ja yleisen tuottavuuden rajoittamisella.”

Egon panssaroituminen tapahtuu lopulta id:n energian kustannuksella. Koska lapsi samaistuu kasvattajiinsa, pitää panssaroituminen sisällään vanhempien ja opettajien kiellot ja rajoitukset. Kieltojen ja rajoitusten rikkominen tarkoittaa lapselle rangaistuksen mahdollisuutta, huolimatta siitä onko uhka todellinen tai kuviteltu, lievä tai ankara. Jos panssaroituminen on edes väliaikaisesti menestyksekkäs torjumaan sisäiset impulssit, niin varhaiskasvatuksen jäljet näkyvät myöhempänä kasvatuksen vaikeutena. Panssari muodostaa tässä tapauksessa kauaskantoisen eston, ei pelkästään ulkoa tulevia vaikutteita kohtaan, vaan myös ylipäättään tulevaa kasvatusta vastaan. (Reich, 1990, 156-158.)

7.4 Tukahduttamisen ajankohdan vaikutus luonteeseen

Tukahduttajaan samaistumisen lisäksi turhauman vaikutus luonteeseen riippuu myös siitä, milloin impulssi on estetty. Jos vietti-impulssi on estetty vietin kehityksen alkuvaiheessa, niin Reichin (1990, 161) mukaan tukahdutus onnistuu aivan liian hyvin. ”Vaikka voitto on täydellinen, impulssia ei voi sublimoida eikä tietoisesti tyydyttää.” Keskeistä luonteeseen liittyen tässä kuitenkin on se, että luonteenrakenteen impulssien sammuttaminen hidastuttaa sen kehittymistä kokonaisuudessaan. ”Tämä voidaan nähdä esimerkiksi

²³ Klassisessa psykoanalyysissä kateksilla tarkoitetaan libidon siirtämistä objekteihin. (Psychenet, 2017.)

lapsissa, joiden aggressio ja motorinen nautinto ovat ennenaikaisesti kielletty; heidän myöhempi kapasiteettinsa työskennellä on sen seurauksena madaltunut.”

”Huipussaan” olevaa impulssia ei Reichin (1990, 161) mukaan sen sijaan voi kokonaan tukahduttaa. Yritys kehittää uhmakasta vastarintaa.

”Tässä kohden turhauma luo paljon todennäköisemmin hajoamattoman konfliktin kiellon ja impulssin välille. Jos täysin kehittynyt impulssi kohtaa äkillisen, odotusten vastaisen turhauman, se luo pohjan impulsiivisen persoonan kehittymiselle.”

Tämä tarkoittaa, ettei lapsi täysin hyväksy kieltoa, mutta kehittää silti syyllisyyden tunteita. Syyllisyys kuitenkin vahvistaa impulsiivisia tekoja, kunnes ne muuttuvat pakkomielteisiksi impulsseiksi. Reichin mukaan tämä tuottaa usein impulsiivista tai vietti-estoista luonteenrakennetta. Ensimmäisessä ristiriita määrittyy siten, että ”seksuaaliset staasit ajoittain lisäävät ahdistusta, ja sen myötä luonnereaktiot johtavat kaikenlaisiin ylilyönteihin.”

Vietti-estoista luonnehtii edellisen tavoin täysin kehittyneen vietin ja äkillisen turhauman välinen rakoilu, mutta vietti-estoisessa tyypissä korostuu turhauman kasaantuminen ja muut vietti-estoisuuden kasvatukselliset ulottuvuudet hänen vietillisessä kehitymisessään. ”Sitä vastaavalla luonteen panssaroitumisella on taipumusta olla peräänantamaton, se sitoo huomattavasti yksilön psyykkistä joustavuutta, ja muodostaa reaktiopohjan depressiivisille tiloille ja pakkomielteisille oireille (pidättyväinen aggressio). Mutta se myös tekee ihmisistä säyseitä ja rikkeettömiä kansalaisia. Tässä sijaitsee se sosiologinen merkittävyys.”

8. Elämänprinsiipin kasvatusutopia

Elämänprinsiipin kasvatustavoitteella Reich tarkoittaa kasvatustavotteita ja -käytänteitä, jotka nojaavat luonnon funktionaalisuuden logiikkaan. Kyseessä on hänen kasvatuksellisen ajattelunsa ”käyttöliittymä”, josta avautuu väylä sekä yksilölle että yhteisölle määriteltyjen elämisen- ja olemisen muotojen tavoitteeseen. Elämänprinsiipin utooppinen vastakuvallisuus argumentoi autoritäärisiä asenteita ja moralismia vastaan.

Käsite mainitaan primääriaineistossani erinäisiä kertoja, mutta sitä ei pysähdytä määrittelemään seikkaperäisesti. Sama koskee muita läpi käymiäni Reichin kirjoja. Käsitteen muodostaminen vaatii siis rekonstruoivaa analyysia.

Päätutkimuskysymykseeni ”mitä Reich tarkoittaa elämänprinsiipin kasvatustavoitteellaan” vastaan tutkimustuloksiani esittelevässä kappaleessa. Tässä analyysikappaleessa pohjustan vastausta purkamalla elämänprinsiipin normatiiviset ja utooppiset elementit kategorioihin, jotka ovat: suunnitelma, tausta, uhka ja tavoite. (Vrt. *Taulukko 2.*) Analyysini raportointi mukailee kronologisesti mainittuja kategorioita.

Ensimmäisessä kappaleessa (8.1) esittelen Reichin suunnitelman, joka esitteli hänen orgonomisiin ja luonneanalyttisiin teorioihin pohjaavan kasvatuksellisen prototyypin ”tulevaisuuden lapsista”. Toisessa kappaleessa kuvaan sitä Reichille ominaista logiikkaa, jonka varaan elämänprinsiipin kasvatustavotteita voi rakentaa. Kolmas kappale esittelee syyn, miksi kasvatuksellinen ihmisyyden suunnanmuutos nähtiin tarpeelliseksi. Neljäs kappale esittelee varsinaisen tavoitteen, johon elämänprinsiippiin perustuvalla kasvatuksella tähdätään. Tavoitteena on seksuaalinen vallankumous, jota seuraa biologinen vallankumous.

8.1 Suunnitelma: Tulevaisuuden lapset

”Jos kansainvälinen ihmisyyden veljeskunta, kuten slogan kuuluu, ikinä luotaisiin tukevalle perustalle, niin tuo perusta ei mitenkään voisi olla tietty valtio, tai kirkko, tai kulttuuri, tai ylipäätään mikään päämäärä tai idea, joka sijoittuu vastasyntyneen lapsen funktion tavoittamattomiin. Mikäli yhteistyökykyiselle kansainväliselle yhteisölle koskaan määriteltäisiin luonteva lähtökohta, niin se olisi elämänprinsiippi, jonka jokainen vastasyntynyt tuo tullessaan, syntyi hän sitten Leningradiin, Lhasaan tai New Yorkiin. Moderni sosiologinen tutkimus on hälventänyt epäilykset todistaessaan, että vastasyntynyt sukupolvi tuo tullessaan vain bioenergisien perintönsä ja ei mitään muuta – ei kulttuuria, ei uskontoa, ei kansalaisuutta, ei edes absoluuttista, sisäsyntyistä rakkautaan äitejään kohtaan.

Nyt, sen sijaan että sosiaaliset olosuhteet muokattaisiin vastaamaan vastasyntyneen elämän periaatetta; sen sijaan että kaikkia kulttuurisia ihanteita kehitettäisiin vaalimaan ja suojelemaan synnynnäistä elämänprinsiippiä lapsessa, lapsi muokataan johonkin tiettyyn kirkkoon, valtioon tai kulttuuriin. Kun luonnolla on taipumus yhdistää ihmiskunta elämänprinsiippinsä syvillä voimavaroilla, niin kulttuuriset, uskonnolliset, valtiolliset, sekä muut periaatteet taipuvat automaattisesti häiritsemään ja rikkomaan kansainvälisen ihmisyyden olemassaolon ykseyden.”
(Reich, 1983,15-16).

Kirjoittaessaan vuonna 1950 perustamansa Orgnomic Infant Research Centerin (OIRC) ensimmäisestä raportista (1983, 5), joka oli otsikoitu ”Children of the Future” Reich totesi, että: ”Ihmiskunnan kohtalon tulevat muotoilemaan Tulevaisuuden lasten luonteenrakenteet.” Reich uskoi vilpittömästi, että maailma oli muuttumassa lapsiystävälliseen suuntaan. Uskoa häneen valoi muun muassa äskettäin perustettu Yhdistyneiden kansakuntien lastenrahasto (UNICEF).²⁴ Rahasto edusti Reichille toivoa. Hänelle kyse oli ”täysin ennenkuulumattomasta sosiaalista kehityksestä”, joka oli ”ilmaantunut näyttämölle: Kansainvälinen lasten huomioiminen.”

²⁴ UNICEF perustettiin vuonna 1946, heti toisen maailmansodan jälkeen

"Tulevaisuuden lapset" on Reichille tavoite, joka pohjasi näkemykselle, että vastasyntyneet lapset voisivat muuttaa maailman terveemmäksi aikuisina, mikäli heidät kasvatettaisiin hänen ajattelemansa orgonomisen funktionaalisuuden mukaan. Tavoitteena oli luoda aikuisia, jotka ovat kykeneviä itsesääteilyyn ja orgastiseen kyvykkyyteen.

Orgnomisessa kehyksessä luonto on kosmista mittakaavaa, samoin kuin siinä syntyvä ihmiseläin.

"Alue jolla Tulevaisuuden lasten intressin tulee operoida, on valtava. Vastasyntyneessä kosmiset, lainmukaiset funktiot ojennetaan ihmisen sosiaalisille instituutioille. Tällöin kaikki riippuu siitä, ovatko nämä instituutiot yhteisymmärryksessä kosmisten orgonisten lakien kanssa vai vastustavatko he näitä lakeja ja funktioita, ts. onko ihmisen luoma laki samaa mieltä luonnonlain kanssa elämän perusfunktioista. (Reich, 1983, 67-68.)

Reichin mielestä maailma oli sekasotkussa, ja ratkaisu tähän oli "uuden tyyppisen ihmisen" kasvattaminen. "Uusi ihminen, joka on kykenevä selvittämään omat ongelmansa." Tuon ihmisen maailmaan saattaminen ei saanut tapahtua "kirkon, valtion tai kulttuurin näkökulmasta", vaan "elävän näkökulmasta käsin". Vuonna 1949 ensimmäisestä OIRC:n tapaamisesta taltioidussa nauhoitteessa Reich toteaa, että "tämän päivän sosiaalisessa organisaatiossa mentaalihygienia massoille ei ole mahdollista [...] mikäli haluamme taistella emotionaalista ruttoa vastaan", niin "ainoa tapa päästä käsiksi ongelmaan ovat vastasyntyneet lapset." (Hinchey, 2008, 6.)

Reich näki, että Tulevaisuuden lapsilla oli maailmansotien ja historian brutaaliuden jäljiltä edessään väistämätön tehtävä: "Heidän on siivottava 1900-luvun sekasotku." (Reich, 1971, 5.) Hankkeen ensimmäisen vaiheen Tulevaisuuden lapset näyttäytyvät etujoukkona, jonka periaatteiden Reich toivoi leviävän. "Voimme vain toivoa, että nämä lapset ovat kykeneviä vaikuttamaan yhteiskuntaan elämän näkökulmasta, eikä valtion, puolueen, kirkon tai tietyn kulttuurin näkökulmasta. Kulttuurit tulevat ja menevät, mutta elämä lapsessa jatkuu miljoonia vuosia." (Hinchey, 2008, 10.)

Reich ymmärsi kasvatuksen muutostarpeen siten, että hänen mielestään jokainen kasvatuksellinen projekti, "joka ei ensin katso ympärilleen ja opi mikä on murhannut ihmisyyttä iät ja ajat, pitäisi olla laiton", koska se "vain lisäisi kärsimystä olemassa olevaan".

(Reich, 1971, 7.)

Sellaisten projektien käynnistäminen kuten ”Tulevaisuuden lapset” tai ”Maailman kansalaisuus” olivat Reichin mielestä hulluutta, ellei ensin ymmärretty kuinka oli mahdollista, että ”sodat, nälänhädät, emotionaalinen massamurhaaminen ja vauvojen kärsimys jatkuivat vuosituhannen hellittämättä, tunnistamatta ja haastamatta; ettei yksikään monista briljanteista yrityksistä selventää ja helpottaa sitä onnistunut; että jokaisella yrityksellä tavoittaa suurta unelmaa, kärsimys vain syveni ja paheni; ettei yksikään uskonnollinen oppi onnistunut tajuamaan tavoitteitaan hyvistä aikomuksista huolimatta; että joka ikinen hyvä tarkoitus kääntyi ihmisyyden uhkaksi. (ibid.)

Näistä lähtökohdista Tulevaisuuden lasten -projekti näyttäytyy totaalisenä rauhan aatteen hankkeena. ”Lähetyskäslynä” aikalaisille ja nykyisille Tulevaisuuden lasten kasvattajille Reich totesi seuraavan:

”Olemme ainoastaan liukuhihnoja pahasta menneisyydestä lopulta parempaan tulevaisuuteen. Me emme ole niitä, jotka rakentavat tulevaisuuden. Meillä ei ole oikeutta kertoa lapsillemme, kuinka heidän tulisi tulevaisuutensa rakentaa, koska me olemme osoittaneet olevamme kelvottomia rakentamaan oman nykyisyytemme. Tosin se mitä me voimme tehdä, on kertoa lapsillemme, kuinka ja missä kohden me tarkalleen ottaen epäonnistuimme. Ja sitten me voimme tehdä kaiken voitavamme raivatessamme esteitä, kun he rakentavat tätä uutta parempaa maailmaa itselleen.” (Reich, 1983, 6.)

8.2 Tausta: Funktionaalinen näkökulma luontoon ja elävään

Reichin elämänprinsiipin teoreettisen viitekehyksen taustalla on hänen ajattelussaan keskeisesti vaikuttavat analogiat elämän, luonnon ja seksuaalisuuden käsitteiden välillä. Kaikki viittaavat toisiinsa, ja ovat paikoin toisilleen jopa synonyymien kaltaisia. Seksuaalisuus on funktionaalisesti yhtä kuin elämä. Elämän käsite puolestaan määritellään ontologisessa biologisuudessaan luonnoksi, joten funktionaalisesti elämä = luonto. Analogia löytyy myös niissä yhteyksissä, joissa Reich viittaa yhtäällä elämänprinsiippiin, ja toisaalla hän saattaa puhua luonnonprinsiipistä, viitaten silti saman sisältöiseen periaatteeseen.

Luonnonprinsiipin logiikalle on määrittelevintä se, että luonto ja elävä nähdään olemukseltaan ensisijaisesti funktionaalisina ilmiöinä (Reich, 1990, 337). Yksilön vapaus tarkoittaa Reichille ”sisäisen luonnon mukaan elämistä” ja funktionaalisesta näkökulmasta se tarkoittaa biologisen (elämän)energian liikettä, jota ei ole tukahdutettu. Myös ihmisen luonteen rakenne on syvimältä olemukseltaan Reichille luonnollisen funktionaalinen ja biologinen. Luonne ei siis ole orgonomisena käsitteenä ”staattinen, psykologinen tai moralistinen konsepti”. (Reich, 1974/b, xiii-xix.)

Elämänprinsiippi nojaa Reichin paradigmassa ”orgonomiseen funktionalismiin”. Vaikka käsittelen hänen ajatteluaan kasvatustieteiden paradigmassa, niin Reichille kyse ei ole filosofiasta. Päinvastoin. Reich parahtaa: ”Ei, filosofia ei liity tähän millään tavoin” (1973/b, 8). Hän itse näkee tulokulmansa jyrkän luonnontieteellisenä. Siinä ihmisen tunne-elämä on luonnonvoimien rajoissa tapahtuva ilmiö, joka tarkoittaa sitä, että tunne-elämämme on myös tutkittavissa tämän kehyksen ilmiönä. Toisin sanoen ”kuten muukin luonto, se noudattaa aineen ja energian funktionaalisia lakeja.”²⁵ (Reich, 1990/b, 2.)

Funktionalismi kiinnittää huomion psyykkisten sisältöjen riippuvuussuhteiden sijaan (ideat, konfliktit, kokemukset, jne.) organismin energia tiloihin. (1990/b, 8) Funktionaalisessa selityksessä ilmiö selitetään osoittamalla, että sillä on jonkin tehtävä. Yksinkertaisimmillaan luonnon funktionaalisuudessa on siis Reichille kyse organismin energiaprosessista. Hän toteaa yksikantaan sen mistä Freud oli epävarma: ”psyykkistä energiaa on”. Perusteissaan hän käyttää mm. esimerkkiä, että vaikka hormonit ovat määrittelevä tekijä seksuaalisuudessa, niin kuitenkin biologinen nautinto on hermostollisia impulsseja, (ja samoin mielen kiihottavat ideat). Hänen orgasmiteoriansa kautta orgonominen funktionaalisuus nojaa siten autonomisen hermoston sympaattisen ja parasympaattisen osan antiteeseihin: ”Nautinto ei muutu ahdistukseksi, vaan ahdistuksessa biologinen heräte toimii toiseen suuntaan kuin nautinnon.”²⁶ Tästä oivalluksesta avautui Reichille keskeinen

²⁵ Koska luonnonlait, sellaisina kuin ”kemia, fysiikka ja matematiikka, ovat luonnon tapahtumat paljastaneet, eivät yllä luonnehtimaan tunne-elämää”, niin tämä tarkoitti Reichille luonnontieteen paradigman laventamisen tarvetta. Tästä tarpeesta syntyi lopulta luonnonlakeja kuvaavine ilmiöineen orgonomia. Orgonomisen funktionalismin näkökulmasta edelliset tieteenalat edustavat mekanistista materialistista luonnon katsantotapaa, ja Reichille ne ”paljastavat vain epäoleellisen elämästä.” (Reich, 1990/b, 2.)

²⁶ Tässä viitataan nautinnon, vietin ja biologisen herätteen välisen ykseyden formulointiin. Freud pohti, kuinka on mahdollista, että seksuaalinen kiihottuneisuus kääntyy ahdistukseksi? Kysymys perustui huomioon, että ajoittain kun seksuaalinen kiihottuneisuus tukahdutetaan, niin se käännetään usein ahdistukseksi. Freud ei osannut vastata kysymykseen ja hylkäsi myöhemmin ajatuksen ahdistuksen ja seksuaalisen välisestä korrelaatiosta. Reichin mielestä Freud sijoitti virheellisesti ahdistuksen egon ominaisuudeksi ja seksuaalisuuden id:n ominaispiirteeksi. (Reich, 1990/b, 11.)

väylä kohti ”elämänfunktion formulointia”. (Reich, 1990/b, 3-12.)

Lopulta keskeisin elämän ja seksuaalisuuden metafora on Reichille autonomisen hermoston sympaattisen osan laajeneva, ”kohti maailmaa” liike, ja parasympaattisen supistuva liike. Ensimmäinen ilmentyy nautinnossa ja jälkimmäinen ahdistuksessa. Reich kulminoituu metaforaksi ajatuksesta vapaasti maailmassa hengittävästä liikkeestä sanojen tuolla puolen.

Reichille funktionalismissa oli lopulta kyse ajattelun metodista, joka on monin paikoin yhtenevä dialektisen materialismin ajatusten kanssa (Sharaf. 1983, 447).

”En enää opiskellut ihmisolioita pelkästään ihmisinä, kirkon jäseninä, valtion subjekteina, sivilisaation ylläpitäjinä jne., vaan elävinä organismeina. ’Elävän organismin’ funktio on ymmärrettävästi paljon laajempi kuin ’ihmisen funktio’.

Funktionalistinen ajattelu on Reichille vastakohta sekä mekanismin että mystiikan maailmalle:

”Verraten mekanistisen luonnontieteen tulokset, ja erityisesti metafysiikan, ovat ihmisten ihmisinä tekemiä johtopäätöksiä luonnosta, tämä tarkoittaa, että ne ovat *kapeamman funktionaalisen periaatteen julkilausumia huomattavasti laajemmasta*. Tämä ei itsessään olisi sekavaa, jos ihminen asettaisi observointinsa ja arvionsa näkökulmaksi sen mitä hänellä on yhteistä luonnon kanssa. Kuitenkin, vuosisatojen ajan ja jopa tuhansien, panssaroitu ihmisolio on ottanut omat omituisuutensa ja poikkeavuutensa, ja niistä epäluonnolliset ja biologisesti epänormaalit muuttajat, ja asettanut sen observointinsa ja arvionsa näkökulmaksi.” (Reich, 1990/b, 28.)

Reichille tämä historiallinen tulkintakehyksen vinouma on tuottanut myyttisen kuvaston Jumalasta ihmisen kuvana.

”Epänormaaliutensa asemista hän on kuvitellut oman jumalankaltaisen alkuperänsä, ja tästä hän on luonut Jumalan oman kuvansa mukaiseksi. Tälle Jumalalle hän on siirtänyt oman pikkumaisuutensa ja kostonhimonsa, hänen oman moraalisen brutaaliutensa, ja hän on tehnyt uhrauksia hänelle: Hän on teurastanut lapsia, polttanut leskeksi jääneitä puolisoita, tai kiduttanut ja teloittanut toisten uskontojen ihmisiä – keskiajalla uskonnollisista syistä ja modernilla jaksolla valtionpoliittisista syistä. Kuka tahansa vaatii viittamaan tähän ”normaalina”, kuka tahansa on kykenemätön vapautumaan tästä ajattelun kehyksestä, on itseasiassa myynyt sielunsa omalle saatanalleen. Ja saatanassaan ihmiseläin tulee

ennemmin tai myöhemmin tajuamaan Jumalan, joka oli perversioitu saatanaksi luonnepanssarin takia. Sillä ”Jumala” ja ”Saatana” eivät ole absoluuttisia vastakohtia ja eivät missään nimessä metafysisiä vastakohtia, koska niillä on yhteinen juurensa ihmiseläimen luonnollisissa tunteissa elämästä. (Reich, 1990/b, 29.)

8.2.1 Tausta: Tunteet ovat elävän organismin liikettä

Kun siis luonnollisuudessa ja vapaana elävässä on kyse ”elämänenergian vapaasta virtauksesta”, niin vapautta vastustava voima realisoituu kasvatuksessa ”tukahduttamisen” käsitteistössä. Lopputulemana on Reichille ominainen ajatus ”staaseista”, jotka viittaavat lopulta luonnepanssarin psyykkisiin ja fyysisiin muodostelmiin. Lääketieteen sanastossa staasi on ”pysähdys, salpaus, salpauma.” (Duodecim, 2017.) Tässä kohden Reichin ajattelu risteää kiinnostavasti kiinalaisen lääketieteen ja akupunktion teorian kanssa. Niissä yksi keskeisin periaate on, että ”siellä missä virtaa vapaasti ei ole kipua, ja missä kipua on, ei virtaus ole vapaa.” (Diagnos, 2018.)

Kiteyttäen Reich ajattelee, että ihmiseläimen psyykinen ja fyysinen hyvinvointi on keskeisesti riippuvainen tämän kyvystä purkaa rakentavasti hänessä itsessään ilmeneviä psyykkisiä ja fyysisiä jännitteitä, staaseja. Keho-mielen vuorovaikutuksellinen suhde korostuu Reichin mielestä hänen ”orgoni-energiassaan”, joka on ”erityistä biologista energiaa, joka on funktionaalinen elävässä organismissa”. Se hallitsee koko organismia ja se ”ilmaistaan yhtä lailla tunteissa kuin elinten puhtaasti biofyysisessä liikkeessä.” (Reich, 1990, 355-356.)

Kysymys ”mitä tunteet ovat”, on askarruttanut yhtä lailla psykoanalytikoita kuin psykiatreja. Kehon ja mielen dikotomiaa haastavan orgonomian vastaus on: ”Fundamentiltaan tunteet eivät ole mitään muuta kuin plasmaattista²⁷ liikettä.” Reichille näkemys muotoutui hänen tutkiessaan ameboja. Yksisolujen kohdalla plasmaattinen liike (jonka Reich tulkitsi analogiaksi tuntemuksen ilmaisusta) ilmeni siten, että nautinnollinen stimulus sai aikaan

²⁷ Plasma on eloperäinen sakea (usein hyytyvä) neste. Veriplasma puolestaan viittaa veren nestemäiseen osaan (ilman verisoluja). (Duodecim, 2017.)

plasman liikkeen solun keskeltä periferiaan päin. Epäautinnollinen stimulus puolestaan sai yksisoluisen protoplasman vetäytymään periferiasta keskukseen. (Reich, 1990, 356-357.)

Reichille ”nämä kaksi plasmavirtauksen perussuuntaa myötäilee kahta psyykkisen apparaatin perusaffektia, nautintoa ja ahdistusta.” Näiden funktionaalinen ykseys puolestaan syntyy Reichille siitä, että ”fyysisen plasman liikkeen ja siihen vastaava aistituntemus ovat oskillaatiomittauksissa täysin identtiset. ”Niitä ei voi erottaa toisistaan; itseasiassa ne ovat käsittämättömiä ilman toistaan.” Kuitenkin ne ”eivät ole ainoastaan funktionaalisesti identtisiä” ja ”samanaikaisia” vaan myös toistensa ”antiteesejä.” Toisin sanoen ”biofyysinen plasma ärsyke välittää aistituntemuksen, ja aistituntemus ilmaisee itsensä plasman liikkeenä.” (ibid.)

Mutta mitä tekemistä edellisellä on ihmisyyden, saati kasvatuksen kanssa? Olemme orgaanisia olentoja, joten Reich näkee, että se mikä on luonnollisen funktionaalista yksisoluisen ”ilmauksissa” on funktionaalista myös meidän soluissamme, solukoissamme. Edellä kuvatussa koesarjassa Reich toisti Ludwig Rhumblerin ja Max Hartmannin aiemman kokeen, jossa he antoivat yksisoluisille ameboille erilaisia kemiallisia, mekaanisia, sähköisiä ja optisia ärsykeitä sekä altistivat ne lämmönvaihteluille. Tutkijat havaitsivat yksisoluisessa eliössä plasma- eli energiavirtausta, joka näytti suuntaavan ”kohti maailmaa” nautinnon hetkellä ja ”pois maailmasta” ahdistuksen edessä. Ameban levätessä tutkijat havaitsivat siinä laajenemisen ja supistumisen aiheuttamaa rytmistä sykettä, jonka laajenemisvaiheessa virtaus liikkui keskustasta periferiaan ja supistumisvaiheessa päinvastoin. (Välimäki, 2007; Sharaf, 1983, 198.)

Jos solumme toimivat samalla periaatteella, niin ihmisen solukot vetäytyvät sisäänpäin uhan, pelon ja stressin hetkellä, ja nautinnon hetkellä päinvastoin. Kokeen tulokset ilmaisivat Reichille emootioiden ja kehollisuuden yhteyttä. Se mitä hän puolestaan tutki luonnepanssareiden fyysisissä ilmentymissä oli pelon, stressiin ja ahdistuksen kroonistuneet jännitteet. Kroonistunut emootio viittaa tässä keholliseen kroonisuuteen. Työstön kohteena oli niiden purkaminen, sekä niiden purkamisen saattaminen itsesääätelyn piiriin, tavoitteena orgastisen kyvykkyys.

Sharaf kuvaa kuinka jo Reichin orgasmiteoria vei ihmisyyden psyykeen käsittelyn sanojen tuolle puolen. ”Kyseisen maailman hiljaisuus – hitaan, liike kitkan, tietoisuuden raukeamisen,

ei tahdonalaisten supistumisien maailma – tekee jyrkän pesäeron yleiseen analyyttiseen suuntaukseen, joka kiinnittää huomion tunteen ja irrationaalisen sanallistamisen kognitiiviseen hallintaan. Tämä sisältää ironian siinä, että Reich valitsee mentaalisen terveyden kriteeriksi kyvyn mennä mentaalisen ilmentymän tuolle puolen, olla vailla ajatusta, jopa ilman tiedostamista, ja antautua täysin ei tahdon alaiselle ja nautinnon aistituntemuksille.” (Sharaf, 1983, 96.)

Reichille funktionaalinen elävä organismi toimii ensisijaisesti käsitteiden ja verbaalisten ideoiden tuolla puolen. Ihmispuhe on ”kehityksen edistyneen tason biologinen ilmaisun muoto”, mutta ”se ei ole elävän organismin spesifi attribuutti”. Toisin sanoen, kieli ei ole organismin primääri ominaisuus. Organismi on ”funktionaalinen kauan ennen kuin kieli ja verbaalinen representaatio ovat olemassa.” Eläimet ilmaisevat äänтелеillä, mutta se ei kuvaa niiden funktionaalisuutta. Niinpä perinteinen sanallistamiseen pyrkivä psykologia käsittelee Reichin mielestä sellaisia ”elämän funktioita”, jotka olivat olemassa vasta suhteellisen myöhäisessä biologisen kehityksen vaiheessa. (Reich, 1990, 358.)

Reichille kieli sisältää vihjeet tunteiden funktionaalisesta liikkeen- ja aistimuksen omaisuudesta. Latinankielinen ”emotio”, kääntyy englanniksi ja saksaksi muotoon ”emotion”. Kirjaimellisesti *emotio* tarkoittaa ”liikkua ulospäin” tai ”työntyä ulos”. Samoin sanat *ausdruck* ja *expression*²⁸ viittaavat ulospuristavaan liikkeeseen ja ovat Reichille avain siihen, kuinka organismi ilmaisee itseään. Reichille kieli itsessään tarjoaa siis avaimen siihen ongelmaan, kuinka elävä organismi todella ilmaisee itsensä.

”Kieli johtuu elinten aistituntemuksista”²⁹. ”Ulos puristuminen” siis viittaa siihen, että ”elävä organismi ilmaisee itseään liikkeillä; siksi me puhumme ’ekspressiivisistä liikkeistä’³⁰. Ekspressiivinen liike on protoplasman synnynnäinen ominaisuus. Se erottaa elävän organismin kaikista elottomista systeemeistä. Sana [express] kirjaimellisesti viittaa – ja meidän tulee ymmärtää se kirjaimellisesti – että jokin elävästä systeemistä ’puristaa itseään ulos’ ja siksi ’liikkuu’. Tämä voi tarkoittaa vain protoplasman liikettä, esim. laajeneminen ja supistuminen. Kirjaimellisesti ’emotio’ tarkoittaa ’liikkua ulospäin’; samalla se on ”ekspressiivinen liike’.” (Reich, 1990, 356-359.)

²⁸ Suomen ”ilmaista” tai ”ilmaisu” on selkeästi sama liikkeen moodi. Jotakin saatetaan sisältä ilmoille.

²⁹ Aistituntemus on englannin kielisessä tekstissä muodossa ”sensations”.

³⁰ Emootioita ilmaisevista liikkeistä.

8.3 Uhka: Emotionaalinen rutto

Miksi toimimme elämää vastaan? Miksi sodimme, manipuloimme, suojaudumme ja hyökäämme? Miksi vihaamme elämän vapaita ilmauksia toisissamme ja lapsissamme, ja jopa itsessämme? Reich koki, että parempi maailma ja yksilön psyyken harmonisempi muoto on tuossa kättemme ulottuvilla, mutta emme vain ota sitä vastaan, koska pelkäämme elämää. Syynä tälle kaikelle on reichilaisittain emotionaalinen rutto, joka on Reichin antama nimi maailmaa vuosituhansia vaivanneelle tunneperäiselle epidemialle. Sitä puolestaan pitää yllä, ja toisintaa hetkestä toiseen oman *luonteemme panssaroituminen*. (Virtanen, 1983, 97-117.)

Emotionaalinen rutto on tavallaan Reichin yritys selittää maailman ”pahuutta”. Käsite luo kuvan panssaroituneiden ihmisten massasta ja yksilöistä, jotka kukin tahollaan reagoivat toisiinsa panssaroituneilla rakenteillaan ja tuottavat edelleen lisäpanssarointia toisissa ja itsessään. Emotionaalinen rutto on siis ikään kuin nimi edellisen prosessin tautologialle. Käsite täydentää Reichin teorian massapsykologiseksi kokonaisuudeksi, jossa panssaroituneiden massa näyttäytyy epidemiana.

Reichin mukaan emotionaalista ruttoa pitävät yllä luonnepanssarin tavoin toissijaiset vietit. Kyseessä on luonteen funktio, joten emotionaalinen rutto on kantajassaan vahvasti defenssein puolustettu ja pitkälle rationalisoitu. Rationaalisista tunteenpurkauksista ja motiiveista emotionaalisen rutan puolestaan erottaa sen välineellisyys. Emotionaalisen rutan kohtauksessa varsinainen motiivi jää aina näennäisen motiivin piilottamaksi tai korvaamaksi. Terveen luonteen luonnollisessa reaktiossa, motiivi, toiminta ja tavoite ovat ”orgaanisessa ykseydessä.” (Reich, 1945.)

Emotionaalinen rutto on sosiaalisen ilmiö, ja sen ilmentymät ovat yhtä laajat kuin variaatio panssaroidun ihmisen olemassaolosta. Reichin mukaan kyseessä on intrapsyykkisten konfliktien variaatioiden ja seurauksien siirtyminen sosiaaliseen kehään irrationaalisella ja tuhoisalla tavalla. Ilmiö voi vaikuttaa muun muassa politiikassa. Käytännössä yksilön ruttoreaktiossa kipeät tunteet, kuten pelko, raivo ja ahdistus, vältetään ja väistetään kanavoimalla ne vääristyneiksi yrityksiksi kohdata maailma. (Apple, 2005, 108.)

Ruton tartuttaman yksilön tuhoisa toiminta ei kuitenkaan ole luonteeltaan tarkoituksellista tai tietoista pahuutta ja brutaaliutta. Reich vertaa emotionaaliseen rutan kantamista ja

liikuntarajoitteisuutta toisiinsa. Organismi jonka luonnollinen liikkumiskyky on syntymästä saakka jatkuvasti estetty, kehittää keinotekoisia tapoja liikkua. ”Se linkkaa tai käyttää tukisauvoja. Samalla tavoin liikkuu ihminen, jonka luonnolliset itsesäätelyn alaiset elämän manifestaatiot on tukahdutettu emotionaalisen ruton toimesta.” Luonteenrakenteellisessa mielessä ruton tartuttama ihminen ikään kuin ontuu ja nilkuttaa. (Reich, 1945.)

Ominaista tunnerutolle on se, että sen kantajat olettavat tekevänsä hyvää ja toimivat vahvan subjektiivisen vakaumuksen varassa. Esimerkkeinä Reich luettelee muun muassa keskiaikaiset noitaroviot, juutalaisten kaasutukset Hitlerin Euroopassa, ”punaisen fasistien” poliittisten vastustajien teloitukset tai Etelävaltioiden mustien vainot. Reich rinnastaa edelliset lasten rankaisemiseen genitaalisten leikkien takia tai muun muassa nuorten rankaisemiseen heidän seksuaalisuudestaan ja rakkauden tarpeestaan. Reichin mielestä myös rutosta, samoin kuin luonnepanssarista, tekee vaarallisen juuri sen luonteenrakenteen kaltaisuus. Se mielletään luonteen ominaisuudeksi. Kyse on luonteenpiirteenä näyttäytyvästä tartunnasta, joka on biopaattista toimintaa ja joka saa oireilmentymänsä ihmisten välisissä suhteissa. (Reich, 1983, 71-72.)

Emotionaalisen ruton käsitteen alla muodostuu mielenkiintoinen tulkintakehys tunteista tarttuvana intersubjektiivisena ilmiönä. Ikään kuin mielensäpahoittajien massat purkaisivat/ keventäisivät tunteidensa loukkaantumisen tuottamaa staasia muuhun maailmaan. Pahuutta ei oikeastaan olisi, on vain herkkiä entisiä lapsia, jotka ovat pahoittaneet mielensä. Tässä kulttuurimeemi -teorian tavoin tunteet tarttuvat kantajalta toiselle.

Reich antaa tässä tulkintakehystä myös viime vuosina lisääntyneelle vihapuheelle, jonka juuritunne lienee lopulta pelko. Hän väittää, että emotionaalisella rutolla on taipumus ilmetä ajoittain yhteisöissä ja yhteiskunnissa nopeasti leviävinä ja tarttuvina pandemioina. Taustana räjähdysmäiselle leviämislle on Reichin mielestä usein juuri pelko, joka organisoituu emotionaalisen ruton ilmaisuksi väistäen alkuperäisen motiivin tunnejuuren. Emotionaalisen ruton seuraukset ovat nähtävissä yhtä lailla organismissa, yksilössä kuin sosiaalisessa ilmastossa, kollektiivisessa mielialassa. Pandemia ilmenee kollektiivisesti esiinnousevana sadismina ja rikollisuutena, kuten esimerkiksi keskiajan katolisessa inkvisitiossa ja 1900-luvun kansainvälisessä fasismissa. (Reich, 1945.)

Reichille emotionaalinen rutto leimaa länsimaista kasvatusta ja ihmiskäsitystä, ja sen

lopullinen muoto oli fasismi. Fasismi ei ole erillinen kupla kulttuureissamme vaan se on mekaniikkaan ja mystiikkaan ihmisytimen eriyttävän toiminnan tulos. Fasismien ydin oli Reichin mielestä siinä, että se mahdollisti tukahdutettujen viettien irrationaalisen esiinpurkautumisen. Näitä olivat autoritääriinen, vallalle alistuva luonteenrakenne sekä perversioiden, sadismin ja vainoharhaisten piirteiden laaja levinneisyys, jotka olivat myös fasismien tunnusmerkkejä. (Virtanen, 1983.)

Reichille ominaisesti ruton tausta on siis kielletyssä seksuaalisuudessa. Vuonna 1945 ilmestyneessä *International Journal of Sex-Economy and Orgone Research* -julkaisussa, hän kuvailee seikkaperäisesti ruton luonnetta, syntyä ja toisaalta valaisee myös kiisteltyä näkemystään, jonka mukaan neuroosit (skitsofrenia mukaan lukien) ovat lopulta sosiaalista perua. Reich kertoo emotionaalisen ruton syntyneen maailmaan sillä hetkellä, kun ”genitaalinen rakkauselämä kiellettiin ensimmäisen kerran massojen laajuudessa”. Samalla se tunnerutto muuttui epidemiaksi, joka on ”kiduttanut maapallon ihmisiä tuhansia vuosia.” Ruton leviämistapa ei kuitenkaan ole perinnöllinen, vaan ennemminkin se ”istutetaan” lapseen heti ensimmäisinä elinpäivinä. Reich väittää, että emotionaalinen rutto aiheuttaa lopulta välillisesti jopa syövän.

”Kyse on sairaudesta, epidemiasta, kuten skitsofrenia ja syöpä, sillä merkittävällä erolla, että se manifestoi itsenäisesti sosiaalisessa elämässä. Skitsofrenia ja syöpä ovat biopatologioita, jotka ovat seurausta sosiaalisen elämän emotionaalista rutosta.” (Reich, 1945.)

Emotionaalisen ruton reaktiot kohdistuvat poikkeuksetta luonnollisiin elämän ilmaisuihin, ja spontaanisti liikkuvat ja helposti taipuvat elämän muodot herättävät panssaroituneessa ihmisessä vihaa ja tahtoa tuhota. Reichin logiikan mukaan ihmisillä, jotka kieltävät ja hyökkäävät vapaita elämän ilmaisuja kohtaan, olisi itsellään vahva bioenergeettinen pohjavire, jonka he ovat oppineet patoamaan. Tämä yhdistelmä on emotionaalisen ruton synnyn ydinseutua. Tällä Reich selittää muun muassa Hitlerin ja Stalinin luonteenrakenteita.

”Emotionaalisen ruton tartuttamat ja sen varassa toimivat ihmiset ovat usein erittäin lahjakkaita. Heidän lahjakkuutensa tosin ei ole kypsytynyt hitaasti, kuten esimerkiksi ahkeran taiteellisen tai tieteellisen tai teknologisen työn seurauksena. He ovat epäonnistuneita lahjakkaita, he ottavat nopeasti yllätteen monista yhteiskunnan tarjoamista tilanteista, jotka tarjoavat suurimman pinnallisen, ekonomisen tai poliittisen menestyksen vähimmällä mahdollisella vaivalla. Niinpä kyse on emotionaalista tyhjistä miehistä ja naisista, joilla on vahvat

impulssit toimia, ja jotka keräävät ympärilleen suuren seuraajien armeijan, ja toimivat irratiionaalisten liikkeiden ja sosiaalisten ryhmien johtajina.” (Reich, 1983, 72.)

Reich kummastelee, miksi nämä vahvat turhautuneet biopaatit kohdistavatkin kiinnostuksensa juuri avuttomaan ja heikkoon ihmisrakenteeseen, eivätkä sen sijaan terveeseen ja luonnolliseen käyttäytymiseen? ”Miksi pahan, pinnallisen ja vääristetyn ilmaisun pitäisi vetää puoleensa suurempaa vaikutusta kuin luonnollisen, pehmeän, ja terveellisen, jos viimeinen, eikä ensimmäinen, on universaali-ideaali?” Tämä on Reichin mielestä paradoksi. Reichin mielestä ihmistä vetää puoleensa ”syöpäläisen elämän pinnallisuus, helppous ja ”nopea aineenvaihdunta”, vaikka hänen syvä salainen kaipuunsa kohdistuu aina täysin vastakkaiseen: kohti luonnollista, pehmeää, hyvää, ymmärtävää; lyhyesti sanottuna 'jumalan kaltaista'?

Samaan hengenvetoon Reich pohtii, miksi jo usein lapset tuntevat vetoa epäsosiaaliseen, miksi lapsi identifioituu nopeammin karkean materiaalin kanssa kuin rauhallisen, syvän, yksinkertaisen luonnollisen käyttäytymisen kanssa. ”Jos kadunmiehelle annetaan vaihtoehto syvän ajatuksen ja rajun jalkapallopelellin välillä, hän valitsee taatusti jälkimmäisen.” (Reich, 1983, 72-74.)

Reichin mukaan taipumus pinnallisuuteen on väistämätöntä, ja vaikka kaipaamme hyvää sekä ymmärtävää maailmaa, ”paratiisia”, niin silti valitsemme toisin. Ajatus on analoginen Reichin kokemuksen kanssa, etteivät monet potilaat läpimurron kynnyksellä halunneetkaan parantua. Vastaus outoon valintaamme on Reichille panssarin puolustusrakenteessa sisäistä elämää vastaan. (ibid.)

”Luonnollinen”, ”jumalan kaltainen” ja ”hyvä” pysyy tavoittamattomissa, koska ihmisluonteen rakenne ei ole rakentunut yhtäpitäväksi vaateidensa kanssa, vaan se on rakentunut enemmän suhteessa irratiionaalisuuden eli pinnallisen, impulsiivisen, tarkoituksenmukaisuudettomuuden kanssa. ”Elämän luonnollinen prosessi herättää syvimmän kaipauksen sellaiseen laajuuteen, että tunne tulee sietämättömäksi, koska sitä ei voi täyttää.” (ibid.)

Rutto tarjoaa yksilölle ulospääsyn tähän dilemmaan. Se tarjoaa ideaalin, *johon yksilö voi orientoitua, ilman että hänen tarvitsee muuttaa mitään elämässään.* ”Niinpä on mahdollista jatkaa istumista sotkussa, samalla kun sielua lämmittävät korkeiden ideaalien hehkut, pysyä matosena, ryömiä onnettoman maapallolla, mutta omata silti kansallinen ylpeys tai olla

'ristiretkeläinen' asian tai toisen puolesta." (ibid.)

Vaikka Reichia on toisinaan syytetty emotionaalisen ruton käyttämisestä lyömäaseena toisinajattelihoita kohtaan, ei hän laske itseään tai työryhmäänsä ulos sen ajoittaisena kantajana. Reichin mielestä vastuullinen teko työyhteisössä on emotionaalisen ruton iskiessä todeta: "En voi hyvin tänään, minulla on rutto." (Reich, 1945.)

Reich kuvaa, kuinka hänen ja työtovereidensa keskuudessa asian toteaminen tarkoittaa oikein käsiteltynä "vetäytymistä joksikin aikaa omiin oloihin, kunnes irrationaalisuuden hyökkäys tasoittuu." Vakavissa tapauksissa vaaditaan hänen mukaansa kehollisten jännitteiden poistamista. Reichin mukaan tärkeä ja vastuullinen ominaisuus on kyetä huomaamaan omat emotionaalisen ruton kohtauksensa ajoissa, olla eksymättä niihin, ja antamalla niiden olla vaikuttamatta sosiaaliseen ympäristöön jossa toimit. Kun tiedostamisesta huolimatta "ajoittain tapahtuu niin, että emotionaalista ruttoa ei onnistuta hallitsemaan, ja tartunnan saanut ihminen tekee enemmän tai vähän vahinkoa yhteisölle. Silloin vahinkoon suhtaudutaan samalla vakavuudella kuin 'työtoverin fyysiseen sairauteen'". (ibid.)

8.4. Tavoite: Biologinen vallankumous

Reichin analyysi oli, että maailmansodat käynyt ja niihin päätyneet sukupolvet olivat väistämättömästi emotionaalisen ruton turmelemia. He eivät Reichin mielestä olleet ymmärtäneet mitä elämä ja elävä tavoitteena tarkoittaa. Vastaavat katastrofit estääkseen ihmiskunnan piti "uudistaa ihmisyyttä" kasvatuksen kautta. Reich päätteli, että koska "massojen mentaalihygienia ei ole mahdollista", niin ainoa tie päästä ongelmaan käsiksi ovat "vastasyntyneet lapset". Tulevaisuuden lapsia kasvatettaessa piti Reichin mielestä huomioida lähtökohdaksi ainoastaan elämä organismin funktiona. "Tulemme harkitsemaan ainoastaan elämänprinsiippiä vastasyntyneessä lapsessa. Me emme tuomitse mitään moralistisista lähtökohdista, emmekä anna kenenkään tuomita meitä moralistisista lähtökohdista. Ainoastaan elävän lähtökohdista, ja elävä on moraali." (Hinchey, 2008, 7.)

Kasvatus näyttäytyy elävän periaatteellisessa muodossaan ihmiskunnan tulevaisuutta orientoivana toimintana. Elämänprinsiippiin pohjaavassa kasvatuksessa tulevaisuuden muoto ei siis ole sinänsä kasvattajan kuva tulevaisuudesta, vaan itseohjautuvien ja

itsesäätelevien olioiden muodostama koheesio, joiden ainoa moraalinen on elämän ja elävän luontonsa korottaminen ylitse muun. Nyt meillä täällä historiallisen Reichin ”tulevaisuudessa”, useat hänen kannattamansa periaatteet ovat hänen aikaansa paremmalla tolalla. Tällaisia ovat muun muassa pehmeät synnytysmenetelmät, ympärileikkauksen lisääntynyt vastustus sekä moralisoimaton asenne lapsen vapaaseen genitaalisuuteen. Nuoria ei enää kaikkialla vaadita ”kurittamaan syntistä lihaansa”, eli rakkaus ja seksuaalisuus ovat siten saavuttaneet Reichin nimeämän ”seksuaalisen vallankumouksen” yhden tavoitteen.

Mutta edelleen meidän ajassamme Reichin utooppinen kuva elävästä ja elämän vaalimisesta ainoana moraalina, on kaukana. Elämänprinsiipin mukaiseen toimintaan osallistuminen onkin Reichin mielestä osallisuutta ”ihmiselämän radikaaleimpaan vallankumoukseen.” (Reich, 1983, 67-68.) Reich vaatii kaikkien instituutioidemme muuttamista elämää palvelevan periaatteen mukaisiksi (Reich, 1983, 15-16).

Kategorisesti elämänprinsiippi asettuu dogmiksi kahdelle toisiansa seuraavalle vallankumoukselle. Ensimmäinen vaihe on seksuaalinen vallankumous, joka johtaa lopulta biologiseen vallankumoukseen. Kasvatuksen osallisuus hankkeeseen määrittyy Reichin mukaan ”kasvattajien luonteenrakenteen” uudelleen muotoilun myötä. (Reich, 1974/b, xii)

Tämä tarkoittaa opettajien pyrkimystä transformoitua ”genitaalisiksi luonteiksi”, jolloin he itse ovat esimerkillisessä vapaassa maailmansuhteessa kasvatettavalle merkityksiä maailmasta tarjoavina esikuvina.

”Seksuaaliekonomia on vallankumouksellista, koska se paljastaa ihmisen luonteenrakentumisen muodostumisen lait ja koska se ei enää pohjaa ihmispyrkimyksiä vapautteen sloganeille, vaan biologisen energian funktionaalisille laille. Me olemme vallankumouksellisia siinä mielessä, että me katsomme elämän prosessia luonnontieteen näkökulmasta mystiikan, mekanismin tai politiikan sijaan. (Reich, 1974/b, xix)

Reichin mielestä poliittisen vallankumouksen yrittäminen on turhaa, ellei se perustu yksilöiden muuttuneille luonteenrakenteille. Jokainen ideologiaan perustuva murros, tuottaa Reichin mielestä omaa luonteenrakennettaan.

”Hetimit kun ideologia on ottanut otteen ja muokannut ihmisrakennetta, siitä tulee materiaallinen,

sosiaalinen voima. Ei ole yhtäkään historiallisesti merkittävää sosioekonomista prosessia, joka ei olisi ankkuroitunut massojen psyykkiseen rakenteeseen ja aktivoitunut massakäyttäytymisen muodossa. *'Työvoiman tuottamista sellaisenaan'* ei ole, vaan ainoastaan ihmisrakenteen tuottamista tai kieltämistä, sen tunteita ja ajattelua ekonomisten ja sosiaalisten prosessien perusteella." (Reich, 1974/b, xxiv.)

Artikkelissaan "The Battle for New Humanity" Reichin tytär Eva Reich (2009) tiivistää isänsä ajatuksia. Biologinen vallankumous tarkoittaa "panssaroi mattomaan tilaan palaamisen vallankumousta, muutosta joka sallisi 'genitaalisen luonteen' selvitä aikuisiälle saakka. [...] Biologinen vallankumous tuottaisi ihmisiä, jotka sietäisivät hellyyttä ja nautintoa elämässään, jotka vieroksuivat väkivaltaa, ja joille sota olisi aikaamme sopimatonta. [...] Estämätön ihmispotentiaalin kasvu on edelleen vain unelmaa maapallolla." (Eva Reich, 2009.)

Seksuaalisen vallankumouksen tuottamaan muutokseen johtavan keskeisimmän kysymykseen pitää Reichin mielestä kuulua: "Miksi ihmisen rakkauselämä on tukahdutettu?" Reichin näkemys vallitsevan tilan muutoksesta jäsentyy hänen näkemyksessään siitä, kuinka seksuaaliekonomia suhteuttaa tunne-elämän sosiaaliekonomiseen järjestyksen: "Ihmisen tarpeet on muotoiltu, muutettu, ja erityisesti tukahdutettu yhteiskunnan toimesta; tämä prosessi luo ihmisen psyykkisen rakenteen. Se ei ole synnynnäistä, vaan kehittyy jokaisessa yksittäisessä yhteiskunnan jäsenessä päättymättömän kamppailun edetessä, joka käydään hänen tarpeidensa ja yhteisön välillä. Sisäsyntyistä impulssien rakennetta ei ole; tämä rakenne opitaan elämän ensimmäisten vuosien aikana. Sisäsyntyistä on suurempi tai pienempi määrä organismin biologista energiaa. Seksuaalinen tukahduttaminen tuottaa alamaisen yksilön, joka simultaanisti osoittaa orjamaista tottelevaisuutta ja kapinaa. Me haluamme ihmisen olevan 'vapaa'. Siksi meidän ei pidä ainoastaan tietää kuinka moderni ihminen on strukturoitu; meidän pitää myös ymmärtää kuinka vapaat ihmiset on strukturoitu ja mitä voimia heidän luomiseen on käytetty." (Reich, 1974/b, xxiii.)

9. Johtopäätökset

9.1 Tavoitteellinen kasvatusta on ennaltaehkäisevää

Kasvatustyössä on kyse ihmiskunnan kohtalosta ja tämän kohtalon ”muotoilee Tulevaisuuden lasten luonteenrakenteet”. Näin Reich (1983, 5) ajatteli vuonna 1950 kirjoittaessaan perustamansa Orgnomic Infant Research Centerin (OIRC) ensimmäistä raporttia.

Reichilaisittain panssarin aiheuttava tukahduttaminen ja libidaaliseen energiaan kohdistettu luottamattomuus tuottaa ihmisiä, jotka eivät osaa eivätkä uskalla toimia itsenäisesti, elää uteliaasti, epäillä terveesti, ja jotka yksinkertaisesti eivät tunne aitoa rakkautta ketään kohtaan. Heidän liikuttumiskykynsä on tuhottu, ja mitä muuta liikuttuminen on, kuin todellista liikkeen, aidon liikkeen ja tunteen yhteyttä. (Virtanen, 1983, 113.)

Reichille kasvatusta on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää toimintaa. Tavoite on ennaltaehkäistä luonteen reaktiopohjaa tulevilta neurooseilta. Ennaltaehkäisevyys tavoittelee luonnollista ”mentaalihygieniaa”, sillä perusteella, että jos ihmiseläimen peräänantamaton panssari on yleinen ja tavallisin syy emotionaaliseen kärsimykseen, ja eriyttää ihmisen luonnollisesta funktionaalisuudestaan, niin silloin peräänantamattoman panssarin ennaltaehkäiseminen on kasvatuksen keskeisin tavoite. (Reich, 1983, 16.)

Kasvattajan käytännön kannalta ennaltaehkäisevä kasvatusta tarkoittaa Reichille sitä, että oleellista ei ole reagoida ”lapsen jokaiseen miljoonaan ajatukseen” tai ilmaisuun niiden varsinaisen substanssin ja mahdollisen moraalisen ulottuvuuden vuoksi, vaan ”se mitä meidän tulee tehdä, on pitää lapsen biosysteemi vapaana kaikista taipumuksista kohti biologisen energian staaseja, jotka voi havaita turhaumina.” Mikäli lapsi onnistutaan kasvattamaan tällä saralla itsesääteläväksi, loppu pitää Reichin mielestä huolen itsestään. (Reich, 1983, 35-45.)

Reich kiinnittää kasvattajan huomion kasvavan ihmisen luonteenrakenteen kehittämiseen. Lapsen luonteen struktuurin muodostumista on tarkoitus ohjata siten, että lapsi oppii omavaltaisen itsesäätelyn taidon. Bioenerginen lähestymistapa, jossa turhauma edustaa viettienergian patoumaa, mahdollistaa juuri tämän strukturalisoitumisen ongelman ratkaisun. Luonteen struktuurin ongelma oli Reichin mielestä hänen aikansa psykologian

tavoitettavissa, koska se käsitteli ainoastaan ideoita, jotka eivät ole ratkaiseva tekijä. Reichille ”patologiset ideat romahtavat kuin korttitalo, mikäli niillä ei ole bioenergeettistä staasia, josta ne saavat voimansa.” (ibid.)

Reich johdattelee ymmärtämään tässä yhteydessä sitä, että vailla aikuisten elämänsä aikana keräämää kokemuspohjaa, lapsen kielelliset kognitiot eivät riitä suhteellistamaan minä-maailma -suhdettaan. Niinpä rajoitteet, häpeä, kiellot ja emotionaaliset staasit ehditään kroonistaa toimintamalleiksi, jotka ovat lapsen tulevan luonteen toimintamalleja, ennen aikuisen rationalisoivaa, analyttistä ja relativistista mieltä. Niinpä kasvatuksessa työstettävä materiaali on rakenteessa, tavassa, jolla lapsi opetetaan suhtautumaan omiin sisäisiin sekä ulkoa häneen kohdistuviin impulsseihin, affekteihin ja vietteihin.

Ennaltaehkäisevän kasvatuksen tärkein tehtävä on yrittää tuottaa yksilön luonteenrakennetta, joka on kykenevä ja vapaa selkeyttämään bioenergeettiset staasit. Ne ilmenevät turhaumina, jotka ovat ideoiden kautta yhteydessä affektiin. Ideoiden tuottamat tunteet ovat puolestaan yhteydessä kehoon, ja päinvastoin. Siten Reichille tavoite ei ole kasvattaa lapsia, joilla ei ole ollenkaan ongelmia, vaan jotka ovat vapaita patogeenisistä luonnepanssareistaan. Tällöin oireet, eli yksittäiset ideat ja ennen kaikkea turhauma, eivät tee juurta ja pysy. ”Lapset tulevat jatkossakin pahasti sotkeutumaan emotioihinsa. Pääasia on pitää heidät tarpeeksi hyvässä kunnossa, jotta selkiytyminen on nopeaa.” (Reich, 1983, 63.)

Ennaltaehkäisevän kasvatuksen kriittisimmät vaiheet ovat varhaiskasvatuksen alueella. Reichin mukaan alle neljä vuotiaan lapsen kohdalla on huomioitavaa, että tuolloin panssaroituminen ei ole vielä kroonistunutta, paitsi äärimmäisen harvoissa tapauksissa. Varhaiskasvatuksessa kohdalle tulevat tilanteet ovat reichilaisittain vielä hyvin plastisia emotionaalisia tilanteita, kohtaamisia varhaisten kroonistumattomien panssaroitumisten kanssa, ja tilanteissa on vielä vapaasti virtaavaa energiaa. (Reich, 1983, 65-66.)

Kroonistumisen aloittavan panssaroitumisen vaihe varhaiskasvatuksen alueelle asettaa keskiöön vanhemmat ja päiväkodin opettajat. Teorian saattamisessa käytäntöön Reich vaatii kasvattajilta paljon – itsensä kohtaamista ja työstämistä. Toisin sanoen itsetuntemusta ja oman sisäisen luontonsa hyväksymistä kaikkineen. Reich toteaa, ettei ole epäilystäkään siitä, että kasvattaja, jolla itsellään on *genitaalista ahdistusta*, olisi kykenevä käsittelemään

yhtä ainoaa lapsen emotionaalista ongelmaa. Toisin sanoen, lapsen ongelmaa käsittelevän kasvattajan oma luonteenrakenne on ratkaisevin tekijä. (ibid.)

”Jos hän itse on emotionaalisesti padottu, on hän taipuvainen kehittämään kaikenlaisia hulluja ideoita siitä millainen lapsen pitäisi olla, tai tehdä emotionaalisen patouman hetkellä. [...] Mitä suuremmat hänen henkilökohtaisen ahdistuksensa ovat, sitä kauemmaksi hänen arvostelukykyensä ja käytännön sovelluksensa ovat tilanteen vaatimuksista.” (ibid.)

Reich painottaa, että ongelma ei ole lapsessa vaan niistä emotionaalisissa patoumissa ja ahdistuksissa, joita kasvattaja tuo mukanaan. Ne määrittelevät tilanteen todellisen vaikeuden. ”Näin ollen terve, seksuaalisesti kokenut, äidillinen maalaisnainen pystyy usein löytämään oikean vastauksen lapsen akuuttiin ongelmaan huomattavasti nopeammin ja tehokkaammin kuin koulutetuin kasvattaja.” (ibid.)

Kasvatuksen paradigman emotioista Reich kääntää vallitsevasta ongelmalähtöisestä erityisopetuksen paradigmasta tavoitteelliseksi. Erityispedagogiikassa lapsuuden emotionaaliset purkaukset tulkitaan ongelmalähtöisenä, mutta Reich pyrkii määrittelemään ”mikä on terve lapsi?” Bioenergeettisessä funktionalistisessa lähestymistavassa kysymyksen asettelu on siten luontevampaa asettaa, että se pyrkii näkemään lapsen ihmisenä, joka luonnonkaltaisena pyrkii itsesäätelyyn vapaiden olosuhteiden vallitessa. Terve lapsi on reichilaisuutta tiivistäen vapaa ihminen.

Reichin mielestä normaalin lapsen ongelmaan vastauksia on toisaalta tarjolla maailman sivu. Reich muotoilee ajatustaan siten, että jos kysymme diktaattorilta ”mikä on normaali lapsi”, niin hän todennäköisesti vastaisi, että ”hyvä isänmaan kunnian puolustaja”. Katolilainen vastaisi samaan kysymykseen, että ”normaali lapsi” kunnioittaa katolisia lakeja ja perinteitä, sekä ennen kaikkea tappaa ”syntiset” lihalliset himonsa. (Reich, 1983, 14.)
Aikamme kapitalistinen hegemonia tuottaa omat vastauksensa samaan kysymykseen.

9.2 Elämänprinsiippi kasvatusutopiana

Reichin elämänprinsiipin käsite on hänen kasvatuksellisen ajattelunsa ”käyttöliittymä”. Siitä

avautuu väylä sekä yksilölle että yhteisölle määriteltyjen elämisen- ja olemisen muotojen tavoitteeseen. Sen utooppinen vastakuvallisuus argumentoi autoritäärisiä asenteita ja moralistista kasvatusta vastaan, jotka korostuivat 1900-luvun alkupuoliskoa määrittäneissä maailmansodissa sekä sota-aikoina korostuvissa pragmaattisissa ja viholliskuvien raadollistamissa asenteissa. Kyseisen ajanhengen luoma ihmisyyys edustaa Reichille ”lapsuuden vihollisia”. (Reich, 1983, 39.)

Reichin ajan aatehistorian massoja puhutteleva argumentaatio, joka puhutteli niin ”valkoisessa kuin punaisessa fasismissa”, korotti vastavoimakseen emansipaation tavoitteen, joka on ensisijainen tavoite myös elämänprinsipiissä. Siinä emansipaation tavoite määrittyy yksilön syvällisen luontosuhteen kautta, joka on linjassa Baruch Spinozan näkemyksille yksilön ”sisäisen luonnon” määräävyydestä vapauden mittana. Jos ihminen seuraa, jonkin muun yksilön ”sisäisen luonnon” tavoitteita, kuin omansa, niin tarkoittaa tämä sitä, että ihminen ei ole vapaa. (Spinoza, 2010, 64.) Reichille vapaus ei ollut pelkästään kognitiivinen abstraktio, vaan se totaalistui elämänprinsipiissä myös yksilön kehoon eli materiaan. Toisin sanoen, vapaus määrittyy reichilaisittain myös yksilön keho-mielen, sen ”liikkeen ja vapaan virtaamisen” mahdolliseksi ja tavoiteltavaksi, ominaisuudeksi. (Reich, 1990, 201.)

Mielen rajoitteet yltävät siis toisin sanoen myös kehon rajoitteiksi. Reichille keskeinen käsite on liikkeen moodi sekä mielen että kehon toimintaa ilmaisevana tekijänä. (Reich, 1990, 158.) Reichin kehollisen panssarin olemusta liikkeen moodin rajoitteena ilmentää analyysikäsite ”fyysisen imaginääri”. Jos ”fyysisellä imaginäärillä” viitataan orgaanisen olion jokaisen mahdollisen liikkeen muotoon, joka on sille fyysisesti mahdollista ja funktionaalisesti tarkoituksenmukaista, niin silloin liikkumisenvapaus tarkoittaa rajoittamatonta mahdollisuutta toteuttaa nuo mahdolliset liikkeen moodit. Fyysinen imaginaari on näin ollen olion luonnollinen, funktionaalinen ja rajoittamattoman mieli-kehon vapauden mahdollisuus.

Jos liikkeen moodin imaginääriin pystytään liittämään sitä rajoittava kulttuurinen käytänne, meemi tai käsitteiden sekä tapojen kognitiivinen symbiootti, niin silloin mielen rajoite yltää kehon rajoitteeksi. Liikkeen moodin vapaus tukahdutetaan kulttuurista käsin. Selkein esimerkki löytynee kulttuurien sukupuolirooleista, joissa voidaan ajatella, että kulttuurinen perintö tuottaa yksilöitä rajoittavia tapoja, siitä kuinka ihminen kävelee, pitää kättään,

pukeutuu, puhuu tms. Se ilmenee esimerkiksi demoottisesta fraasista ja mielikuvissa, kuten miehet eivät tanssi, eivätkä itke, tai naiset eivät lyö. Julkisesta rintaruokinnasta pöyristyminen asettuu kulttuurin liikkeen moodia rajoittavaan kategoriaan.

Fyysisen panssarin ydinkysymys siis on, että onko kehon liikkeen moodi vapaa vai ei? Jos vastaus on ei, niin relevantti jatkokysymys kuuluu, rajoittaako liikkeen moodia yksilön oman mielen staasi vai ulkoa annettu? Jos ihminen ei halua toteuttaa organisminsa funktionaalisuutta liikkeen moodin vapautena, on kiinnostavaa yrittää ymmärtää mistä tämä rajoite on opittu, koska Reichin teorian mukaan, se ei ole luontainen ominaisuus ihmiseläimelle. Liikkeen moodin rajoittuminen ilmentää Reichille myös yleisen luovuuden ja tuotteliaisuuden sekä mielihyvän tuntemisen kyvyn rajoitetta. (Reich, 1990, 158.)

Jos edellinen on allekirjoitettavissa, niin kasvattajan suhde lapsen varhaiseen seksuaalisuuteen, joutuu haasteen eteen. Reichilla on luottoa ”Tulevaisuuden lastensa” liikkeen moodiin vapaana pitämiseen, mutta se mikä ”ennaltaehkäisevällä mentaalihygienialla saavutetaan” tullaan hänen mielestään tukahduttamaan ”ulkomaailmassa”.

”Kukaan ei todella pysty, tai halua, taistella avoimesti tervettä tulevaisuuden lasta kohtaan. Se tullaan tekemään aivan ”viattomasti” vakavasti panssaroituneiden *homines normalesien* toimesta, jotka tulevat löytämään miljoonia tekosyitä, miksi lapset eivät olisi vapaita leikkimään genitaalisia leikkejään *ensimmäisessä puberteetissaan*³¹; miksi itsesäätelyä pitäisi rajoittaa siellä-täällä ’valtion edun’, ’valtion turvallisuuden’, ’uskonnollisten tunteiden’ tai ’kenenkään tunteiden tarpeettoman loukkaamisen’ takia; miksi ’kulttuuriset intressit’ ja ’sosiaaliset velvollisuudet’ tulisi ottaa myös huomioon. Tungokseen asti täydessä tapahtumien ja tehtävien sokkelossa, tulee varmaan olemaan lopulta vähän aikaa tunkea läpi sen sankan sumun, jonka uudestaan ja uudestaan luovat lapsuuden ja onnellisuuden viholliset. *Keskeistä toimintoa, jolla turvataan lapsen terve funktionaalisuus tullaan hidastamaan ja jopa täysin vaarantamaan.* Näinä vuosina varttuvat lapset tulevat tuntemaan iskun, joka syntyy taistelusta sosiaalisten vaikutteiden – toisaalta, itsesäätelyn voimien vapaan liikkeen, ja toisaalta panssaroidun yleisen mielipiteen pakottavan voiman välillä. Monet lapset tulevat kaatumaan emotionaalisen ruton uhreina, kuten he ovat tehneet

³¹ Reichin mukaan lapset käyvät läpi ensimmäisen puberteettinsa 3-6 -vuotiaina. (Reich, 1983, 22.)

vuosituhansia. (Reich, 1983, 57-59.)

Vaikka moni asia on Reichin aikaan verrattuna kasvatusasenteissa toisin, niin Reichin ja elämänprinsiipin käsitteen syntyajankohdan kasvatusasenteita kuvaa osuvasti A.S. Neillin muistelo vuodelta 1960.

”Tajuatteko te äidit, että joka kerta kun läimäytätte lastanne, te osoitate vihaavanne häntä?” Yleisön reaktio oli hurja. Naiset huutelivat minulle raivostuneina. [...] Vastustuksen ja vihan voimat kuolettavat lapsen, ne kuolettavat hänet jo kehdestä alkaen. Heidät harjaannutetaan kieltämään elämä, koska heidän nuori elämänsä on yhtä ainoata pitkää kieltoa. Älä melua; älä masturboi; älä valehtele; älä varasta. Heidät opetetaan myöntämään kaikki mikä elämässä on kielteistä. [...] Ei ole mikään hyve kunnioittaa ihmistä joka ei kunnioitusta ansaitse. [...] Ei ole hyve kunnioittaa jumalaa, jota itse asiassa pelkää. Tragedia on siinä, että ihminen joka alistaa perheensä pakkovaltaan on itsekin orja. [...] Ongelmalasta ei ole; on vain ongelmavanhempia. Kenties olisi parempi sanoa, että *on vain ongelmaihmissukunta.*” (Neill, 1968, 109).

Neillin kommentti kuvaa oleellisen myös elämänprinsiipin olemassaolon syystä ja tavoitteiden motiiveista. Käsitteellisenä konstellaationa elämänprinsiippi rakentuu päättelyketjulle, jossa ensisijainen tavoite on antaa lapsen säilyttää yhteytensä ”sisäiseen luontoonsa” eli primääreihin vietteihinsä. Tämä luonnonkaltainen ”elämän(energian) vapaavirta” kuvaa sisäisen ja ulkoisen välisen interaktion luonnetta, ja se antaa yksilölle mahdollisuuden kehittää rauhassa sekä mielellistä että kehollista itsetuntemustaan. Tämän on tarkoitus tuottaa itsesäätelyyn kykenevä olio, joka on kykenevä tarvittaessa säätelemään itseään suhteessa viettielämänsä että affekteihinsa varioivissa eri tilanteissa. Itsesäätelyyn kykenevä ei ole riippuvainen auktoriteeteista eikä ylhäältä annetuista moraalirakenteista. (Reich, 1983, 44-45.)

Reichilainen kasvatusta nojaa periaatteille siitä, että olemme ontologisesti ydinolemukseltamme jäljitteleviä, sosiaalisuuteen ja rakkauteen pyrkiviä sekä toisiin ihmisiin myötäeläen samaistumaan pyrkiviä olioita. Vauvoista varttuvina ihmisinä nämä ominaisuudet saavat meidät pyrkimään yhteyteen ihmisyyden muodon kanssa. Lähin ihmisyyden muoto piirtyy meille äideistämme, isistämme, opettajistamme, sukulaisistamme jne. Toisin sanoen kasvatusta tapahtuu prosessissa, jossa läheisemme ovat meille vauvoina todellinen kuva siitä mitä maailma on, miten siinä ja suhteessa itseen on mahdollista ja

mahdotonta olla. Samaistumme.

Lapsi sisäistää itseensä ihmisyyden ilmentymiä. Niinpä sadistiset, autoritääriset, itsekeskeiset ja alistumaan pyrkivät ominaisuudet ovat toissijaista viettielämää, eli kulttuurin "libido-energiaa" tukahduttavien käytänteiden tuote, jotka sisäistetään sisäiseksi sorroksi juuri edellä mainitun samaistumisen periaatteen perusteella. (Reich, 1983, 36-44.) Ihminen samaistuu alistajaansa, joka puolestaan on itse jo adaptoitunut yhteiskunnan tukahduttaviin käytänteisiin. (Reich, 1990, 160-161.)

Karkea lähestymistapa liittää elämänprinsiippiin vapautteen pyrkivien ominaisuuksien vuoksi "vapaakasvatuksen" kategoriaan. Vapaakasvatus on käsite, johon "rakkautta ja rajoja" -periaatetta korostavat kasvattajat yhdistävät usein negatiivisia konnotaatioita. Elämänprinsiipin kohdalla huomio kuitenkin kiinnittyy samaan tarkentavaan muotoiluun, joka on määritelty Summerhill-koulun kasvatustilafilosofiseen periaatteeseen: "Kyse ei ole vapaasta kasvatuksesta vaan kasvamisen vapaudesta." (Lahtela, 1968, 11-12.)

Elämänprinsiippi sisältää normatiivisen kokonaisuuden. Yksilöiden sisäisen transformaation on tarkoitus johtaa yhteiskunnan transformatioon. Kasvattaja nousee tässä periaatteessa keskeisimpään asemaan, sillä hän on ensimmäinen lenkki muutoksessa, joka tähtää Reichin käsitteellistämään tavoitteeseen nimeltä "tulevaisuuden lapset".

Reichin testamentissa on osio, jossa hän esittää kiitoksensa kohtaamilleen lapsille. Ote viittaa Tulevaisuuden lapset -hankkeeseen ja sävy on hieman lapsia sekä kirjoittajaa itseään korottava. Sen anti on kuitenkin siinä, että se paljastaa selkeäsanaisesti ja eloquentisti Reichin maailman.

"Haluan ilmaista jollakin tavoin kiitokseni siitä rakkaudesta, jotka pienet ystäväni ovat suoneet minulle. Siunatkoon sallimus ja elävän energian suuri meri, josta he tulivat ja jonne he ennemmin tai myöhemmin palaavat, heitä onnellisuudella ja tyytyväisyydellä ja vapaudella heidän elämänsä aikana. Toivon, että olen antanut oman hyvän panokseni heidän tulevaisuuden onnellisuutensa puolesta" (Reich, 1983, xiii).

10. Pohdinta

Olen tutkimuksessani selvittänyt Wilhelm Reichin (1897-1957) elämänprinsiipin kasvatustavoitteen sisältöjä. Työ on ollut itselleni monivaiheinen prosessi – paikoin vaikea, paikoin tutkimuksen kiehtovuutta ja iloa pullollaan. Monet haasteen ja ilon vaiheet ovat liittyneet tutkimukseen – toiset ovat olleet henkilökohtaisia – niin kuin ne hermeneuttisessa perinteessä tuppaa olemaan.

10.1. Tutkimuksen haasteet

Jälkikäteen katsoen vaikein tutkimuksen haaste oli ehkä tutkimuskohde itse. Veltto Virtanen ei sorru mielestäni ylilyöntiin, kun hän esittelee artikkelissaan Wilhelm Reichin yhtenä vaikeimmin lähestyttävistä viime aikaisen tieteenhistorian hahmoista. Syyt Reichin ajautumiseen ulos tiedeyhteisöstä ovat monet, mutta siellä kaukana ulkokehällä hän joka tapauksessa sijaitsee. Varmaan on löydettävissä yhteisiä tekijöitä, joita akatemian hylkimän tieteenharjoittajan tutkijat kohtaavat työssään.

Mietin nyt, että olisinko valinnut Reichin tutkimuskohteekseni, jos olisin tiennyt hankkeen vaikeuden tutkimuskohdetta valitessani. Samaan projektiin en ryhtyisi heti uudestaan, mutta totean kaikesta huolimatta olevani tyytyväinen valintaan. Valinta oli mielestäni rohkea ja onnistunut.

Analyysiani varjosti paikoin se, että luonnontieteelliset taitoni eivät riitä tekemään edes arvion kaltaista Reichin orgonomian teorian valideista ja epävalideista osista. Niinpä luotin niihin vertaisarvioihin, joiden mukaan orgonomia on paikoin pseudotiedettä. Tiedostin vahvasti myös sen, että Reichia voi olla vaikea ottaa todesta hänen paikoin provokatiivisen käsitteistönsä takia, joka on ymmärtääkseni aiheuttanut turhaa säröä viestintään. Reichin ylimielinen ja häpeilemätön tieteen paradigmojen rajojen puolelta toiselle loikkiminen, oli sekin jo 1900-luvun alussa ehkä liian renenssanssia. Myöskin Cloudbusterilla pilvien tekeminen ja ufojen jahtaaminen on tulkittavissa vähimmillään epätavalliseksi ja enintään psykoottiseksi.

Tällaisen tapauksen tutkimisessa on helppo huonoina tutkimuspäivinä kyseenalaistaa koko oman tutkimushankkeen mielekkyys. Noina tympääntymisen hetkinä olen ottanut tukea John Stuart Millin esimerkistä, jonka sanotaan tahtoneen oppia jokaiselta, jolla oli hänelle jotakin sanottavaa. (Karilas & Karilas, 1956, 411.) Saman asenteen omaa myös Reich.

Akatemian hylkimän kohteen tutkiminen tuottaa myös validin vertaisaineiston ongelman. Suomenkielinen Reich tutkimus on käytännössä täysin olematonta. Englanninkielistä löytyy jonkin verran, mutta siellä haasteena on asenteellisuus – puolesta ja vastaan. Hyvien käytänteiden mukaista akateemista tutkimusta ja argumentoivaa kritiikkiä löytyy paikoin, mutta tarjonta on suhteessa vähäistä ennen kaikkea kasvatustieteen osalta.

Vertaisaineiston puutteen ongelmaan löytyi apu systemaattisen analyysin keinovalikoimasta. Immanentti tutkimusote yrittää ymmärtää aineiston sisäisen loogisuuden ja käsittää tekstin tuottaneen ihmismielen ilmaisujen taustalla yrityksen. Mielestäni loogisuutta on kaikkialla, eri asia on, onko se hyvää vai huonoa. Niinpä pyrkimys on ymmärtää logiikka, joka on sijainnut kirjoittajan mielessä vähintään kokemuksellisen eheänä.

Immanentti lähestymistapa eroaa kriittisestä, koska ensimmäisessä huomio ja energia käytetään ymmärtämisen yrittämiseen kyseenalaistamisen sijasta. Tavallaan lähestymistapa on aika nöyrä. Sen sijaan, että validiuden mitta olisi se pitääkö aineiston väite paikkansa, niin immanentissa tutkimuksessa oikeellisuus arvioidaan siinä, että onko tutkija onnistunut ymmärtämään aineiston sisäisen logiikan vai ei. Toinen validiuden määre on tutkijan kyky raportoida logiikka ymmärrettäväksi myös tutkimuksen lukijalle. Tässä kohden totean harmikseni, että raportointini ei yllä itselleni asettamiin tutkimuksen tavoitteisiin.

10.2 Henkilökohtaisen tutkimushaasteet ja -mahdollisuudet

Henkilökohtaiseksi luokittelemistani tutkimuksen vaikeuksista keskeisimmäksi nousee - henkilökohtaisuus. Hermeneuttinen traditio korostaa tulkitsijan roolia tutkimuksen osana. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimus on henkilökohtaista, kuten se on sitä myös kvantatiivisessa tutkimuksessa, sikäli kuin se sisältää yhtään valintaa. Subjektivisen,

henkilökohtaisen ja tutkimuksellisen limittyminen on tarkoittanut tässäkin tutkimuksessa oman historiallisen kokemukseni horisontin ymmärtämisen asettamista yhdeksi keskeiseksi tutkimuselementiksi.

Olen tehnyt pro gradu työtäni opintovapaalla päivätyöstäni Koulutusrahaston apurahalla. Koen tässä tärkeäksi esittää tutkimukseni rahoittajalle vähintään kiitokset ja ehkä vastineeksi kokemuksellisen sanan. Tutkimusvapaa työstäni on ollut aikuiskasvatuksellisesti ja elinikäisen oppimisen ideaalina mielestäni esimerkillinen. Aloitin kasvatustieteen ja mediakasvatuksen opinnot vuonna 1998, ja opinnot jäivät silloin viimeistelyä vaille toimittajan töiden viedessä.

Kun aloitin tutkimukseni, noin 20-vuotta opintojen aloittamisen jälkeen, tuntui että teoreettinen maailma oli jo jäänyt ikävästi taakse. Lisäksi oli ammatillisesti vähän tyhjä olo. Toisin sanoen ammatillinen identiteettikriisi, että miksi tässä maailmassa tehdä tai kertoa mitään, kun nyt olemme tässä aggressiivisessa totuuksien jälkeisessä ajassa, joka tuo ainakin minulle allegorisia ajatuksia 30-luvun Eurooppaan.³² Työn ja ajanhengen uuvuttamana olin menettänyt teoreettisen pohjan, joka on itselleni ollut aina tärkeä motiivi tehdä asioita. Kutsuttakoon sitä vaikka ideologiaksi, mutta ennen kaikkea se on ihmis- ja maailmankuvaa, jonka varassa voi toivoa työltään ja uskoa motiiveihinsa. Nyt, kun viimeistelen tutkimustani reilua vuotta myöhemmin, niin oloni ei ole enää tässä mielessä tyhjä. Päinvastoin.

Ihmis- ja maailmakuvaani en ole eheyttänyt työni vaiheissa pelkän primääriaineistoni pohjalta. Keskeinen osa tutkimustani on ollut myös se, että olen pyrkinyt valistamaan itseäni myös aineiston tarjoamia mielenyhtymiä kulkien. Samoin tietoteoreettinen ja metodologinen aluslukemisto on ollut ymmärrystä laventavaa. Paikoin motiivina on ollut löytämisen riemu, mutta ennen kaikkea tutkimusvalinnan perusteena on ollut yritys samaistua tutkittavan kohteen kokemushistorialliseen horisonttiin.

On myönnettävä, että rönsyilevä tutkimusotteeni sekä tutkimuksellisen ja henkilökohtaisen limittyminen, on välillä myös vaikeuttanut suoralinjaista ja tehokasta tutkimuksen tekoa. Mutta jos kaltaisessani aikuisopiskelijan tapauksessa, tavoiteltavaa toimintaa on opiskelijan

³² Onneksi ”historia ei toista itseään”, kuten Herakleitos on minua opettanut tutkimukseni edetessä.

omien tarpeiden mukaan rakentuva autonominen opetussuunnitelma, niin silloin tutkimusjakso on ollut erittäin tehokas, tarkoituksenmukainen ja intensiivinen. Menestys.

Mutta viettelykset ovat olleet suuret. En voi kieltää, etteikö minua olisi kerta toisensa jälkeen kutsunut seireenien laulullaan, vehreydellään ja ymmärrystä tuottavalla valollaan, se polveilevien polkujen puutarha. Se, jonka on nähnyt lupauksena jokainen, joka on kerran kokeillut hermeneutiikkaa. Se puutarha on kaunis, niin kuin on myös se hotellin käytävä, jossa jokainen ovi ei ole vain ovi, jonka takana on sänky, televisio ja kirjoituspöytä, vaan jokainen ovi on uusi paradigma. Oven takaa avautuu aina uusi kokonainen ja muuttuva teoreettis-käsitteellinen kosmos, jossa lasihelmipelin tavoin koulutukseltaan nuori ja koko tieteenalan ihmisyyttä ja symbolit asettuvat samaan virtauksien verkostoon. Se on suuri tuntematon löytöretkeilijälle. Siellä symbolit täyttyvät ja vanhat sammuvat kuin tähdet. Ja kun tarkemmin katsoo, niin jokainen noista huoneista liittyy tavalla tai toisella toisiinsa, ja kun vielä uudelleen tarkentaa katsettaan, sulkee silmänsä, niin ovia ei ole, on vain yksi suuri ymmärrysten tuottama intersuhteellinen teoreettiskäsitteellisten tihentymien psykosfääri resonoimassa toisiinsa. Siksi viettelys on helppo ja suuri. Mutta kuten tutkimusaineistoni ehdottaa (Reich, 1971, 5), niin ei ole viettelystä, on vain primäärit ja sekundaarit vietit. Vapaa virta ei tarkoita, etteikö liikettä ohjaisi oma hyvä ymmärrys, oma keho, ja primäärit omat tarpeet sekä itsesäätelyn jalo taito. Ja ennen kaikkea, pyrkimys yhteyteen ihmisyyden kanssa.

LÄHTEET

ACO, 2018, The American College of Orgonomy. Instituution nettivisivut. Luettavissa: www.orgonomy.org. Luettu: 24.3.2018.

Altus, Deborah E. & Morris, Edward K., B. F. "Skinner's Utopian Vision: Behind and Beyond Walden Two." Julkaistu Association for Behavior Analysis Internationalin sivuilla. Luettavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2778813/>

Apple, W.B., 2005, Social Orgonomy: A Training Program for th Future. The Journal of Orgonomy. The ACO Press.

Baker, Elsworth, 1986, Sexual Theories of Wilhelm Reich, artikkeli julkaisussa "The Journal of Orgonomy, Volume 20 Number 2". Luettavissa osoitteessa: http://www.orgonomy.org/articles/Baker/Sexual_Theories_of_Wilhelm_Reich.pdf Luettu: 20.2.2018

Bauman, Zygmunt, 1976. Socialism, The Active Utopia. Lontoo: George Allen & Unwin Ltd.

Carleton, Jacqueline A., 2009, Reich Was Right – Self Regulation from Wilhelm Reich to Contemporary Applied Neuroscience, Energy & Character vol.37, luettavissa osoitteessa: www.jacquelineacarletonphd.com/text/pdfs/reichwasright.pdf . Luettu: 9.5.2017

Croall, Jonathan, 1983. Neill of Summerhill: The Permanent Rebel. New York: Pantheon.

Duodecim, 2017, Lääketieteen sanasto. Artikkelit: Ego ja Id. Luettavissa: <http://www.terveyskirjasto.fi> Luettu: 20.2.2018

Ehnberg, Lars, 2013, Unia, satuja ja myyttejä – Johdatu C.G. Jungin analyttiseen psykologiaan. Tampere: Noxboox.

Ferenc, Erős, 2011, Wilhelm Reich, Erich Fromm and the Analytical Psychology of the Frankfurt School. Artikkelit julkaistu ensimmäisen kerran Michael Kesslerin und Rainer

Funkin toimittamassa ”Erich Fromm und die Frankfurter Schule, Tuebingen”, 1992. Artikkeliluettavissa osoitteessa: http://www.fromm-gesellschaft.eu/images/pdf-Dateien/FF-Schule92/Eroes_F_1992.pdf Luettu: 26.10.2017

Freud, Sigmund, 1894, ”Neuro-psychoses of Defence”, teoksessa Freud Complete Works 1890 – 1939. Luettavissa: <http://staferla.free.fr/Freud/Freud%20complete%20Works.pdf> Luettu: 11.2.2018

Freud, Sigmund, 1933. ”Why War?” Albert Einsteinin ja Sigmund Freudin julkinen kirjeenvaihto, jonka tilasi Kansainliiton alainen organisaatio International Committee on Intellectual Cooperation.

Froude, James Anthony, 2007, Short Studies on Great Subjects (1867), Project Guttenberg.

Gadamer, Hans-Georg, 2004. Hermeutiikka – Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa. Tampere: Vastapaino.

Gadamer, Hans-Georg, 2006, Truth and Method. Lontoo: Continuum.

Greenfield, Jerome, 1974, Wilhelm Reich vs. the U.S.A. New York: W.W. Norton & Company Inc.

Hannula, Aino, 2000. Tiedostaminen ja muutos Paulo Freiren ajattelussa – Systemaattinen analyysi Sorrettujen pedagogiikasta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Hinchey, Kevin, 2008. Orgonomic Infant Research Center (OIRC): Resources in the Archives of the Orgone Institute. Aineisto sisältää Wilhelm Reichin puheen litteroinnin vuodelta 1949 OIRC:n ensimmäisestä tapaamisesta. Luettavissa: http://www.wilhelmreicht-rust.org/orgonomic_infant_research_center-2008_10_25.pdf Luettu: 16.4.2018

Hirsjärvi, Sirkka, 1987. Johdatus kasvatustieteeseen. Helsinki: Kirjayhtymä.

Hyvärinen, Matti, 2002. ”Kirjoittaminen toimintana” teoksessa Tieteellinen kirjoittaminen toim.

Kinnunen, Merja & Löytty, Olli. Tampere: Vastapaino.

Internetix, 2017, "Tietolähteet" -artikkeli Internetix verkko-oppiympäristössä. Luettu 6.7.2017 osoitteessa: <http://oppimateriaalit.internetix.fi/>

Jalava, Marja & Relander, Jukka, 2001. Huomioita Petteri Pietikäisen artikkelista "psykokulttuurin kritiikki". Tieteessä tapahtuu 19 (2001).

Jussila, Juhani; Montonen, Kaisu; Nurmi, Kari E., 1989. Systemaattinen analyysi kasvatustieteiden tutkimusmenetelmänä. Teoksessa: Gröhn, Terttu & Jussila, Juhani (toim.) Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa, 157-199. Helsinki: Yliopistopaino.

Kendrick, Walter, 1983, New York Times: "The Analyst as Outsider". NYT:n arkisto; luettavissa: www.nytimes.com/1983/04/03/books/the-analyst-as-outsider.html Luettu: 14.6.2017.

Lahtela, Markku, 1968. Suomentajan sana, teoksessa Neil, A.S., 1968. Summerhill, kasvatuksen uusi suunta. Helsinki: Weilin+Göös.

Lakkala, Keijo, 2014. Utopia tänään: Yhteiskunnallisen mielikuvituksen metodologiaa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjasto.

Lakkala, Keijo, 2017. Mitä utopialla oikein tekee? - Utopia yhteiskuntakritiikin välineenä. Sosiologi 2/2017. Luettavissa: www.sosiologi.fi/?p=943 . Luettu: 1.4.2018

Lakkala, Keijo & Eskelinen, Teppo, 2017. "Demokratia tarvitsee yhteiskunnallisia utopioita." Julkaistu Poliitikasta.fi tiedeverkkolehdeissä 8.9.2017. Luettu: 27.3.2018.

Levitas, Ruth, 2013. Utopia as Method. The Imaginery Reconstitution of Society. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Louv, Jason, 2013. The Scintific Assassination of a Sexual Revolutionary: How America Interrupted Wilhelm Reich's Orgasmic Utopia. Julkaistu: Vicen Motherboard verkkolehdeissä. Luettavissa: motherboard.vice.com/en_us/article/mggzpn/the-american-quest-to-

kill-wilhelm-reich-and-orgonomy Luettu: 20.3.2018

Luonne.fi, 2017, Luonneanalyttisen kehopsykoterapiayhdistyksen nettisivut, artikkeli: yhdistys. Osoitteessa: luonne.fi/yhdistys.htm Luettu: 14.12.2017.

Lähde, Ville, 1998, Herbert Marcuse – kapinaguru vai hiljainen taustahahmo. Artikkelit Niin & Näin -lehdessä 4/98.

Mannheim, Karl, 1954. Ideology and Utopia. Lontoo: Routledge & Kegan Paul.

Mielenterveysseura, 2018. "Millainen luonne olen?" Luettavissa: mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/millainen-luonne-olen Luettu: 18.4.2018.

Neil, A.S., 1968. Summerhill, kasvatuksen uusi suunta. Helsinki: Weilin+Göös.

Nurmi, Timo; Rekiaro, Ilkka; Rekiaro, Päivi & Sorjanen, Timo, 2001. Gummeruksen suuri sivistyssanakirja. Jyväskylä: Gummerus.

Ollendorf Reich, Ilse, 1969, Wilhelm Reich – A Personal Biography of Ilse Ollendorf Reich. New York: St. Martin's.

OPM, 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

Pietikäinen, Petteri, 2000. Psykokulttuurin kritiikki. Tieteessä tapahtuu 2000 (8).

Pietikäinen, Petteri, 2002. Utopianism in Psychology: The Case of Wilhelm Reich. Journal of History of Behavioral Sciences, vol. 38(2), 157-175. Wiley Periodicals.

Pietikäinen, Petteri, 2006, Suuri taikuri Freud, artikkeli julkaistu lehdessä Tieteessä tapahtuu 6/2006.

Pietikäinen, Petteri, 2016. Thomas More ja 500 vuotta utopia-ajattelua. Tieteessä tapahtuu 4/2016.

Placzek, Beverley R, 1982, Record of a Friendship, The Correspondence Between Wilhelm Reich and A. S. Neill 1936-1957. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Platon, 2008. The Republic. (360 e.kr.). Project Guttenberg.

Reich, Eva, 2009. The Battle for a New Humanity. Energy & Character vol. 37, may 2009.

Reich, Wilhelm, 1945, "Some Mechanics of the Emotional Plague". Julkaisussa: International Journal of Sex-Economy and Orgone Research, Vol. 4, No1, 1945. Luettavissa: <http://www.wilhelmreich.gr/en/orgonomy-and-sociology/social-psychopathology/emotional-plague/> Luettu: 9.6.2017

Reich, Wilhelm, 1971, The Murder of Christ. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Reich, Wilhelm, 1972. Reich Speaks of Freud. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Reich, Wilhelm, 1973, Fasismin massapsykologia. Keuruu: Otava.

Reich, Wilhelm, 1973/b. Selected Writings – An Introduction to Orgonomy. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Reich, Wilhelm, 1973/c, The Function of the Orgasm. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Reich, Wilhelm, 1974. Listen, Little Man!. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Reich, Wilhelm, 1974/b. The Sexual Revolution. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Reich, Wilhelm, 1976, People in Trouble – The Emotional Plague of Mankind. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Reich, Wilhelm, 1983, Children of the Future – On the Prevention of Sexual Pathology. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Reich, Wilhelm, 1990, Character Analysis. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Reich, Wilhelm, 1990/b, Orgonomic Functionalism – A Journal Devoted to the Work of Wilhelm Reich. Orgonon: The Wilhelm Reich Infant Trust Fund.

Ricoeur, Paul, 1976. Interpretation Theory – Discourse and the Surplus of Meaning. Texas: Texas Christian University Press.

Saurén Kirsi-Marja, 2011. Systemaattinen analyysi Illichistä kasvatustutkijana. Teoksessa Holma, Katariina ja Mälkki, Kaisu (toim.) Tutkimusmatkalla – Metodologia, teoria ja filosofia kasvatustutkimuksessa. Helsinki: Helsinki University Press.

Sharaf, Myron, 1983, Fury on Earth. New York: St. Martin Press.

Spinoza, Baruch, 2010, The Philosophy of Spinoza, editoinut Joseph Ratner. Project Gutenberg.

Stewart, Janet, 2007. Breaking the Power of the Past over the Present - Psychology, Utopianism, and the Frankfurt School. Julkaistu kokoelmassa: Utopian Studies 18.1 s.21-42. Society for Utopian Studies.

Strick, James E., 2015, Wilhelm Reich – Biologist. Cambridge: . Harvard University Press.

Taneli, Matti, 2012. Väitös: Kasvatus on kasvamaan saattamista. Kasvatusfilosofinen tutkimus J. A. Hollon sivistysajattelusta. Turku: Turun yliopisto.

Tieteentermipankki, 2018, Fysiikka: energia. Luettavissa: www.tieteentermipankki.fi/
Luettu:12.2.2018

Turner, Christopher, 2011, Adventures in the Orgasmatron – How the Sexual Revolution Came to America. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Turner, Christopher, 2011/b, The Guardian: Wilhelm Reich - the man who invented free love.

Luettavissa: <https://www.theguardian.com/books/2011/jul/08/wilhelm-reich-free-love-orgasmatron> . Luettu: 20.6.2017.

Tögel, Christfried, 2006, Psychoanalysis and Communism: Freud in the early Soviet Union – Hope and Disappointment, Freud-Symposium Budapest. Luettavissa: <http://www.freud-biographik.de> . Luettu: 25.6.2017

Virtanen, Pertti, 1983, Panssaroitunut ihminen. Teoksessa: Ehyeksi ihmiseksi, toimittanut Erkki Kiviniemi, 97-127. Juva: WSOY.

Virtainen, Pertti, 2011, suullinen tiedonanto, puhelinhaastattelu ylioppilaslehti Uljaassa 5/2011 julkaistua Panssaroitunut rakkaus -artikkelia varten .

Välimäki, Markku, 2007. Laajennettu versio Wilhelm Reichin Luonneanalyysin vielä julkaisemattomasta johdannosta. Luettavissa osoitteessa: <http://www.luonne.fi/artikkelit/w-reich.htm> . Luettu: 29.5.2017

Wikipedia, 2018, artikkeli: International Psychoanalytical Association, luettu: 12.2.2018.
Artikkeli: Engelbert Dollfus, luettu: 13.2.2018. Artikkeli: Aikajana aborttilain historiasta, luettu 22.2.2018.

WRIT, 2018, Wilhelm Reich Infant Trust. Säätiön internet sivut osoitteessa: www.wilhelmreichtrust.org. Luettu: 24.3.2018.